



У овом броју

Културна разноликост, Дрина,
Јуриј Назаров, Креативни центар,
Јован Пејчић, Григорије Божовић, Срђан
Стојанчев, Олга Марјановић, Излог нових
књига, Јовица Аћин, Борис Акуњин,
Милосав Чаркић, Секретаријат за културу
града Београда, Библиотека града Београда

Весит

1

Заглави на крила жар.
Небо што земљи побом
силовито устрепет,
Сило, кероџети,
Штн!

2

Отворите се, зитробе.
Семе је ово,
пламена пламен - отпођење.

Саторети, -
иремитијој гарт.

3

Ожеднела је земља,
опаднела Аћец - Аћна, -
крви крв, шела шено.

Жривети прелацин жон
силу крина.

4

Отворите се, зитробе.
Семе је ово, блазети квар,
невесити земљи
небо у отпођење.

Саторети, -
иремитијој гарт.

ISSN 0354-2041



9 770354 204003

КУЛТУРНА РАЗНОЛИКОСТ

Јост Смирс, **Уметност под притиском: промоција културне разноликости у доба глобализације**, превод са енглеског Наташа Ваван, Светови, Нови Сад, 2004. стр. 363.

делу који је највише везан за економију. Али и тај продор већ показује лимитираност ресурса и своје начине у богатству глобалне културне разноликости. Управо о томе и говори књига Јоста Смисра, *Уметност под притиском*.

1. Глобализација

Идеја глобализације је стара колико и историја човечанства. Она почива на темељима лихварске философије која увек покушава да интегрише и инструментализује у своју корист све људске вредности, науку, културу и природне ресурсе, најпре кроз политику. Од античке робовласничке демократије до либералне демократије позног посткапитализма. Ширењем знања о свету и окончањем великих географских открића, лихварска философија прелази у нову фазу и добија на замаха, а по окончању колонијалне ере мења центар. Истовремено формулише и нову методологију коју сажима у појам глобализација.

Практично, глобализација је кроз историју мењала имена и форме по аксиоми преименовања, али не и суштину, а суштина је доминација и контрола над целим светом. Човечанство је постало људски ресурс, човек је стављен је у исту раван са ресурсима фосилних горива. Тачније, покушаји глобализације кроз историју одвијали су се на различитим нивоима и у различитим правцима, али им је недостајала основна полуга којом би до краја били остварени у пракси. А та полуга је неограничена моћ на војном, економском и културном плану. Ниједна империја у историји није успела да оствари, а камоли да дуже време и одржи ове све три компоненте моћи које чине полугу која би свет држала у покорности емитивујући псеудоуниверзалне вредности из једног центра.

Заправо сама идеја глобализације у себи садржи парадокс централизације што је чини неспојивом са богатством разлика у свету, на бројним нивоима, а нарочито на пољу културе. Зато су сви досадашњи покушаји глобализације и пропали. Међутим, крајем прошлог века идеолози глобализације су били убеђени да је полуга моћи искована и да је само треба практично применити. На војном, економском и културном пољу. Али, практична примена истовремено примењена на свим овим пољима већ показује негативне резултате на различитим нивоима, који ће имати далекосежне последице у деценијама које долазе. Војна моћ, чак и у стварању блокова и савеза у пракси показује лимитираност ресурса и противуречност интереса. Економска моћ, емитована из једног центра, довела је до мултиполарних економских савеза, који кроз дисперзију ограничавају и чак превазилазе економску моћ једног центра. На тај начин глобализација на економском нивоу довела је до феномена бумеранга који је промашио циљ. На пољу културе, глобализација је највећи продор остварила у индустрији културе у оном

2. Промоција културне разноликости

Јост Смирс је тренутно професор Политичких наука и уметности на школи за уметност у Утрехту, Холандија, и члан одбора Европског истраживачког института за компаративну културну политику и уметност (ЕРИКАртс) и сигурно, на срећу, један од главних идеолога, а можда и креатора културне политике ЕУ.

У седам поглавља своје књиге, са индикативним поднасловом: промоција културне разноликости у доба глобализације, Смирс заправо анализира глобалне појаве углавном индустрије културе иза које стоје економски интереси ојачани груписањем у културне конгломерате, односно неколико компанија које на глобалном нивоу, које диктирају и производе, дакако у сопственом интересу, најпре индустрију културе забаве на штету регионалне и националне културне разноликости. Богато искуство и проучавања која је Смирс стекао као предавач на УКЛА универзитету, ЈА, у овој књизи долазе до пуног израза. Знање стечено на Катедри за светску уметност и културу преточено је у Утрехту у сурову дијагностику и алтернативне смернице данашњег стања културе у свету. Управо због тога ова Смирсова књига је узнемиравајући и упозоравајући документ о стању у коме се култура налази у доба економске глобализације, јер економски интереси не само да врше притисак него врло често и обликују стандарде и правила који су противуречни разноликости културних делатности и дисциплина, па и положају самог ствараоца у новоуспостављеним параметрима које је са собом донела глобализација, коју аутор правилно означава као вестернизацију. Из поглавља у поглавља Смирсова запажања праћена су документованим примерима који оваква сагледавања чине релевантним и упутним за обликовања националних и регионалних културних политика. Резултати истраживања, ставови и смернице имају нарочиту тежину за друштва у транзицији, када се вредности и правила игре једне културне политике замењују новим параметрима и критеријумима. За српску културу ова књига је од посебне важности, јер скреће пажњу на добре али и лоше стране културних политика развијених друштава и њиховог односа према културама трећег света. Речју, књига Јоста Смисра је у неку руку библија осмишљавања и реализације осмишљеног у култури уопште, јер експлицитно указује на механизме улоге и места културе у разнородним друштвима, а један добар део ставова које она заступа ушао је и у нови европски устав.

С. Н.

Уместо уводника

Прво српско *Читалиште* је основано 14. јануара 1842. у Иригу. Пет година пошто је Београд постао престоница Кнежевине Србије, 2. јануара 1846. основано је *Београдско читалиште*, први број *Новина Читалишта београдског* појавио се већ у петак 3. јануара 1847. *Новине* су излазиле сваког петка и доносиле вести из Србије и света. Деловање *Новина* је било од велике користи српском народу 1848. за време Мађарске буне. *Читалиште* је преко својих *Новина* подржавало српске интересе и давало уточиште српским избеглицима.

Библиотека града Београда је 1980. обновила *Београдско читалиште*, а 1991. и *Новине Београдског читалишта*. Данас је пред читаоцима нова серија *Новина*, која се по много чему разликује од претходне, али у њеној основи је и даље књига и све што је везано за књигу, у светлу новог времена, нових технологија и идеја. Данас су *Новине Београдског читалишта* најпре лист посвећен стварању, издавању, читању и тржишту књига. Уверени да ће *Новине* на овом, код нас запуштеном пољу, бити од користи многима, који се на било који начин данас баве књигом, улазимо у нову серију, динамичнију, информативнију и, надамо се, квалитетнију од претходне.

С. Н.

На насловној страни:

Андреј Рубљов, **Тројица** (Фрагмент)
Момчило Настасијевић: Факсимил рукописа (3) песме *Вест*, из *Сабрана дела Момчила Настасијевића у редакцији Новице Петковића*, Књига прва, НИП Дечје Новине, Горњи Милановац, 1991.



ПРВИ БРОЈ „НОВИНА ЧИТАЛИШТА БЕОГРАДСКОГ“ ИЗАШАО ЈЕ 3. ЈАНУАРА 1847.

Нова серија, I – 1 (2005), 1-32

Оснивач и издавач Библиотека града Београда, Кнез Михаилова 56.

За издавача: Јован Радуловић, директор. Главни и одговорни уредник: Станиша Нешић.

Уредништво: Бојана Стојановић-Пантовић, Душица Потић, Дејан Вукићевић, Војин Анчић, Марјан Маринковић.

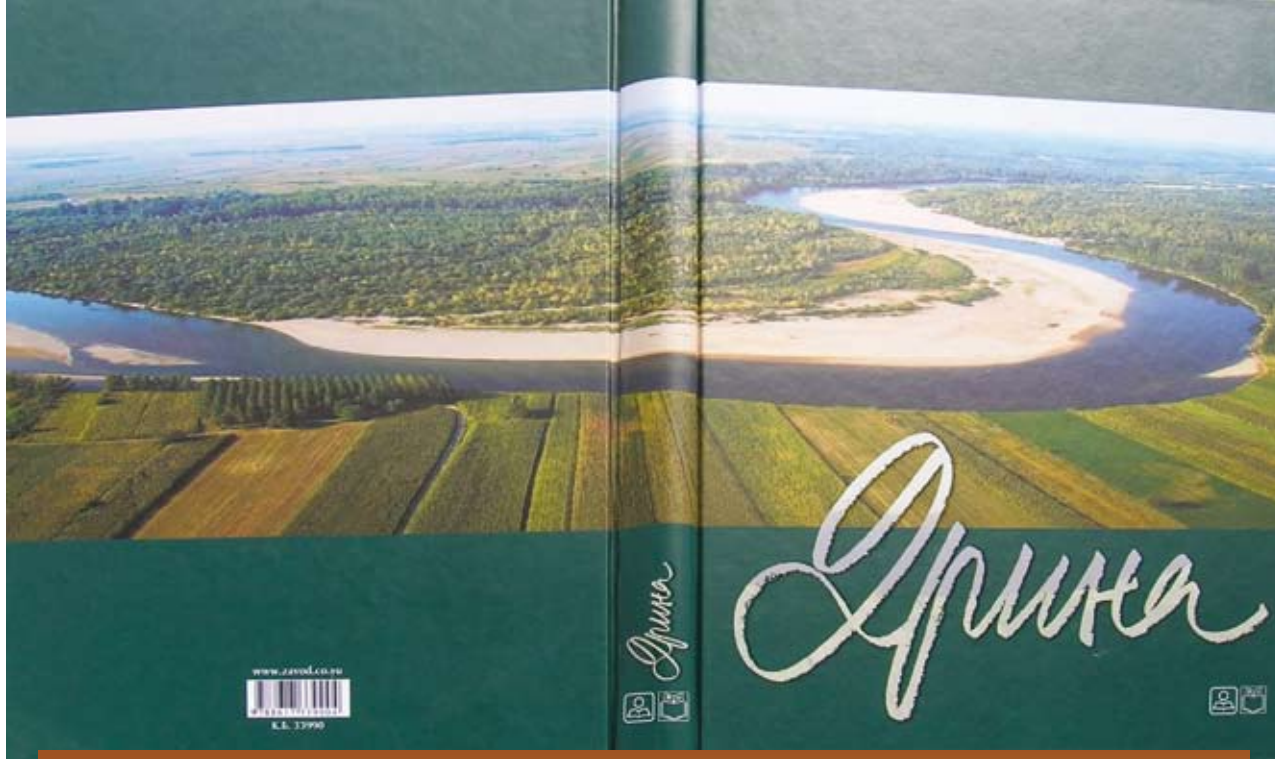
Дизајн и прелом: Зоран Станковић. Технички уредник: Драган Каралић. Фотографија: Живко Николић.

Лектура и коректура: Тања Јанковић. Интернет издање: Драган Каралић. Маркетинг и пласман: Служба маркетинга Библиотеке града Београда. Штамп: ПТТ Штампарија, Прилазни пут Ада Хуји, Београд.

Адреса: Змај Јовина 1/II, Београд. Телефон: 187-624, факс: 2024033. Интернет адреса: <http://bgb.org.yu/nbc/> Уредништво прима сваким радним даном. Цена једног броја 150 динара. Претплата за годину дана 1500 динара. За иностранство, цена једног броја 4 €, за годину дана 35 €. Претплату слати на рачун Библиотеке града Београда број 840-502668-86.

Претплату из иностранства слати на девизни рачун Библиотеке града Београда отворен код Народне банке Србије, Краља Петра 12 број 54110-978-628, са назнаком „за Новине“.

Рукописи се не враћају.



У басену Дрине налази се велики број манастира који представљају светиње српског народа а истовремено и значајне материјалне културне споменике. Међу њима су манастир Бања, из 12. века, Добрун, из 14. века, Ломница, изграђен почетком 14. века, Милешева, из 13. века, у коме се налази чувени „Бели анђео“, затим манастир „Рача“ из 14. века, Троноша из 14. века.

Када је реч о природним одликама Подриња, оне су представљене као геолошка грађа, рељеф, клима, Дрина са притокама, језера и биљни и животињски свет у сливу Дрине. Различити климатски и висински услови у

Подрињу условили су и разноврсност флоре и фауне – ток Дрине обухвата Дурмитор, Тару, прашуму Перуђицу, између осталих, те је то и подручје неких ретких врста од којих је најпознатија Панчићева оморика.

О друштвено-економским одликама Подриња говори се кроз представљање становништва и насеља, као и просторних одлика привреде. Туризам је тема која природно израста из претходних поглавља, јер је ова привредна грана директно повезана са природним лепотама Подриња и историјским споменицима. Дурмитор, Јахорина, Проклетије, Тара, Златар, Златибор, бање међу којима је најпознатија Ковиљача, реке, клисуре, све то чини знаменитости које привлаче велики број посетилаца.

Дрина је била и остала и велика песничка инспирација. Њено представљање у народној традицији, језику и књижевности обележено је пре свега кривудаваим током – „Не може се крива Дрина раменом исправити“, јесте пословица коју бележи Вук. У историји наше културе она има и далеки одјек митског женског божанства које тражи своје жртве. О Дрини се не само говорило, него и писало, и то од еписких времена до данашњих дана, а свакако најпознатије дело везано за Дрину јесте Андрићева *На Дрини ћуприја* у којој је река „основно романескно биће“. Културна улога Дрине даље се истражује у вези са историјским развојем српског језика, а потом и етнолошким одликама басена Дрине.

На самом крају, у одељку посвећеном регионализацији, реч је о Подрињу и идеји трансграничног повезивања.

Већ и овај кратак преглед сведочи о томе колики је обим грађе, сакупљене, обрађене и унете међу корице књиге под називом *Дрина*. Тај једноставан наслов показује се као вишеструко обавезујући – захватити у целину онога што јесте Дрина, као природна лепота али и као политичка, историјска и културна чињеница. По мултидисциплинарности, богатству грађе и графичкој лепоти, монографија *Дрина* не само да заслужује да буде међу капиталним издањима Завода за уџбенике, већ је треба сагледати као узорно дело, пожељан модел за будућа дела сличне врсте.

Узорна монографија

Монографија *Дрина* објављена је у едицији капиталних дела Завода за уџбенике и наставна средства из Београда и Српског Сарајева, у којој су до сада објављена дела Јована Цвијића, Јована Скерлића, Николе Тесле, Павла Поповића и многих других научника и књижевника. Ова књига о реци изнова потврђује познату истину да су подручја око река места на којима настају цивилизације и културе и да приче о рекама неизбежно укључују у себе и оно што је природа даровала али и оно што је човек са тим даром учинио.

Монографија о Дрини је мултидисциплинарно дело које говори о живом свету и природи Подриња, али и ономе што је историја и садашњост људи који живе у том подручју. Поред великог броја изванредних фотографија, уз књигу су приложени и компакт диск са филмом од 60 минута и музиком, као и мапа Подриња.

Сама књига се састоји од девет делова. У првом се говори о географском положају Дрине, у другом о историји, трећи представља манастире у Подрињу, а четврти природне одлике Подриња. Пети део се бави друштвено-економским одликама овог подручја, шести део посвећен је туризму, седми део народној традицији, језику и књижевности, осми део бави се регионализацијом. Девети део чине сажетак на енглеском језику, регистар географских појмова, регистар личних имена и литература.

У првом делу реч је о географском положају слива Дрине, реци која је највећа притока Саве. Дрински басен може се поделити у четири дела, први око Дурмитора, други од Шћепанпоља до Вишеграда, трећи од Вишеграда до Зворника, а четврти део се простире до њеног ушћа у Саву. Овакав географски положај, којим се посебно бавио и наш велики научник Јован Цвијић, управо родом из Подриња, учинио је Дрину можда најважнијом реком за српски народ.

Подручје око Дрине било је насељено још у шестом миленијуму пре Христа, показују бројна археолошка налазишта. У бронзаном и гвозденом добу, Дрина је била источна граница области Гласинац. Из тог периода откривен

Дрина, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд; Завод за уџбенике и наставна средства, Српско Сарајево, 2005, 487 страна.

Написали: Милош Благојевић, Петар Влаховић, Душан Гавриловић, Љиљана Гавриловић, Рајко Димитријевић, Драгољуб Живојиновић, Слободан Милеуснић, Предраг Симоновић, Србољуб Стаменковић, Стеван Станковић, Миломир Степић, Данијела Стефановић, Срето Танасић, Милосав Тешић, Снежана Ферјанчић.

је бројни накит и игле. Римљани су у 11. веку пре Христа освојили Подриње, а њихово присуство је осведочено у писаним и материјалним споменицима. Остаци римских насеобина налазе се око Горажда, Вишеграда, Руда, Ковиљаче и других. После поделе Римског царства на Источно и Западно, Дрина је припала источном делу.

У седмом веку ту област населила су словенска племена, а међу њима су најбројнији били Срби. Области око Дрине биле су им привлачне, јер су биле погодне за пољопривреду. Српске области у даљем току историје подељене су на жупе, од којих су се поједине спајале у веће ентитете. Турска власт у Подрињу бележи се од 15. века, и траје скоро пуна четири века. Оријентална култура оставила је значајан траг у насељима у Подрињу.

У двадесетом веку, и Подрињу је обележено аустро-угарском окупацијом Босне и Херцеговине, Првим светским ратом, Другим светским ратом и погромима у времену распада СФРЈ. Република Српска потврђена је међународним споразумима 1995. године као посебан ентитет, чиме је Подриње и даље остало да представља природну целину коју је тешко раздвојити.

Јуриј Назаров Волим Тарковског – реалисту

Андреј Рубљов је, како се мени чини, најцеловитије дело режисера. У њему он говори на сав глас. Наше формирање почело је у време „отопљавања“. Постали смо студенти 1954. године, након Стаљинове смрти. Али чак и у нашем „стаљинском“, пионирском и комсомолском детињству и младости не сећам се да су нас позивали да постанемо „шрафчићи“. Позивали су нас да постанемо активни градитељи земље, друштва, живота. Натерати човека да постане „шрафчић“ по мени се не сме. То дело изричито је добровољно. Наша генерација дала је Вампилова, Распутина, Тарковског, Шукшина. Онај ко није хтео, није постајао шрафчић већ је осећао себе активним интелектуалцем. Као студенти, често смо расправљали, отворено говорили о проблемима рата и мира, о стаљинизму, о фашизму. Расправљали смо о путу развоја земље. Нашу генерацију (барем оне које сам ја познавао) више је бринуо општедруштвени циљ него лични и приватни. И у филму Андреј Рубљов та расположења су веома снажна. Сам Рубљов је једна од првих појава ускрснућа руског духа. (Татарско ропство скоро је уништило царску културу руског народа.)

Тарковски је показао да живот нације није могућ без високих духовних тежњи. Ако тога нема, народ постаје стадо. Монах – иконописац Рубљов верује у народ, саосећа са њим и жели да сликарство пробуди у њему добро и веру у сопствене могућности. У сукобу Андреја Рубљова и Теофана Грчког сударају се две концепције одредишта сликарства. У стваралаштву Теофана Грчког је заплашивање народа. (У религији увек постоји хијерархија: пастир и паства. Чиме се паства може одржати у покорности и послушности? Страхом!) Рубљов у свом стваралаштву носи милосрђе, љубав према народу и, према томе, веру у њега...

Усред насиља, мрака, прљавштине, народ рађа такве светле уметнике као што је Рубљов.

Често се јавља питање да ли су филмови Тарковског религиозни? То питање постављено је и у вези са филмом Андреј Рубљов. Ако се под религиозношћу подразумева духовност, а насупрот њој је бездуховност, тада су, безусловно, филмови Тарковског високо духовни.

Знам да су на Западу, где постоје велики мајстори лажи и потурања, покушавали да Тарковском прикаче религиозност. Андреј Рубљов био је завршен 1966. године. Следеће је послат, како се сећам на Кански фестивал, али су се власти у последњем моменту уплашиле и послале хитан телеграм којим је филм враћен са границе. Незваничним каналима филм је ипак доспео на фестивал и приказан је. Али они који су га тамо однели, извели су малу операцију. Како се завршавао филм? Поред точка за мучење рида мајстор за звона, Бориска, на рукама Рубљова који га теши, проговоривши на крају! Погазио је свој завет ћутања и враћа се животу, људима, стваралаштву. Камера се спушта на угарак ломаче која одједном добија боју (после две серије црно-белих кадрова). Чује се корал, камера прелази преко детаља „Тро-

јице“ коју је Рубљов насликао пред сам крај свог живота, након периода који се показује у филму. Камера полако клизи по божанственим колоритима којима се користио Рубљов. Појачава се корал, чини се да достиже врхунац... И одједном – тишина. Цео екран испуњен је „Спасом у снази“ из Звенигорода, који је сто година пре Рафаелове Мадоне у Сикстинској капели, погледао на човечанство милосрдним очима. Тишина... Затим у даљини – удар грома. Танки млазеви воде сливају се низ обресе. Звук кише. И киша већ залива цео екран. Иза



Андреј Рубљов: Тројица (ок. 1411)

кишне завесе не види се ништа, а у првом плану: пашњак, киша, коњи са леђима проваљеним од рада и старости, пасу траву. И све залива киша... Концепција филма је потпуно реалистична: тај снажан, мрачан, грешан, непоштен живот родио је бајковито, прекрасно, величанствено сликарство. А сам живот, такав какав је и био, остао је таман, бедан, несрећан.

Шта су урадили „мајстори“ који су испод руке дотурили филм на фестивал? Одрезали су коње под кишом. И цела концепција реализма лети у ваздух! Одмах се добије религиозан филм: кроз сва страдања, Рубљов на крају прилази богу. А ако то неко није схватио, „Глас Америке“ је све разјаснио када је Рубљов званично доспео до међународног фестивала. Сопственим ушима сам то чуо 1969. године. „Сећате ли се, драги пријатељи, какав изванредан филм су нам 1967. године показали организатори Фестивала? Како је Рубљов кроз сва страдања на крају пришао богу? А шта су нам сада званично донели? Совјетске власти натерале су Тарковског да филму дода тај лажно блистави крај који му не припада...“

Играо сам у Рубљову, знао сам ток стварања филма и свих његових каснијих мука. При томе, до свих детаља и појединости. Али пред лицем тако рафинисане, квалификоване лажи и ја сам се тргнуо: „А ко њега, Тарковског зна! Можда је заиста у неким својим, мени незнатим варијантама, он и доводио Рубљова богу?“

При сусрету са Андрејем рекао сам му на какве ме је сумње „Глас Америке“ навео и питао га да ли такви закључци имају основа. „Јеси

ли полудео?!“ – одговорио је Андреј. „Никада ничега таквог није било.“

Реалиста сам. И за мене као реалисту Тарковски је давао много. Нарочито се сећам оних његових дела у којима он говори о општим темама.

По мени, био је уметник широких погледа на свет, израстао из руске уметничке традиције. Није затварао очи на оно што се дешава у свету и светској кинематографији. Био је савременик Курасаве и Фелинија. Прихватао је све и говорио савременим филмским језиком у оно време када су се код нас трудили да створе илузију да ми сами стварамо свој филм.

Тарковски ми је драг не само као симболиста већ и као уметник-реалиста, стваралац светског нивоа, али са израженом цртом рускога у себи. Као што је Пушкин својевремено извео нашу литературу на светски ниво, Тарковски је то урадио са нашим филмом.

У народу се увек сачува оно најбоље што постоји у духовном животу нације. Интелигенција понекад заборавља одакле је израсла. Та мисао се у Андреју Рубљову не преноси примитивно. Тарковски је проучио велики број дела староруске литературе: Епифанија Премудрог, Константина Костеничког и друге. Јунаци филма говоре њиховим језиком, преносе њихову идеологију. У филму је приказана борба идеја тог времена. Иконописац Рубљов први је прекренуо сликарство у страну милосрђа, говорећи да народ не треба плашити, сматрајући га стоком, сиротињом. Код неких од наших руковођилаца на филму, којима је био непознат језик тог времена, та места су изазивала нарочито схватање: а шта ако ту нешто и није тако? А било је управо тако: најсветлије идеје, огромна љубав према народу. Управо у том филму налазила се перестројка која се десила много пре садашње: не блебетањем, не лагањем, већ само истином може се подићи народ.

Увек и у свему озбиљан, предан, радан; увек и у свему огромна одговорност за оно што је радио. А тек како је Тарковски требало да изучи стару металургију да би се снимила сцена одливања звона у Рубљову! И још да успе да сниме неколико дублова пуштања истопљеног метала.

Успео је да сниме само осам филмова... Понављам да ми је ближа реалистичка страна његовог стваралаштва и зато ми је најдражи Андреј Рубљов. Мислим да га је и Тарковски сматрао својим главним филмом. Од њега се није растајао. Није случајно што у декору стана јунака Огледала виси плакат Андреја Рубљова, а на међупланетарној станици Соларис, негде у њеним многобројним ходницима, промиче нешто „рубљовско“.

Тарковски ми је бескрајно драг управо због руских корена, због његовог дубоког схватања одакле је Русија кренула и како се стварала наша култура.

Из књиге Тарковски, приређивач Марина Тарковска; превод са руског Весна Товстоногов. – Нови Сад: Прометеј; Београд: Југословенска кинотека, 1998. – стр. 96–103

ПОРТРЕТИ ИЗДАВАЧА КРЕАТИВНИ ЦЕНТАР

Лична карта Издавачке куће *Креативни центар*?

Креативни центар је основан као породична издавачка кућа пре 15 година, на породичној традицији издаваштва чији су почеци много старији. Има око 30 запослених, али стално сарађује са више стотина аутора, илустратора, преводилаца и стручних сарадника. У *Креативном центру* је до сада издато преко 250 наслова, углавном домаћих аутора. Последње четири године ова издавачка кућа једина представља Србију и Црну Гору на Међународном сајму дечје књиге у Болоњи.

До сада је око 20 наслова издатих у *Креативном центру* преведено и објављено у разним земљама, од Енглеске до Јужне Кореје. Аутори и издања ове издавачке куће добили су више награда *Невен*, више сајамских награда за најбољу дечју књигу. Највеће признање су похвале деце и родитеља које најчешће гласе: „Хвала вам што постојите“.

На којим се идејама заснива издаваштво *Креативног центра*? Шта је то што вас разликује од других?

Желели смо да стварамо и издајемо књиге које подстичу креативност код деце свих узраста, књиге које негују боље односе међу људима, савеснији однос људи према природи, књиге које би родитељима, васпитачима и наставницима помогле да гаје и образују децу у духу савремених идеја. Све што радимо упоређујемо са искуствима из света и трудимо се да у том свету пронађемо своје, препознатљиво место.

Такође се трудимо да у свом послу будемо високопрофесионални, да књиге буду језички, технички, у погледу дизајна и свега другог квалитетне, без обзира на то да ли је реч о књигама које је конципирао наш уреднички тим или о преводима страних издања.

Коме је све намењена литература издата у *Креативном центру*?

Литература коју *Креативни центар* објављује може се поделити на: сликовнице за млађу децу, сликовнице и радне свеске за предшколце, књиге за децу и омладину, уџбенике за основну школу, књиге за родитеље, васпитаче, учитеље и наставнике.

Настојимо да на квалитетан начин одговоримо потребама што ширег круга људи. Недавно нас је једна новинарка питала да ли је тачно да смо ми елитистичка издавачка кућа, тј. да ли се наше књиге купују углавном у великим градовима. Заправо, ми имамо верне читаоце у свим крајевима земље, и у најмањим селима. То је нешто што нас веома радује.

Које едиције постоје у вашој издавачкој кући?

Популарне едиције су: *Сликовнице Жапче*, *Пустоловине*, *Свет је један*, *С децом око света*, *Да пукнеш од смеха*, *Без длаке на језику*, *Школски атласи*, *Први*



Разговор са проф. др Симеоном Маринковићем, оснивачем и главним уредником издавачке куће *Креативни центар*

појмови, *Преклапанице*, *Креативна школа* (уџбеници) итд.

Одскора објављујете и уџбенике за ниже разреде основне школе. Каква су ваша искуства у вези са издавањем уџбеника?

С обзиром на то да смо имали искуства у објављивању литературе за васпитање и образовање, природно је да смо почели да издајемо и уџбенике. До сада смо издали 18 уџбеника, које је Министарство просвете одобрило и који су наишли на леп пријем код деце и учитеља. Слободно можемо рећи да смо се већ прве године сврстали међу три највећа издавача уџбеника у земљи. Наши уџбеници су радног карактера и подстичу на истраживање и стварање, што је најважније за развој деце. Деца, учитељи и родитељи их воле, бар тако мислимо, због лепоте и добротe коју нуде на свакој страни. Такође, осмишљени су у сарадњи са тимом стручњака за образовни дизајн и верујемо да се издвајају и по томе што су задаци и инструкције у њима подстицајни, прецизни и смислени.

Уз уџбенике смо припремили и приручнике за учитеље које корисницима дајемо бесплатно.

Какви су ваши даљи планови у вези са издавањем уџбеника?

Наставићемо да пратимо и помажемо реформу школства издавањем уџбеника, приручника, дидактичког материјала и на други начин. Планирамо да током наредне године објавимо комплет уџбеника за четврти разред и да проширимо понуду уџбеника за прва три разреда књигама за изборне предмете

и допунском литературом. Пажљивим избором приручника за наставнике желимо не само да пратимо све ново што се у свету ради, већ да и сами доносимо нове идеје и на тај начин понудимо шире видике не само учитељима већ и стручној јавности. До сада су у едицији *Креативна школа* објављени следећи општи приручници: *Како постати добар говорник*, *Научите да учите*, *Оцењивање на основу портфолија*, *Учионица без насилништва*, *Паметнији си него што мислиш*, *Одељенски састанци*. Сви су изузетно добро оцењени. У плану је и неколико књига домаћих аутора, а конкурс је стално отворен за све креативце.

У мају ове године организовали сте занимљив и врло користан семинар за учитеље и наставнике.

То је био семинар радног карактера, с темом *Како постати добар говорник*. Семинар је водила Кети Мијата, ауторка истоименог приручника који је прошле године издала наша кућа. На семинару су наставници и учитељи имали прилику да сазнају много тога о помало заборављеној вештини усменог приповедања, али и да науче корисне вештине потребне за успешан јавни наступ. Трудимо се и даље да на тај начин допунимо нашу уџбеничку понуду.

Шта припремате за овогодишњи Сајам књига у Београду?

Трудимо се да књиге излазе током читаве године, али је Сајам ипак посебан догађај. Имаћемо нове књиге у готово свим нашим едицијама, али ћемо, надам се, приказати и прве књиге неких нових серија које дуго припремамо. Поменућу само неке наслове који ће сигурно изаћи до Сајма:

Мјесец и његова бака Бранка Ћопића у едицији *Пустоловине*, Андерсенова *Палчица* са илустрацијама Весне Балкански, збирка народних дечјих песама и игара са пратећим CD-ом. Очекујемо да ће сајамски хитови бити *Уџбеник за заљубљивање* Ирене Тиодоровић и пета књига у серији *Да пукнеш од смеха*.

Шта бисте поручили деци?

Да воле себе и свет око себе, да раде на свом развоју, да се поносе својом земљом и да помогну њен напредак. А читање добрих књига је најбољи пут до тога.

Шта бисте поручили учитељима и наставницима?

Оног кога учиш треба да чујеш, волиш и поштујеш. Децу ваља учити да здраво и паметно живе, у љубави са светом и у радости због стварања за своје и опште добро.

Шта бисте поручили родитељима?

Рађати и подизати децу је диван и одговоран задатак. Али и то ваља, још како - учити. Наше књиге у томе много помажу. За све је потребна мудрост.

Који је ваш мото?

Од лепоте и добротe ка науци.

Разговор водила
Слајана Илић



Креативни центар

НИКОЛИ СТОЈАНОВИЋУ

Милан Ракић рођен је 30. септембра 1876. године у Београду. Правни факултет започео је у Београду, завршио га у Паризу 1900.

Године 1904. постављен је за писара у Министарству иностраних дела Краљевине Србије.

Од средине маја 1905.

Ракић је у Српском конзулату у Приштини, у својству писара друге класе.

Пет месеци доцније видимо га као вицеконзула у Скопљу, где ће остати до октобра 1906, на се враћа у Конзулат у Приштини, и ту ради до средине идуће године.

Од јула 1907. Ракић је дипломатски представник Србије у Солуну.

На Космет по трећи пут долази у септембру 1908. и у Приштини проводи три наредне године – испрва, годину и три месеца, у ранијем звању, затим као шеф Конзулата.

Октобра 1911. Ракић је добио унапређење и крајем децембра исте године из Приштине је премештен у Министарство иностраних дела у Београду. Постављен је за шефа Конзуларног одељења.



сарадник на истом послу, као обичан или блиски познаник, увек господин у пуном смислу те речи. Ни национални радници с Југа ни ми војници, никад нисмо код њега осетили оне типичне одлике старе дипломатске школе: велику тајанственост, неискрено ласкање, и срачунато избегавање личне одговорности. Ракић је био, још пре Рата, претеча дипломате новог кова: озбиљан и уочљиво отворен, он би са једва приметним осмехом одмах приступао главном предмету разговора. И кад би за какав предлог – ма колико по нашем мишљењу важан био – Ракић рекао: „Од тога не може бити ништа“ – излишно би било даље настојавати на томе. Но зато, ако би нашао да је ствар корисна и изводљива, он би се сав заложio за њу, не ретко и по цену свога положаја.“

Тако је заиста и било.

У Београду су се у то време држали редовни недељни састанци са страним дипломатама, и Ракић је не једанпут био принуђен да одговара на неугодна питања о борбеним и обавештајним акцијама које су на тлу Старе Србије предузимали

Касније, Ракић ће схватити:

Та промена, то је оно највише, најлепше што му је Стара Србија дала – тај благослов по који га је судбина одвела у Приштину.

2.

Промене не иду мимо бола: само што је на Космет стигао (ни други се месец није био напустио), збива се великохочанска погибија српских комита.

Желећи да, 1939. године, уочи откривања споменика Милану Ракићу пред Калемегданом, још једном ода пошту преминулом песнику, у којем он првенствено види националног радника и борца, Божин Симић решава да оживи успомену баш на тај жалосни догађај из повеснице Српског југа: „Готово у самом почетку четничке акције, Ракић је већ био са службом на Југу. Својим проницљивим „јапанским“ очима он добро посматра сваког војводу и четника. Прати врло озбиљно и њихове борбе. И шта види. Види необично одважне људе и јуначке подвиге. Види у 1905. години јуначку смрт поручника Бране Јовановића и потпоручника Жике Миловановића. Првог у борби на Петраљци, а другог на Великој Хочи. И један и други умиру исто онако мушки као Стеван Синђелић на Чегру. И један и други, пошто су утрошили последњи метак, по четничком завету сломили су своје брзометке. А кад су их аскери потпуно опколили и позвали на предају, Брана и Жика одговарају хицем последње бомбе. Затим, пошто су се брзо испели на кров запаљене куће, и један и други скачу у огањ, да живи сагоре али да не оставе ни своја тела ни оружје непријатељу као борбене трофеје. Брана је скочио певајући: „У бој, у бој!“, а Жика са узвиком: „Ево, Турци, како се српски официр предаје!“ Са Браном је тога дана погинуо поручник Богдан Хајнц, а са Жиком су изгорели Саватије Милошевић и учитељ Лазар Кујунџић.“

У оно време, јуна 1905, одмах по обрачуну у Великој Хочи, Ракић писмо Јовану М. Јовановићу започиње реченицом:

„Данас сте већ из депеше видели за нашу несрећу.“

Сада, 1912, као шеф Конзуларног одељења, он зна како се неопозиво приближава час у којем ће се величини косовских жртава, све од Лазара и Милоша, имати да дода слава крајње победе, или нове потпуне трагедије.

У ваздуху се осећао рат. Свуда. Не само у Београду, Шумадији, Поморављу, Старој Србији – него и у Европи.

Од пограничних земаља то се није могло сакрити. Није се ни тајило.

Суседне државе, традиционално непријатељски расположене према Србима, за дивно чудо, не предузимају ништа да војнички процес у Србији зауставе.

На нашу срећу – забележиће доцније савременик – код српских суседа није било ниједног дипломате, ниједног њиховог државника, који од предстојећих ратних догађаја није очекивао коначну пропаст Србије.

Класични пример ове врсте политичке кратковидости представља понашање аустроугарског министра иностраних послова, грофа Леополда Берхтолда. Кад је искрснуо Први балкански рат, Берхтолд не само што није покушао да га спречи, већ је, напротив, „врло задовољно трљао руке,

У ВАЗДУХУ СЕ ОСЕЋАО РАТ

1.

Написати какву представку па ставити њену копију у архиву ради личног оправдања, то није био Ракићев манир.

Заблуда је, стога, мислити да је одласком с Косова Ракић на Косово заборавио. Напротив, током читаве 1912. године, све до избијања рата с Турском, чинило се да је право средиште управљања збивањима на Косову пресељено у Београд и да се налази у Конзуларном одељењу, у којем је господовао Милан Ракић.

Многа рукописна и јавна сведочанства – необјављена писма, дневници, сећања, као и чланци у периодици, споменицама, зборницима архивске грађе – подробно осветљавају управо тај правац Ракићевог националног радништва за ствар Старе Србије.

Божин Симић оставио је о овом виду Ракићеве делатности прворазредни документ:

„Није било учитеља ни професора, није било свештеника, није било једног отреситијег мештанина у Старој Србији који не би помињао име Милана Ракића са највећим уважањем. У Србији, такође, није било ниједног предратног официра који, кад год би дошао у додир са Конзуларним одељењем – било као четнички војвода или погранични официр – не би осетио велику радост што је, у тешким данима по наш народ, одбрана Српства у Турској била поверена човеку какав је био Милан Ракић. Сваки од тих официра, излазећи из Министарства, без обзира да ли су тамо успели у својој мисији или не, износили би сви један исти утисак: да је Милан Ракић, као шеф или

српски четници и погранични официри.

Таква питања, срочена врло често као оптужба и провокација (увек у аустројско-турском дво-

гласу), међутим, Милана Ракића нису затицала неспремна. Нису га ни бринула: то је политика, а зар Аустројанци и Турци да му причају какву политику Турска и Аустроја спроводе у Старој Србији, и како је спроводе.

По завршетку једног од састанака, пред старијима од себе мирно је рекао:

„Кад ови људи [национални радници на Косову, обавештајци, четници] ризикују своје животе, вала можемо се и ми лако презнојавати на замерке Бал-плаца или Босфора.“

Мора да је у тим тренуцима мислио на елиту војвода и четника, официра и студената који су, штитећи православни свет од Турчина и Арнаутина, сневајући освету и ослобођење Косова, храбро и без жаљења остављали своје кости по старосрбијанским гудурама.

Ракић је многе од њих лично знао. Јунаштво којим су се одликовали, спремност да умру за идеал, правду, право, начин на који су себе на жртвеник отаџбине приносили – све то из корена је, још на почетку, променило колико његове дипломатске навике, толико и душу, доживљај Српства и православља, поглед на живот и на смрт.

Ту, тада, тако – све се Ракићу догодило, и све је знао. Григорију Божовићу преостаће једино да запише:

„Обноћ сазревши и уравнотеживши се, као какав витез из небалканске легенде, а нежне душе као њиме опевана месечина, стао [је Милан Ракић] да брани то клето Косово.“

јер је као у воску држао: да ће Турска згромити Србију“ (Б. Симић).¹

По свему, такве „процене“ пограничних земаља олакшале су и, у великој мери, убрзале припреме Србије да у своје окриље поврати земљу-колевку.

3.

Ракићева улога у припремама за ослобођење Старе Србије тешко се може преценити.

Превиде историјске науке исправљају сведочанства учесника. На перу и причи шкрт као мало ко међу борцима из тога доба, рођени завереник, црнорукац од оснивања тајне организације „Уједињење или смрт“, сарадник Српског конзулата у Приштини од 1908, Божин Симић не штеди речи кад ваља описати Ракићеве националне заслуге:

„Пред сам Рат, на ухођење турске војске и извиђање земљишта на главним операцијским правцима наше војске, упућено је било преко двадесет официра (Димитријевић-Апис, Миловановић-Пи-

ног гласника, у позоришту, уз поподневну кафу у Руском цару и Српској круни“, у Коларцу, јасније но политичари безнадежно окренути страначким сукобима и провизијама, слепачкој борби за голу власт.

Ракић се, дакле, мирно спремао за рат. У писму од 13 [26]. септембра 1912, он Десанки Живадиновић поверава:

„Сабље све више звецкају и ваздух све више мирише на барут. Ако Бог да па дође срећан час да с војском честитог краља ударимо на она места где сам ја доскора живот проводио, ја ћу да пођем тамо као средњовековни витези, у ратничком одушевљењу, готов на грубе и кржаве авантуре...“

Ни месец није протекао од дана када је ово писмо упутио, а Ракић је, у униформи четника Војводе Вука, састављао жени прву вест из ослобођене Приштине:

„Косово је освећено!“

[Поглавље књиге Милан Ракић на Косову – завет, песма, чин, која, у издању београдског КонРаса, ускоро излази из штампе]

ЈОВАН ПЕЈЧИЋ

¹ Суштински, Божин Симић био је у праву. Према Хугу Ханчу, биографу грофа Берхтолда, питање могућног рата на Балкану први пут се у Аустро-Угарској озбиљно поставило на седници министарског савета одржаног у јулу 1912. године. Став Берхтолдов био је да, у погледу на Балкан, Аустро-Угарска треба да се побрине за мере предострожности: у случају да дође до рата са Турском, она мора наступити као снажан чинилац спреман да онемогући да, без њене сагласности, дође до „диспозиција области“ за које је она заинтересована. Два месеца касније, на тајној седници истога министарског савета, Берхтолд истиче да је најважнији задатак Аустро-Угарске да спречи избијање таквог рата на Балкану „у којем ми не бисмо имали шта да

добацимо“. – Као тачан суд показује се и Симићева опсервација о бечко-пештанским „очекивањима“ у вези с исходом српско-турског рата за Косово: Бернхард фон Ферст Билов записао је да је победа Србије над Турском 1912. године у Бечу примљена као пораз Монархије. (У трећем тому свога дела *Denkwuerdigkeiten*, штампаног у Берлину 1931, кнез Билов, да и то наведем, без увијања наглашава да је водећа идеја аустроугарске балканске политике одувек била: „Понизити Србију и држати је у немоћи“, све зато да би се у погодном моменту „оперисало ово слепо црево Европе“.)

Григорије Божовић

НА КОСОВУ

Мртво и пусто поље Косово, где се само укрштају разни ветрови и својим фијукањем проламају тишину и причају о пређашњем времену, о јунацима што овде падоше бранећи Круну и Лазара потмулим акордом запевајући жалопојку Српској Слободи – заиста је гробље, где влада и сад неко страшно узмахивање смрти, која се још не може да задовољи толиким гробовима.

У ноћној тишини чисто ти се чини како се гробови отварају, мртвачи устају да се још мало поиграју са смрћу, с том страшном смрћу, која покоси слободу Србинову и која је једно своје крило бацила на Звечан, а друго на Кочаничко ждрело, баш на зидине Марка Краљевића.

Пустош...

Тамо, где се некада разливаше песма славујева у китњасту лугу поред Ситнице и Лаба, где божур друговаше с безбројем мирисног цвећа и својим шареним ћилимом сведочаше о напредну животу овог поља – сад се види само црна земља, натопљена крвљу, опалена сунцем, покривена проклетством, где још има пристаништа само глог и совуљага... Помало се још Лаб стара да жубори, али је Ситница онемела, изнемогла, и једва чека да преда своје мртве и ситне таласиће Ибру, како би их овај узео и што пре на својим моћним леђима понео тамо, где се они могу пожалити о јадима којих је она неми сведок већ пуних пет стотина година...

Кад станеш више Михајлова Вира, баш испред самих зидина гордога Звечана, и удубиш поглед на загрљај Ситнице и Ибра, често видиш како се таласи силно свађају, како они Иброви одбацују од себе Ситничине. И то није доста. Кад погледаш мало даље, и ако Ибар јури страшном брзином, све ти се чини као да се таласи, запенушени и узбуркани, враћају назад, враћају од места свога циља – разочарани, уморни и страшни...

Ваља да су преварени у својим надама...

Још када ти слух навикне на ову чудновату музику, на овај разговор Ситнице и Ибра, канда ти се учини како Ибар даје неке тајанствене савете свом суседу. Прислушкујем овај ромор и каткад као да чујеш како Ибар подвикне:

„Враћај се натраг... тамо испод Сазлије савијај у језеро вале, примај у се рајине сузе да ти језеро буде веће. Па ако кадгод дуне ветар, оно ће се ус-таласати, и такви таласи прекинуће рајине вериге, омиће крв с ове земље, однеће проклетство... Веруј, то је најбоље, јер моја јадиковања тамо сад не помажу...“

Ситница опет ћути и ћутањем моли јачега брата да се смилује на њену помоћ, на њене страшне болове, па да је носи даље, носи тамо, где ће је кад-тад чути, где ће примити к срцу њена ужасна причања, где ће, ако ништа више, а оно дајбуди осетити њене неме болове...

А Косово пусти.

Ноћу је страшно и страшније од сваке пустоши. Проклетство се вије над њим, судба му се демонски смеје и свети. Па зато оно и личи на црну и раширену пропаст, која гута све што има на себи печат живота. Проклетство се не задовољава људима – оно гута и природу. Зато је оваква пустош. И ти си готов да се следиш, да замреш, али ти се у овој ноћној тишини привиде сенке



лац, Вемић, Завађил, војвода Вук, Тоза Ранковић, војвода Дуле, Танкосић, Брзаковић, Ђокић, Пантић, Михајло Димитријевић, Богдан Раденковић, војвода Скадарац, Божин Симић, и други). Неки од њих су се са терена вратили у току мобилизације наше војске, а неки су и даље остали на терену. И то је у многоме дело Милана Ракића, јер се та корисна експедиција не би могла остварити да је Ракић није свесрдно помагао и новчано омогућио.“

Извесност скорог рата видео је Милан Ракић са свога положаја боље но књижевни пријатељи с којима се сусретао у редакцији Српског књижев-

у тајанственим облицима, у крвавим душанкама, с клонулим рукама, разрогаченим очима, гологлаве и пуне очајничког напора... очас се јаве, зале-пршају, уздахну, па опет ишчезну, понесавши се страшно брзином пут Грачанице.

Ти се пренеш и видиш да ове сенке јасно сведоче да овде има још живота, да има још наде, да још није све мртво. Пролијеш сузу, прекретиш се и са неким још славим огњем у грудима идеш пут Вучитрна или Приштине да преноћиш у турској механи.

Нова Искра. VI/1904, бр. 8, стр. 238–239

СЕРАФИМ ПРИЗРЕНСКИ

Кад човек уђе данас у Призрен, а знао га је до рата и одмах после њега, осети да је по нечем веома сличан Битољу. Такође је то велик град, чист и леп као какав старац лепе старости, но глух и тих, пуст и обамро као да је чаролијом бачен у тешки сан.

Та два велика, у деветнаестом веку вилајетска града, један за Пелагонију а други за Косово, доживела су сличну судбину. Обома се блиско примакла граница и одвојила од њих њихова привредна велика залеђа, те су им тргови затихли, чаршија зачajaла а живот спао на меру на коју ти градови нису навикли, нити се за то онако некад раширили и расцветали били. Постали су, да не рекнем заглашја, прави обамрли великани који ће тешко кад васкрснути у оном облику у каквом су до ратова били.

Одиста није народ узалудно у песми, предању и причи рачунао Призрен за најлепши наш град и називао га царским не само што је ту становао Цар Душан. Био је тај град царски леп за његове очи. И некад па и данас. И град. Све је друго било чаршија или касаба, а Призрен увек град и за Србина и из Турчина. Опружио се он крај призренскога поља поред самих шарених огранака на обема обалама реке Бистрице некако достојанствено, престонички, царски. Пун светлости, планинске свежине и зрака каквога нема друго место у покрајини. Бистрица у шуму реже његову средину, а безбројни водоводи и стари и турски не само на сваком углу, но готово сваком кораку дају многе чесме и турске шедрване. С три стране валовито плодно поље, а с четврте брегови гдегде у суром кршу по највише под виноградима, воћем и кестењем. Куд се окренеш – свуда примамљива излетишта, свуда теферич и божа лепота од благословене питомине поља до горостаснога стења горе уз Бистрицу, до орловских литица, пећина, уочљивих дубодолана и старих остатака од тврђава и цркава. И свуда, бистра и хладна шарска вода, која избија из какве пуклине или заборављене средњевековне земљане цеви...

Велик је и сјајан био Призрен. Занимљива је и наша прича о његовој постанку и турској насилној тумачењу грчке речи „Призрен“. По Турцима то би био светли град, златан или златаст, а по причи назрена је, призрена је лепота места, те се ту основао град за немањиху столицу. Био је велик и за нашега памћења. И кад је у њему нестало дубровачких трговаца, трговина је продужена. Њу су прихватили поглавито Срби и помоћу ње створили не само посебно обличје чувенога призренскога трговца, но и један српски градски живот, који је одатле зрачио на све остале градове



Придворица код Зубиног Потока, 1880. – Београд, 1945.

наше на Косову, па и даље. Призренски трговац је био чувен и у Солуну и у Сарајеву, а виђао се у Цариграду, Трсту, Венецији, Марсељу, Лондону и Бечу. Скадар и Александрију такође није заборављао. То је опет чинило да Призрен подиже народну свест, да се богатији Призренац с правом појављује пред Турчином и као Србин и као првак. Од укидања Пећке патријаршије Призрен је узео на себе улогу народнога огњишта и призренски Србин, национално вођство све до 1912. године. Несумњивије, борбеније, умније и шире родољубље није у себи израдио ни један наш град у Старој Србији као Призрен. То је главна призренска ознака и највећа његова духовна лепота. То му је и заслуга за последњих две стотине година. Призренац је био најбољи и најлепши градски Србин Старе Србије.

Призрен је био велико трговачко и привредно средиште.

Прекоморску трговину доносио је преко Скадра и Солуна и на својем тржишту продавао једној околини од Елбасана до Косовске Митровице, од Тетова до Новог Пазара. Извозио је сировине, нарочито сахтијан, коже и вуну преко граница, а своје пиће, особито вино по свој Старој Србији до Босне. Осим тога занатске израђевине, златарске, бакарне и железне. Некада, и то недавно, боље је било бити у Призрену казанџија, папуџија и самарџија но данас трговац. Такође Призрен је био главно тржиште за стоку и жито. Метохија. Прекоруље, Подрима и целокупна Дреница овамо су доносили своје жито. Није давно било кад је призренски житни трг био сав под наслонима и под њима читава брда врећа пшенице и кукуруза. А то су средом односили преко везирова Моста албански каравани за гладна брда милосорска. Размена је била велика и жива тако да је чак и овај с Рогозне имао рачуна да у Призрен донесе свој скоруп и сир, догна овамо товљено благо и купи бољи самар, јевтинији бакрач и меденицу и понесе за Бадњи дан царскога вина и морску скадарску рибу...

А данас тргови пусти, чаршија мртва, не можеш да познаш још заостале трговце, не чује се лупа казанџијског маљиха, нити се више штави кожа за обућу ни за самарну стелу. Само улице дуге, чисте, привлачне, призренски зрачне и сунчане. Град је опет сачувао своју неживу, увенулу лепоту...

Идем по замрлом великом граду. Сретам људе чисте крви, лепих образа, а по мало збуњене невољама. Уопште су привлачни. И Срби и Турци и Арнаути, који су овде углавном католици. Међусобни су им односи добри и присни: ни раније се нигде мирније и боље није живело. Католици су ведри, не издвајају се, а не треба нико, поред свега тога, да се страши за њихове душе у једној хришћанској земљи. Православни су у том погледу на својем месту. Призрен је од укинућа Пећке патријаршије катедра Рашко-Призренскога, и Скендеријскога Митрополита и носилац старосрбијанскога православља. Био је православца као нико, тврд и чврст до Бога, па никад ни клерикалан ни узак хришћанин. Вазда народан, друштвени и човечан.

Из некада дубровачке чаршије упадам у нашу Епископију до саме саборне цркве. То је до рата био руски консулат. Изненађује ме манастирска тишина у њој, обнова и чистоћа. Одиста скроман владин дворца, али привлачан и пристојан по свему утиску, како то и приличи за правога црквенога кнеза православнога. Без раскоши и богатства, али уређен и подешен за господина и просвећена човека. Скромно господски. Не мирише на тамњан ни свећу, не видиш каквога убога ћирицу у подераној раси или масном минтану. Али кроз ходнике не извирује ни каква румена куварница, нити бруји жагор гостију. Зна владика како се у Призрену ваља. К њему ме уводи његов блиски рођак, који му је у неку руку двороправитељ, те га је избавио од оних ситних брига које свака кућа има. Серафим Призренски је одиста владика на својем месту и то је право и рећи и подвући.

Призренци су кроз столећа водили борбе са фанариотским владикама или рђавим и манитим нашим калуђерима. Зато су велики критичари нарочито према владикама и као запета пушка готови на пребацивања, оговарања и борбе. С њима су рђаво прошли готово сви Грци, па и наши Дионисије и Нићифор, јер су и били криви. Због тога ми је било врло пријатно када сам као у један глас чуо само похвале и поштовање према преосвећеном Серафиму.

Још као злетовско-струмички епископ Серафим Призренски је уз остале особине показивао да на таквим местима не треба избегавати домородце. И још нешто. Да није безначајна каквоћа ово национално каљење под Турцима. Преосвећени Серафим је Призренац и као учитељ прошао кроз ту тешку школу по Маћедонији и Косову, а по школовању у Русији и као средњошколски наставник. Робовао је и собом чак и физички осетио значај и своје цркве и државе. Познаје прилике и људе, има према иноверцима земљачки осећај, хришћанску топлину и пуно праштање срећна човека што је доживео своју слободу. Призренцима зна ћуд, епархији душу. Зна и зашто су рђаво прошли они који се с Призреном завађали. Тих је и скроман то човек, али пастир озбиљан и добре воље, будан и пажљив. По својем целокупном држању и делању већ је зашао у оно право свештеничко обличје кад му верници истински изговарају „свети владико“. Јер је умео да сачува своје достојанство, црквени мир и ред и да га сва околнина и православна и иноверна заволи и поштује. По целој великој и стародавној епархији. А то је несумњиви доказ његове потврдности и част иначе гласитом месту његова рођења. Јер је одиста у Призрену тешко бити признат, а још теже стећи глас добра владике.

Политика, XXVIII/1931, бр. 8268, стр. 6

Први Београдски сајам књига није одржан 1956. како се до сада мислило, већ двадесет шест година раније

Заборављени траг предака

Један недавно пронађен стари каталог књига открива нам, несумњиво, да је Београдски сајам књига старији него што се мислило до данас. На насловној страни ове рекламне брошуре од шеснаест страна стоји „Удружени књижари – издавачи у Београду приређују свој Сајам књига под покровитељством слетског одбора и свесоколског слета Краљевине Југославије и са попустом од 30 одсто, продаваће све књиге унесене у овај заједнички каталог. Први београдски сајам књига трајаће за цело време и југословенског свесоколског слета од 7. јуна до 1. јула 1930. године у Београду“.

Очигледан и непобитан штампани доказ је пред нама, али да ли се овај наум издавача и књижара Београда и остварио? Одговор на ово питање потражили смо у старим бројевима Политике и резултат није изостао. Београдски сајам књига је одржан јуна 1930. године и то са великим успехом. Већ 4. јуна, Политика, на страни шестој, доноси прву кратку информацију о Сајму књига, месту и времену одржавања, као и списак свих тринаест учесника међу којима су били Графички институт Народна мисао, књижарнице Кона Геце, књижарница Нолит, књижарница Напредак, књижарница Рајковића и Ђуковића, Свесловенска књижарница, књижарница Српске књижевне задруге, књижарница Цвијановића... У овом су каталогу, дакле, били заступљени сви највећи београдски издавачи, који су уједно имали и своје књижаре. У празничном броју Политике, који носи датум 8, 9. и 10. јун, затим, на осмој страни репортер у тексту „Сајам књига је почео у суботу“ између осталог је и написао: „Намера организатора сајма у првом реду је чисто пропагандистичка. Сви су сложни да треба учинити нешто за нашу књигу и за њен напредак. Криза књиге о којој се толико говорило и писало можда је, на првом месту била у извесној мери скоро у потпуној незаинтересованости за њену судбину и скоро невероватној незаинтересованости да се зло поправи. Свесни тога, београдски књижари, овим сајмом желе да учине први покушај. Дани Првог соколског слета били су несумњиво најзгоднији за то...“

Све говори да су издавачи и књижари веома мудро изабрали термин одржавања своје манифестације, јер се за време трајања Свесоколског слета у Београд слило близу 20.000 учесника, а међу њима се, наравно, налазило доста потенцијалних купаца. А њих је заиста било доста. Политика од 21. јуна на шестој страни каже: „Новина је ово-

га сајма и у томе, што се књиге износе пред радње, те се тиме задовољава лежерност публике да уђе у књижару и да бира књиге... Данас ће се улицама, у којима неће сметати соколским манифестацијама, кретати једна покретна књижара сајма књига у виду пирамиде. На тим колима биће изложено 400 разних књига, које се могу одмах и купити. Одзив међу књижарима из унутрашњости, грађанским и школским читаоцима је велики.

Књиге се стално поручују и каталози траже. Зато ће књижари после слета предузети један пут кроз унутрашњост. У прво време обићи ће Србију и Босну и растураће књиге.

Због тог великог одзива, у споразуму са Загребом и Љубљаном радиће се одмах на приређивању сајма књига за целу државу у идућој години.“

Тезе испред књижара и шпедитерска кола која су, носећи платформу стрмог крова с књигама поређаним за продају, крстарила београдским улицама, били су, тада, једини начин излагања књига јер су павиљони Београдског сајма изграђени тек 1937. године.

Ипоред несумњивог успеха Првог београдског сајма књига, издавачи и књижари учесници овог културног подухвата, како то бива увек код нас, нису се следеће године усудили да га уприличе због компликоване организације и недостатка излагачког простора.

Утврдили смо, ипак, оно што је најважније. Идеја сајма књига није заборављена. Године 1932, штавише, добила је завидан ниво и веома репрезентативни простор,

као Дани књиге у уметничком павиљону „Цвијета Зузорић“ на Калемегдану. Том приликом изашао је и каталог, на четрдесет седам страна,

у којем је осим београдских, било и других издавача, као што су: Матица српска – Нови Сад, Народна књижница – Загреб, Забавна библиотека – Загреб, Минерва – Загреб, Књижара браће Каваја – Никшић, Задружна књижара Поглед – Сарајево, књижара Морпурго – Сплит, Његован Ранитовић – Суботиште... Укупно је био изложен, с попустом, петсто шездесет један наслов, да би се следеће, 1933. године тај број попео на хиљаду сто двадесет четири. Дани књиге одржавали су се од 1. до 5. децембра, а 1935. године термин се вратио на месец јун, када је одржан и Први сајам књига у Београду.

И сада, таман када помислите да сте открили целу истину о Београдском сајму књига, увидећете да се прича наставља. Ова чињеница у српској култури, као и у српском народу, већ се одавно одомаћила. Мозаик није потпуно сложен, али његова потпуна слика помаља се пред упорним истраживачем, а завршава се у павиљонима

Београдског сајма узорака, који су изграђени 1937. године и постоје и данас код Бранковог моста на новобеоградској страни. На Првом Београдском сајму узорака, који је одржан од 11. до 21. септембра 1937. године, наиме, међу осамсто осамдесет три излагача наша су се и скромна четири издавачка књига, да би затим, у павиљону задужбине Николе Спасића, од 7. до 17. септембра 1939. године у оквиру Београдског сајма узорака, овај велики простор у целини био испуњен књигама бројних издавача и књижара. Како наиме пише Гласник београдског сајма, број 2, из 1939. године, учествовали су сви велики југословенски издавачи, као и све велике културно-издавачке државне установе.

И на крају, долази последњи сајам, 1940. године, у септембру, када се над нашом земљом већ увелико надвио мирис предстојећег рата. Страхоте рата и промена државног система прекриле су праву истину о многим догађајима у прошлости, па тако и истину о времену одржавања Првог сајма књига у Београду, 1930. године. Да би нас, случајно сачувана и веома ретка, танушна публикација инспирисала да откријемо тајну. Још једанпут се потврдило како ништа не може бити занимљивије, и ништа корисније и поучније, него слушати, кроз књиге, „глас оних који су умрли“.

Срђан Стојанчев



ВЛАДАН ДЕСНИЦА

(1905 - 1967)

Рођен је у Далмацији, у Задру 1905. године у породици угледног адвоката др Уроша Деснице. Деда, Владимир Десница, тридесет година је стајао на челу оброчачке општине, био је посланик Царевинског већа у Бечу, витез Реда Фрање Јосифа, угледна личност међу Србима у Далмацији и један од најзначајнијих људи свога времена. Помагао је херцеговачки устанак 1875. године, организовао је пребацивање оружја, слао је новац и људе, који су хтели да помогну. Колико је Владимир Десница био угледна личност сведочи и податак да је црногорски кнез Никола тражио његову подршку, а преко њега и подршку Аустрије, кад је намеравао да се прогласи краљем. Године 1905.

Владимир и Урош Десница, као српски политички прваци у Далмацији, учествовали су у стварању и потписивању познате Задарске резолуције, која је прокрчила пут за стварање хрватско-српске коалиције, која је дошла на власт 1906. године. Значајна је улога породице Десница и у политичком, културном и националном животу Срба у Далмацији. За време првог светског рата (1914-1915) Урош Десница са породицом је боравио у Исламу Грчком, а затим у Обровцу где је писао *Писма са Зрмање*, која је упутио задарском талијанашу Наталу Крекићу. Кад је на миг Данунција, 1919. године, угашен *Народни лист*, Урош Десница исте године покреће о свом трошку *Наш лист*, и наставља борбу како би се сачувала народна славенска свест у Задру.

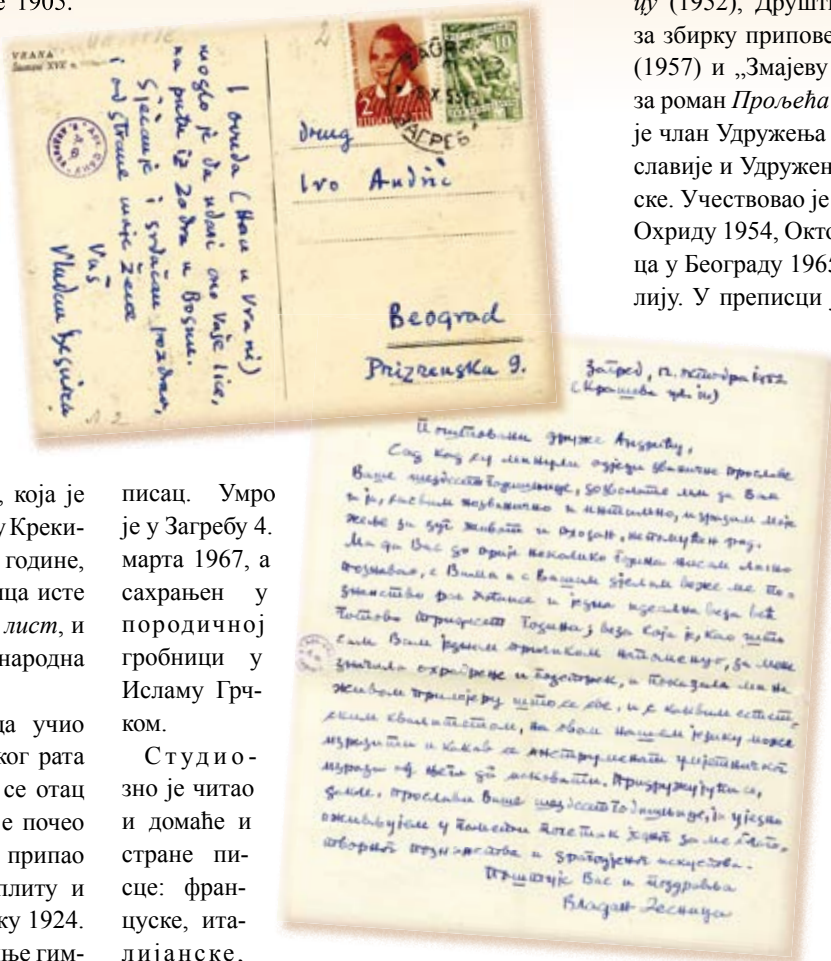
Основну школу Владан Десница учио је у Задру. Две године првог светског рата провео је у Исламу Грчком где му се отац склонио са породицом. Гимназију је почео да похађа у Задру, а кад је тај град припао Италији, наставља гимназију у Сплиту и Шибенику. Матурирао је у Шибенику 1924. године у класичном одељењу тамошње гимназије.

Књижевношћу и музиком почео се бавити већ у гимназијским годинама. Имао је прилике да у родитељској кући слуша разговоре познатих интелектуалаца који су одржавали пријатељске односе са његовим оцем Урошем. Ту је упознао Марка Цара, Јосипа Берсу, Јосипа Јаблановића, др Божу Петричића, Петра Касандрића, а нарочито стрица Бошка Десницу, као и друге познате људе онога времена.

Већ у гимназији упознао је античке писце којима се враћао целог живота. Нарочито је волео Есхиловог *Окованог Прометеја*, који је присутан у роману *Прољећа Ивана Галеба*. Правне науке студирао је у Загребу и Паризу. Дипломирао је 1930. године у Загребу. У Паризу је слушао предавања из филозофије. После завршетка правних наука запослио се у Државном правобранилаштву у Сплиту, где је остао до почетка рата. Године 1941. италијанске окупационе власти одвеле су га у Задар за преводиоца. Из Задра се 1943. склонио у Ислам Грчки, да би 1944. го-

Ове године, 17. септембра, навршиће се 100 година од рођења Владана Деснице: романсијера, приповедача, песника, есејисте, преводиоца и књижевног критичара.

дине прешао на ослобођену територију и са ЗАВНОХ-ом дошао у Загреб 1945. У Загребу је радио на дужности начелника правног одељења Министарства финансија до 1950. године. Од тада живи као професионални



писац. Умро је у Загребу 4. марта 1967, а сахрањен у породичној гробници у Исламу Грчком.

Студиозно је читао и домаће и стране писце: француске, италијанске, античке и руске. Од домаћих писаца нарочито је ценио Лазу К. Лазаревића, Лазу Костића, Милована Глишића, Његоша, Матавуља. Волео је прозу Иве Ђипика, новеле Динка Шимуновића. Написао је бриљантан есеј о Мирку Кривошићу у коме говори и о особинама краја и пејзажа, па се тај есеј узима као полазна основа за каснији Десничин приповедачки рад. Написао је есеј и о Доситеју Обрадовићу истичући песничке и интимне црте великог српског путника и радозналца. Читао је и преводио филозофе (Крочеа), долазио је на дискусије Филозофског друштва у Загребу. Имао је широко образовање. Говорио је италијански, француски, руски, латински и грчки језик. Био је један од најкомплетнијих интелектуалаца свог времена.

Књижевношћу се почео бавити у раној младости, али је до рата мало објављивао по часописима и листовима. **Први значајни књижевни радови штампани су му 1933 (есеј *Један поглед на личност Доситејевићу*) и 1934. (проза *Животна стаза Јандрије Кутлаче*). Године 1934. покренуо је *Магазин***

сјеверне Далмације и уредио два годишта. У току другог светског рата пропале су му књиге лирике и књига новела. Значајнија

књижевна активност почиње после рата, од 1948. када се прозом, песмама, критичким приказима и чланцима из естетике јавља у листовима и часописима: *Република, Хрватско коло, Кругови, Задарска ревија, Књижевност, Политика, Савременик, НИИ, Борба, Живот, Филмска Ревизија*... Написао је низ чланака из естетике филма и сценарио по комне је снимљен филм *Концерт*. Преводио је са италијанског, француског и руског. Добио је три књижевне награде: Савеза књижевника Југославије за збирку прича *Олуштине на сунцу* (1952), Друштва књижевника Хрватске за збирку приповедака *Ту, одмах поред нас* (1957) и „Змајеву награду“ Матице српске за роман *Прољећа Ивана Галеба* (1958). Био је члан Удружења Савеза књижевника Југославије и Удружења књижевника СР Хрватске. Учествовао је у раду Конгреса писаца у Охриду 1954, Октобарским сусретима писаца у Београду 1965. Често је путовао у Италију. У преписци је забележено да је 1963.

путовао на сајам књига у Франкфурт. Био је изненађен колико су његова дела наишла на добар пријем код немачке критике. Са Доротеом Путер преводио је своју драму *Љествје Јаковљеве* на немачки. Исте године путује у Осло.

Објавио је: роман *Зимско Љетовање*, Загреб 1950, новеле *Олуштине на сунцу*, Загреб 1952, филмски сценарио *Концерт*, Загреб 1954, новеле *Прољеће у Бадовцу*, Београд 1955, збирку песама *Слијенац на жалу*, Загреб 1956, роман *Про-*

љећа Ивана Галеба, Сарајево 1957, новеле *Фратар са зеленом брадом*, Загреб 1959, драму *Љествје Јаковљеве*, Београд 1961, *О појмовима типичнога и њиховој нецелисходности на подручју естетике*, Загреб 1957. Из пишчеве заоставштине објављене су *Прогутане полемике* које је приредио Јован Радуловић у Београду 2001. године. Дела Владана Деснице преведена су на албански, арапски, чешки, енглески, француски, холандски, мађарски, немачки, пољски, румунски, руски и словачки.

Упитан у коју средину ставља ликове својих романа и приповедака Десница је одговорио: *Ја ту не постављам граница, знате, ни националних, а поготово регионалних...И мислим да би многи моји јунаци могли живјети у ма којој другој земљи једнако као и код нас.* И после готово педесет година од објављивања романа *Прољећа Ивана Галеба* он подједнако побуђује пажњу нове читалачке публике и подстиче на нова тумачења.

Олга Марјановић

УДК: 0 – општа група, 1 – филозофија, психологија, 2 – религија, теологија, 3 – друштвене науке, 5 – математика, природне науке, 6 – примењене науке, медицина, техника, 7 – уметност, спорт, разонода, 8 – лингвистика, књижевност, 9 – географија, биографија, историја

0
МАРУШИЋ, Бранко: О основним питањима српске хералдике и о фиктивном грбу Херцеговине – Београд: Књижевна омладина Србије, 2005. – 142 стр. + 48 стр.



Оба текста штампана су у међусобно обрнутим смеровима. Први третира три основна питања која се тичу хералдике и хералдичара, али је Марушићев текст разумљив и приступачан широком кругу читалаца. Научно-проблемска питања су су: да ли је двоглави бели/златни орао био Немањин грб, да ли је исти орао био само украс на хаљинама, како неки тврде, да ли су бели/сребрни крст на оцилима били Душанов знак после проглашења царства 1345. године. Иза текста (3–64) следи низ фотографија грбова, застава, новца. Други текст, прегнаним научним стилем доказује да је тзв. грб Херцеговине у ствари фиктивни грб кога је измислио Павло Р. Витезовић и објавио у својој „Стематографији“ 1701. преносећи мотив голе руке са пребијеним копљем (симбол понижења, предаје, вазалства) из књиге Мавра Орбина (1601). Тај грб преузима и Христифор Жефаровић за „Стематографију“ из 1741. Мотив голе руке са преломљеним копљем нашао се у центру (најпочасније место) грба данашњег Гацка, града и општине у Републици Српској, у Херцеговини. Аутор на основу импозантне упоредне грађе доказује да том фиктивном грбу није место на грбу града и општине Гацко.

што су путовања, наука, политика, исхрана, језици, религије, спортови, историја, митови и многе друге, што ову енциклопедију чини одличним приручником за све узрасте. Нарочито важне теме, као што су комуникација, добиле су више простора, а све одреднице су богато илустроване колор фотографијама, табелама и цртежима. Ова енциклопедија садржи и специјалне чланке о важним и обимним темама као што су летелице, диносауруси, наш соларни систем, Интернет и континенти света. Ти чланци су дужи и детаљнији од осталих, а допуњени су и занимљивим статистичким подацима. Ту су и панон о државама са мапама, заставама и најважнијим подацима.

1
ЈАЛОМ, Ирвин Д.: Крвник љубавни и остале психотерапијске новеле – Београд: Плато, 2005, превела с енглеског Мариија Стаменковић.

Детаљни извештаји из лекарске праксе. Приче о десет Јаломових пацијената истовремено су дубоки увид у психотерапеутски процес, али и у људску природу, њене грешке, слабости и страхове. Крвник љубави, међутим, преваходно је књига о болу постојања, који сеже до у саме његове корене. Не само филозофија живота, бол постојања је и новина коју је Ирвин Ј. Далом увео у своју ординацију. Његова основна клиничка претпоставка, на којој заснива и своју терапеутску технику, нису уврежени потиснути нагон нити лоше закопане крхотине трагичне прошлости, већ основна узнемиреност каква се рађа из напора да се изађе на крај са суровим чињеницама живота.

ЈЕРОТИЋ, Владета: Човек и његов идентитет – Београд: Ars Libri – ЈП Службени лист СЦГ – Невен, 2004.

Наш најпознатији психоаналитичар, који се последњих деценија усмерио и на духовни пут, Владета Јеротић, полази од тезе да је у усло-

вима савременог живота све теже очувати идентитет. Осећање континуитета, по аутору, пресудно је за ову проблематику јер без свести о јединству прошлости и садашњости, нема ни убеђења да ће идентитет бити присутан и у будућности, а без њега страх од смрти добија превелике размере. С тог се аспекта Јеротић усмерава на социјалне и личне видове идентитета, узроковане појавама из савремености (саобраћај, студенти, хомеопатија, акупунктура), али и начелним проблемима (нпр. пренатална психологија). Занимљиви су и написи о односу љубави и сексуалности, утицају телесних болести на психу и додирима источне и западне културе.

ТЕЛЕБАКОВИЋ, Бошко: Филозофија политике – Београд: Тајд, 2004. – 384 стр.

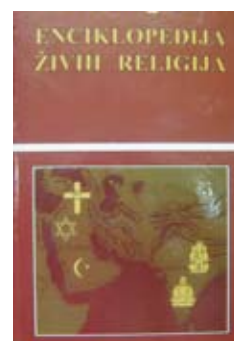
У студиозно написаној књизи подељеној на три целине („Мука с истином и слободом“, „Појединац и мноштво“ и „Добро понашање и добар живот“) аутор успоставља везу између слободе и истине с једне и ума с друге стране, с обзиром да је неумна слобода тумарање „неосвешћених“ створења, тј. животиња. Али, показало се погрешним схватање да је ум гаранција постојања слободе. Као што нема ни присилне истине тако нема ни наметнуте слободе, с тим што присиле у име слободе и истине нису ретке, констатује наш теоретичар филозофије политике, показујући да су људи често веровали у присилу слободе. Упитаност над државом, правдом, моралом, идеологијом, миром или ратом, неодојиво вуче Б. Телебаковића у сан о слободи иако засигурно постоји и јава слободе. Можда зато не знамо шта су одиста слобода и свет слободе, нити како би до слободног света могло да се стигне.

2
БАНДИЋ, Душан: Народна религија Срба у 100 појмова – Београд: Нолит, 2004.

Речник обухвата сто појмова који чине основу лексике српске народне ре-

лигије. Представља својеврстан приказ једне религије, дајући преглед чињеница а не њихових тумачења. Реч је о религији која је почела да се рађа још у IX веку када су Срби примили хришћанство и развијала се више од 1000 година. За разлику од до сада објављених речника који се баве истом темом али са другим приступом који презентира комплетну грађу са свим битним и небитним варијететима, у овом је издвојено и приказано само оно што је типично и битно. Овакав приступ омогућава да општа обележја српске религијске лексике постану доступнија. Такво опредељење подразумева и одговарајућу методологију а то је метода селекције која је извршена на два нивоа: њом су обухваћене како саме одреднице тако и њихова садржина. Оваква концепција омогућава да се речник чита на „прескок“ када је читаоцу потребна одређена информација, а за читаоце који желе да стекну увид у целокупну српску религију препоручујемо да речник прочитају „од корица до корица“ (у целости).

Енциклопедија живих религија, група аутора, Београд: Нолит, 2004. – 825 стр.



Енциклопедија живих религија је једнотомна али по темељитости обраде и броју одредница не заостаје за обимни-

јим приручницима посвећеним овој теми. Аутори су се определили за живе религије, изоставши изумрле религије, староегипатску или старогрчку, тако да је остало више простора за обраду изабраних одредница. Оригинални наслов књиге је Абигонски речник живих религија али је по свом приступу и начину обраде многих одредница, књига ближа енциклопедији него речнику, у шта ће се читалац сам уверити. Наши ауто-

ПЕТАР МИЛОСАВЉЕВИЋ:
**АНТОЛОГИЈА
СРПСКЕ ПОЕЗИЈЕ**

Антологија српске поезије у осам књига, коју је приредио Петар Милосављевић, редак је, и утолико значајнији пример систематизованог представљања српског песничког наслеђа. Практично, ова Антологија је пионирски подухват на огромном пољу српске поезије, које не иде само у ширину, дакле просторно, него се спушта и у дубину, дакле историјско поље, на коме су испреплетани и изукрштани најразноврснији правци, форме и аутори из различитих времена и различитих поетика. Петру Милосављевићу је успело да их повеже у целину, која се, не без разлога, може означити и као српски песнички Пантеон од најстаријих времена до данас.

На почетку прве књиге дат је општи Предговор целој Антологији, а ми из тог Предговора преносимо систематизацију српске поезије, из које се види да су аутора у сачињавању ове Антологије водила она начела која од расутог српског песничког корпуса, у времену и простору, теже ка томе да ту расутог сведу у целину, која ће за дуго времена имати вредност великог антолошког захвата.

Поред тога, за сваку књигу, дат је посебан Предговор, који прецизира њене аспекте, затим Белешке о ауторима и текстовима, и, на крају, Напомене приређивача, које упућују на изворе из којих су могућа даља подробнија проучавања.

До сада су се појавиле две од осам књига Антологије, а надамо се, и верујемо, да ће за овај, доиста јединствен подухват, који обично раде читави тимови, а урадио га је само један аутор,

о песми Светлост тиха и Милтону. Издање садржи и Прилог: О Имену Божијем и Оглед био-библиографије Епископа Атанасија епископа хумског Максима (Васиљевића) и монаха Игњатија (Марковића).

БЛАГОЈЕВИЋ, Мирко: Религија и црква – Београд: Институт за филозофију и друштвену теорију – ИП „Филип Вишњић“, 2005.

Социолошко-историјска студија социолога Мирка Благојевића о односу друштва и цркве у савременом добу, с посебним освртом на услове посткомунизма, то јест на нашу земљу и Русију. Анализа је у научном погледу актуелна, заснована на емпиријским увидима и најновијим радовима наших и иностраних истраживача. Једна од теза књиге јесте да однос друштва и цркве у транзицијским турбуленцијама није артикулисан, а узрокован је секуларизацијом као реверзибилном појавом, која је у већини комунистичких друштава присутна од обнове религиозности крајем осамдесетих година 20. века. Стога се ни вид те везе у будућности не може с прецизношћу сагледати па

осим издавача, који су Антологију прихватили као својеврстан истраживачки и издавачки подухват, и читаоци, па и шира друштвена заједница пружити подршке да се свих осам књига у најскорије време појави пред читаоцима, који ће на основу ове Антологије у много чему другачије моћи да сагледају српско песничко наслеђе.

СТАРА поезија / приредио Петар Милосављевић. – Београд: СКЗ: 2004, 310 стр. (Антологија српске поезије: у осам књига : књ. 1)



СРЕДЊЕ ДОБА / приредио Петар Милосављевић. – Београд: СКЗ: БИГЗ, 2004, 407 стр. (Антологија српске поезије: у осам књига : књ. 4)

Вредности српске поезије су толико разноврсне и многобројне да их је тешко представити у оквиру само једне књиге. Била би то или књига оних најпознатијих песама или неки лични ексклузивни избор. Тиме би многе песме и песници и највишег ранга и даље остали неоткривени за најширу читалачку публику, а и разубуђени токови српске поезије не би могли бити довољно убедљиво приказани. Зато сам одлучио да осам векова српске поезије, од Светог Саве до наших дана, представим у осам књига. Свака књига представља једну

питање истинске секуларизације у друштвима у транзицији остаје отворено.

ВОЈНОВИЋ, Радмила: На крилима Серафима – Сремска Митровица: Манастир Петковица, 2004. – 303 стр.

Књига На крилима Серафима доскорашње новинарке РТС Нови Сад, Радмиле Војновић, говори о духовним поукама Саровског чудотворца, преподобног Серафима, који је свој овоземаљски живот проживео у првој половини деветнаестог века. Штампана са благословом епископа сремског, господина Василија и мати Сергије, игуманије Светог Серафимо-Дивјејевског манастира, ова књига говори о искушеничком путу Радмиле Војновић априла 2001. по земљама бившег Совјетског Савеза и њеном боравку у Светом Серафимо-Дивјејевском манастиру. Доста пажње је посвећено и исцељењима над моштима једног од највећих руских духовника, чудотворца Серафима Саровског. Из ове духовне и путописне књиге која се лако ишчитава са знајемо да у Дивјејеву царују само боље спокојство и тишина.

жанровску или стилску целину.

Стара поезија представља српску средњовековну књижевност која је настајала у раздобљу од 13. до почетка 18. века. То су текстови духовне, претежно црквене литературе.

Народна лирска поезија окупља најразноврсније облике и врсте лирског народног израза, укључујући и народне умотворине, анонимну грађанску поезију 18. и 19. века и бећарац.

Народна епска поезија доноси избор епских песама сврстаних у више циклуса.

Средње доба доноси песме које су настајале у прелазном добу између средњовековне поезије и романтизма, почев од 15. до 19. века. Песме представљају ренесансу, барок, класицизам и предромантизам у српској поезији.

Романтизам доноси песме настале у једном од најплоднијих раздобља у нашој поезији које траје безмало кроз цео 19. век.

Модерна је посвећена поезији песничких праваца парнаса и симболизма од осамдесетих година 19. века до Другог светског рата.

Доба модернизма доноси поезију која настаје непосредно после Првог светског рата разврстану у више праваца: експресионизам, зенитизам, дадаизам, надреализам, постсимболизам, модернизам, неоромантизам и социјалну поезију.

Савремена поезија или *Доба постмодернизма* доноси поезију која се почиње неговати од краја десетих година у оквиру више оријентација, међу којима су неосимболизам, постекспресионизам, неоромантизам, поезија за децу...

Петар Милосављевић,
Одломак из Предговора.

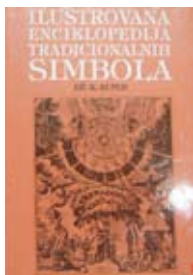
СВЕТ Библије: Нови завет / приредио MUSSET, Jacques, превела са француског Ивана Игњатовић. – Београд: Новости, 2005. – 259 стр.



Мала енциклопедија Новог завета намењена најмлађим читаоцима, пропраћена раскошним илустрацијама. Књига најпре даје опште податке о Новом завету, о његовом садржају, историјату и развоју хришћанства. Усмерава се затим на историјски део информисања о најзначајнијим градовима из времена Римског царства (Рим, Јерусалим, Палестина), привреди те епохе, као и неким аспектима јавног и приватног живота (путеви, Форум, позоришта, храмови, купатила, циркус и амфитеатар, римска кућа, природна богатства). Ту су затим прилагођене приче о друштвеној организацији

ри су у оригиналну америчку верзију додали и религије које су и данас живе на нашем тлу, да би задовољили посебна интересовања наших читалаца. Посебна вредност ове енциклопедије представљају историјски прикази појединих мање познатих појмова из азијских религија, који дају боља и подробнија обавештења него друге књиге те врсте. Књига садржи и листу скраћеница, одабраних кључних одредница као и списак сарадника који су радили на прикупљању података.

КУПЕР, Кембел Џин: Илустрована енциклопедија традиционалних симбола - Београд: НОЛИТ, 2004. – 208 стр. Цена 2900 динара.



Проучавање симболике тиче се човековог самосазнавања, а симболика представља најдревнији и најосновнији метод изражавања, онај што разоткрива видове стварности који измичу другим облицима изражавања. Скуп симбола је постао традиционалан током векова и сачињава међународни језик који превазилази уобичајене границе општења. Симболика је битна за људски ум: њено игнорисање је озбиљан недостатак, она је од основног значаја за мишљење, а савршен симбол треба да задовољи сваки вид човека, његов дух, интелект и емоције.

ЈЕВТИЋ, Атанасије: Христос алфа и омега, Друго (допуњено издање) – Врњачка бања – Требиње: Манастир Тврдош – Братство Св. Симеона Мироточивог, 2004. – 349 стр.



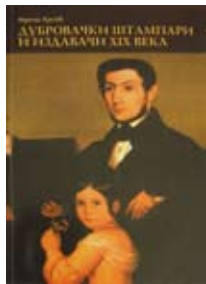
Књига есеја и огледа посвећених религијској проблематици великог ерудите епископа Атанасија Јевтића.

Полазећи од тезе да је човек вазда заглаван у вечност и да не живи само од хлеба, већ и од духовности, епископ Атанасије излаже разне аспекте црквеног учења и црквеног живота као што су света Тајна Крштења, света Еухаристија, есхатолошки карактер Цркве, православно богословље о Светом Духу... Аутор поред тога своје интересовање усмерава на уметничка дела религијског карактера. Превасходно га занима књижевност тако да књига садржи нпр. и написе

(управа, становништво, комуникација, војска, митологија, јудаизам). Последња целина усмерава се на двадесет седам књига Новог завета пружајући потпуну информацију о једном од темеља западноевропске цивилизације.

3 АРСИЋ, Ирена: **Дубровачки штампари и издавачи 19. века** – Бања Лука: Бесједа – Београд: Арс либри, 341 стр.

Монографија представља докторску тезу Ирене Арсић одбрањену на Филолошком факултету у Београду (2004), каталогски је обрађена у Народној и Универзитетској библиотеци Републике Српске у Бања Луци. Књига је оригинална и вредна јер рад дубровачких штампара и издавача 19. века није био одговарајуће разматран у досадашњој историји књижевности и науци о књизи. Почев од Венецијанца Антуна Мартекинија (1802–1835), његовог сина Петра Франа Мартекинија (1835–1900), Литографског завода и књижаре Василија Лаиновића и даље, до Српске дубровачке штампарије Антуна Пасарића (1892–1900) ауторка брижљиво прати развој штампарства у веку када самосталност и слава Дубровачке републике постају историјска прошлост. Штампари објављују књиге Цива Гундулића, Игњата Ђурђевића, Цива Бунића, Анице Бошковић и других. Драгутин Претнер штампа дела Матије бана, Марка Цара, Ивана Стојановића, Вука Врчевића, С. Митрова Љубише, док Српска дубровачка штампарија уз лист „Дубровник“ штампа „Дубровачку књижевност“ Ивана Стојановића, „Повијест Дубровачке Републике“ Ивана Х. Енгела, те „Дубровачке елегije“ Луја Војиновића. Књига својом темом умногоме предочава културни живот Дубровника по његовом припојењу Аустроугарској монархији.



ЕТИКА јавне речи у медијима и политици: група аутора – Београд: Центар за либерално-демократске студије, 2004.

Укупно 13 аутора са разних аспеката сагледава улогу и значај јавне речи у српском друштву са општим акцентом на етичности јавног говора. Текстове у књизи написали су: Борис Беговић (Правни факултет), Милош Живковић (Правни факул-

тет), Мирољуб Радојковић (Факултет Политичких наука), Добривоје Станојевић (Факултет Политичких наука), Зоран Ђ. Славујевић (Факултет Политичких наука), Цвијетин Миливојевић (директор маркетинг агенције Прагма), новинари Мира Бехам, Ђура Војиновић и Милорад Рогановић, Драган Д. Лакићевић (Институт за европске студије), Илија Вујачић, Мирјана Васовић и Зоран Ваџић (председник Центра). Књига је добродошла новинарима, активистима странака, удружењима грађана, будућим политиколозима, правницима, социолозима. Додатну вредност чини и библиографија коришћене литературе.

МИЛ, Раул: Моја Ривијера – Београд: Zepher Book World, 2004, превод Марина Фурлан, Ана Јовановић, Јелена Стакић.

Француски књижевник и публициста Раул Мил исписује повест француске ривијере описујући епизоде из биографија познатих личности које су боравиле на тој обали. Култура је, пратећи ове биографије, наша друга природа, наша права природа уосталом, уколико желимо да је посматрамо из визуре за коју је култура плод несамерљиве снаге људског духа. И вечита природа која, после свих људских трагедија и пораза, победнички долази да нам покаже како су њена лепота и њена клица живота – неунитивне. Писац оличава прустовску жељу да се изгубљено време потражи – и нађе, и да се његов ишчезли дух заувек сачува у вечној уметности. Сетан и језгровит као његов Чехов, ироничан као његов Гогољ, лирски отворен за лепоте природе као његови сликари Сињак и Маса, попут његових синеаста никада довољно сит уживања у радостима живота, Раул Мил је написао књигу која се памти.

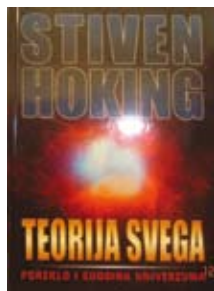
МИЋОВИЋ, Војислав: Глобализација или нова империја Рах Americana – Београд, Гутенбергова галаксија, 2005.

Иако је 20. век обележио напор човечанства да потврди хумане вредности за које се оно у целој својој историји борило, напор трагања за бољом и срећнијом будућношћу, Војислав Мићовић још једном потврђује да је за нама ипак остала епоха великог зла. Тај „век вукодав“ пропраћен је светским и локалним ратовима, небројеним жртвама, економским израбљивањем, па стога сиромаштвом, са њиме глађу и болестима... Аутор као актуелног узрочника таквог стања именује САД, једину силу која апсолутистички (тирански) влада планетом. Мићовић критички посматра некритич-

ко прихватање тока глобализације показујући како се заједништво народа може постићи и ненасилним методама.

5 **ХОКИНГ, Стивен В.: Теорија свега: порекло и судбина вационе** – Београд: Алнари, 2004. – 165 стр.

Сматра се да је Стивен Хокинг један од највећих светских умова: бриљантни теоретичар физике, чији је рад помогао да се промени модел свемира и поново дефинише шта он садржи. У Теорији свега он представља низ од седам предавања у којима излаже, можда најјасније и најсажетије него икада, историју свемира каквог га ми знамо. Есеји су оличење блиставог Хокинговог ума као и његовог препознатљивог смисла за хумор. Он верује да би нова сазнања теоријске науке требало да „у најширим цртама сви разумују, а не само неколицина научника“. У овој књизи он, свима који то желе, пружа прилику да се упусте у путовање које ће им открити свемир и наше место у њему. Ово је књига за све који су икада бацили поглед на ноћно небо и запитали се шта ли је тамо и како је то настало.



6 **АВАЊИНА, Ђовани: Гајење пужева** – Београд: Нолит – Максплант, 2004. – 203 стр.

Књига је превод са италијанског језика аутора др Авањина који је оснивач и дугогодишњи директор Међународног Института за гајење пужева из Кераска (Италија). Са порастом интересовања за гајење пужева у нашој земљи појавила се и потреба за литературом из ове области. Циљ ове публикације је да заинтересованим грађанима понуди оригинално тумачење технологије гајења пужева у комплетном биолошком циклусу која је последњих тридесет година изучавана у Институту у Кераску. Пошто се због загађења биолошких станишта смањило број пужева у природи а потребе у гастрономији за овом врстом намирница расте, савремена оријентација је узгајање пужева у фармама на



отвореном. Књига ће бити од велике користи за грађане који желе да почну са овом делатношћу јер могу пронаћи све, од тога како направити фарму, развијати посао, до економских прорачуна бављења овом врстом пољопривредне активности

АГАТСТОН, Артур: Дијета јужне обале – Београд: Чаробна књига, 2004. – 339 стр.

У нашој јавности се у последње време, пратећи тренд у свету, појавио велики број књига на тему дијета и правилне исхране. Једно од таквих издања је и ова књига која је у Америци била бестселер и продата је у 5.5 милиона примерака. Аутор предлаже укусан, медицински потврђен и сигуран план за брз и здрав губитак тежине. У књизи су дати рецепти и режим исхране за две недеље како би се на здрав и једноставан начин изгубило од 4 до 7 килограма. Такође, дата су упутства како се хранити након тога, коју врсту хране користити а коју избегавати како би се сачувала линија и здравље. Стил писања је једноставан, разумљив да притом научни ниво није доведен у питање.



ВУЧИНИЋ, Влада: Радне свеске из физике за први, други и трећи разред техничких смерова – Београд: Књижевна омладина Србије, 2004. – 135 + 122 + 110 стр.

Ове публикације представљају помоћно наставно средство предвиђено за коришћење у настави физике стручних школа текстилне, кожарске, здравствене, фармацеутске и ветеринарске струке пошто су писане према програму наставе за наведене струке. Радне свеске су за први, други и трећи разред техничких смерова. Оне пружају нови методолошки приступ настави физике. Конципиране су тако да садрже све на једном месту и обједињују: 1) уџбеник; 2) задатке са поступком решавања; 3) задатке за домаћи рад са решењима; 4) свеску, празне листове за писање. За професоре Радне свеске предста-



вљају скуп писаних припрема за час а ученицима омогућавају лакше савладавање градива физике током све три године средње школе.

ВУЧЕНИЋ, Влада: Физика – Београд: Књижевна омладина Србије, 2004. – 122 стр.



Физиказатрогодишње смерове је написана по програму физике за све смерове средњих стручних школа који имају физику два или три

часа недељно. Представља помоћно наставно средство у коме је изложено градиво подељено у 88 лекција. Методолошки се ово наставно средство битно разликује од предвиђеног уџбеника Физике за трогодишње смерове који се употребљава у школама. Књигу можемо сматрати алтернативним уџбеником намењеним пре свега ђацима. Могу је користити и професори као својеврсну збирку писаних припрема за час јер су лекције написане концизно, праћене великим бројем цртежа али и коментара представљеним на стрип начин. Посебан стил аутора огледа се духовитим досеткама кроз текст (‘‘љуби га мајка ... чика Њутна’’, ‘‘Јао, опет вектори!’’, ‘‘Не нађе ову лекцију, јадо!’’) чији је циљ психолошко опуштање ђака пред почетак учења.

БОРЂЕВИЋ, Љубиша: Заштита и ђубрење ратарских култура: Пирот Pi-press, 2004–161 стр.



Због појачаног интересовања пољопривредних произвођача за литературу из области заштите биља и агротехнике, аутор је написао ову књигу која ће бити

од велике користи пољопривредницима које занима напредак фитофармације. У општем делу књиге обрађени су најважнији узрочници штета гајених култура, методе заштите, набавка и употреба препарата, као и прогноза појаве болести и штеточина. У специјалном делу се говори о болестима, штеточинама и коровима који угрожавају најважније ратарске културе на подручју југоисточне Србије: пшеницу, кукуруз, крмно биље, дуван, као и складишне штеточине ових култура. Говори се о особинама појединих паразита и избору пестицида за њихова сузбијање. Приказан је и значај агрохемијских особина земљишта, улога хранљивих макро-елемената у исхра-

ни биљака, учешће, избор, особине и начин примене појединих врста ђубрива. Читаоци ове књиге могу искористити препоручене мере да би постигли квалитетну и економски исплативу пољопривредну производњу.

НИНКОВСКИ, Иван: Савремено калемарство – Београд: Нолит, 2005. – 240 стр.

Аутор је као велики стручњак из области воћарства, дугогодишњи директор Завода за воћарство и виноградарство Института ПКБ у Београду објединио своје стручно знање из области калемљења воћки у овој књизи. На студиозан, концизан, прегледан и занимљив начин, јасним стилем и са много података и слика из сопственог истраживања



и друге воћарске литературе написана је ова књига. Корисноће послужи широко кругу читалаца (расадничарима, студентима, ученицима

средњих пољопривредних школа, аматерима, научним и стручним радницима), који се интересују за унапређење савремене воћарске производње јер је калемљење један од кључних поступака да се подигне ниво производње воћа и грождја у нашој земљи.

ТРЕБЕН, Марија: Успеси у лечењу: Нови Сад - МК Панонија; Цеље: Маврица, 2004.-128 стр.

Марија Требен је ауторка бестселера Здравље из Божје апотеке која је изазвала огромну пажњу читалаца. Успеси у лечењу представљају збирку писама и извештаја по ауторкином избору, о успесима лечења по упутствима и саветима из књиге Здравље из Божје апотеке. Преко писама читаоци обавештавају ауторку да су успели да уз помоћ њених савета око начина коришћења разног биља и плодова природе, оздраве или очувају своје здравље. Ова позитивна искуства људи разних друштвених слојева, свакако ће допринети благослову да и други потраже спас у природи и њеним благодетима. За разлику од књиге Здравље из Божје апотеке која обилује фотографијама и саветима око коришћења биљака, у овој књизи је акценат на постигнутим резултатима које су поједини болесници остварили у лечењу болести.



Јовица Аћин

Дозволите времену да корисно пролази



Кад сам, после свега, уснуо—знао сам да Бог не постоји, и знао сам да сам му потребан.

Спавао сам вечност и напослетку се пробудио. Гледао сам право у Божје лице које се не може видети, а да не ослепимо. Чуо сам Божји глас који се не може чути, а да не оглувимо.

Пробудио си се сувише рано, саопштио ми је мој Бог, ексцентричан као свако ко је истински свемогућ. Настави да спаваш, а ја ћу те већ позвати кад ми будеш потребан. Настави да спаваш мирно до краја времена, а дотле ћу ја смислити најбоље решење за тебе. Можда ћу створити и нови свет, иако ти у то, знам, баш не верујеш.

Рекао сам себи, ако дуго гледам, можда ћу видети.

Зато први пут дуго гледам.

Мислим да већ заиста дуго гледам. Од јутрос, а подне је већ прошло. Пре него што сам почео, направио сам чај. Велику посуду чаја од свеже питоме нане. Али, већ сам га попио пре неколико часова. Сад сам опет жедан, али не могу да престанем са гледањем.

Око четири или пет поподне најзад учавам промену. Као да се појављује нека мала сенка у висини мог левог рамена. Јесте, појављује се. Јесте, сенка. Видим је разговетно. Налик је јабучици кажипрста прислоњеног уз стакло. На основу те мрље која је тек нешто јача од замагљења на огледалу, не могу баш ништа да закључим. Али, ја и не желим ишта да закључујем. Хоћу само да гледам.

Кад је почело, није хтело да престане. Полако се замагљење претвара у сив, тамносив облик, а овај је већ потпуно кажипрст, отисак састављен од три мрље. Видим их без икакве сумње. Стоје једна изнад друге, усправно. То је отисак целог кажипрста. Одмах је почело формирање и отиска палца, под сасвим природним углом према отиску кажипрста.

За мање од сат на огледалу се оцртавао отисак целе шаке. Четири прста и палац, и длан. На том месту је огледало било старије од остатка своје површине која ми је узвраћала мој лик, уморно лице, очи беживотне, повијена рамена. Отисак шаке, изразито сив, дубоко сив, не црн, него сив, па безмало црн. Неко је био с друге стране, у огледалу, и упирао је десном шаком на унутрашњу површ огледала. Притискао је у очигледној жељи да огледало гурне што више према мени и тако прошири простор где се налазио и који мора да му је био тесан. Гурао је, а ја се нисам мицао. Огледало ми је дошло тик уз нос. Коначно сам могао да видим. Нисам више сметао себи, нисам себи затварао видик. Мој лик се изгубио. Ушао је у мене, прошао кроз мене и ишчезао некуда иза мојих леђа. Ноћ се управо тада спустила, док је тамо свитало. Тада је и онај престао да гура дланом. Пре него што ће отисак његовог длана нестати, ослонио сам се образом на топло место и, исцрпљен целодневним гледањем, заспао онако како сам се затекао.

7

МИРКОВИЋ, Милосав Буца: Љуба Тадић, по Србији Со- крат – Београд: Армон, 89 стр.

Књига представља својеврстан литерарни омаж глумцу Љуби Тадићу (1929, Урошевац) из пера Милосава Б. Мирковића, књижевника, позоришног и књижевног критичара. Истовремено, књигу можемо схватити и као увод за студиознију и обимнију монографију о великом српском и југословенском глумцу. Мирковић анализира више Тадићевих улога у позоришним представама (улога краља Лира, Отела, Сократа, Хенрика IV, Порфирија Петровића, Рогожина, Матеје Ненадовића, Доктора, Владимира



у „Чекајући Годоа“, Флинта, улоге у Нушићевим комедијама). У целини „Љуба о себи“ упознајемо се са појединостима из Тадићеве биографије, али и са уметничким размишљањима о глуми, позоришту, смеху, слави, историји, политици. У целини „Други о Љуби“ читамо текстове Мирка Милорадовића, Олге Савић, Олге Стојановић, Мухарема Первића, Петра Волка и Зорице Зец.

ПАПИНИ, Ђовани: Писма Папе Целестина VI људском роду: превео са италијанског Матеја Матејић – Београд – Рашка: Рашка школа – Центар за културу Градац, 2005. – 159 стр.

У италијанској књижевности Ђовани Папини (1881–1956) важи за једног од најконтрверзнијих писаца прве половине двадесетог века. Са идеолошке тачке гледишта био је сав у парадоксима: прво је био антинационалиста да би завршио у национализму, а када је реч о ре-

лигијским ставовима, треба истаћи да је у младости био агностик да би се у зрелим годинама преобратио у ватреног заговорника римокатоличанства. Папа Целестин VI није постојао. Последњи Папа са овим именом био је Папа Целестин V. Писац је своје мисли и осећања приписао поменутој измишљеној личности, а себе је у предговору идентификовао као преводиоца писама са италијанског на латински језик. Овом епистоларном књигом Папини пропагира морални препород свих људских бића.

ЧЕХОВ, Михаил: О техници глумца, – Београд: ННК Интернационал, 2004. – 144 стр, превела са руског Анђелија Поликарпова

Братанац Антона Павловича Чехова, Михаил Чехов, предавао је студентима глуму као члан Московског Художественног театра. Занимљива је чињеница да је Чехов морао да побегне у Америку јер му је од стране тадашње совјетске номенклатуре претило хапшење. Његов грех био је то што је у своја предавања унео технику визуелизације и источњачке медитативне вежбе. У својим предавањима Михаил Чехов је истицао употребу маште пре него глумчеве историје, особина и психологије. Зато ово „завиривање“ у стваралачки процес једног глумца представља начин да свако ко се бави овом професијом, не само спозна, већ и да свакодневно ужива у сопственим уметничким поривима.

8

БАРОХА, Пио: Потрага – Београда: Клио, 2004, превела са шпанског Биљана Буквић.

Објављена 1904. Потрага је одличан роман, који социјалну прозу компилује с модерничким приповедним поступцима. Бароха пише оригинално, снажно, а маргину посматра у њеним најжоштренијим видовима тако да текст има колико реалистичку, толико и гротескну димензију. Главни јунак, момчић Мануел, оставши без родитеља, доспева у незавидан положај и, више гладан него сит, све своје снаге улаже у борбу за опстанак. Опремивши јунаке авантуристичким духом, Потрага поприма чак и хумористичке (тачније речено гротескно-хумористичке) акценте вртложећи се не толико око голог преживљавања, колико око начина да се у таквим условима пронађе смисао живота. Посреди је необичан образовни роман, који се може читати и као тешко, али поучно омладинско штиво

с јасном, премда посредованом реалистичком тезом.

БОЖОВИЋ, Марина: Искушеник – Београд: Књижевна омладина Србије, 2004. – 308 стр. Цена: 350 дин.

У свом романсијерском првенцу ауторка обликује причу о две генерације породице Андрејевић. Суштински, тежиште заплета можемо наћи у понашању, етичким ставовима и религиозности Димитрија, историчара и потоњег монаха. Жив ток радње смештен је на крај девете деценије и у прву половину последње деценије прошлог века. На фону друштвене стварности и великих промена политичке реалности које ће ауторка низом селективних фрагмената истаћи, одиграва се камерна породична прича са малим бројем ликова. Писац предговора епископ шабачко-ваљевски господин Лаврентије уочио је посебност лика Димитрија означивши га синтагмом „Српски Аљоша“. Катарза, појам готово ишчекао из савремене српске прозе, у Искушенику добија статус пуноправног чиниоца. Узглобљен у фабулу спектар значења који носи у себи даје додатну вредност роману.

БОУЛС, Пол: Чају Сахари – Београд: Ренде, 2005. – 428 стр, превео са енглеског Владимир Арсенијевић.

Роман Чај у Сахари композитора, писца, преводиоца и светског путника Пола Боулса (1910–1999) нашој јавности постао је познат тек после екранизације чувеног филмског редитеља Бернарда Бертолучија са Џоном Малковичем и Дебром Вингер у главним улогама. Ово најпознатије Боулсово дело, тек сада се први пут објављује на српском језику. Порт и Кит Морезби, млади, софистицирани брачни пар чија је љубав престала после десетогодишњег брачног живота, крећу на узбудљиво путовање по пределима Северне Африке, у нади да ће их нова средина поново зближити. Стицајем околности, а помало и свесно, бивају увучени у инспиративни и страствени, али према овом пару непријатељски свет који их на крају обоје уништава. Чистоћом своје нарације и запањујућом визуелном прецизношћу Боулсу је успело да постигне ефекат ужаса и отуђења са којим се суочавају многи брачни парови.

БУГАРЧИЋ, Драги: Моцарт и кугла – Београд: Народна књига, 2004.

Романсијер и приповедач Драги Бугарчић (1948, Вршац), аутор је 2 књиге приповедака и 9 романа (пе-

риод 1970–2002) у свом десетом роману представља се сложенем и занимљивом нарацијом која захтева сагледавање из више перспектива. Посебна анализа не би могла да пренебрегне лиризацију наративног (већи број лирских пасажа блиских поетскојпрози)реконтекстуализацију културолошко историјског слоја (ликови и њихово делање, топоси: оновремени Беч, Салцбург, Вршац), најзад, фантастику, схваћену у модерном кључу „у којој је сусрет природног и натприродног условљен интелектуалном и ерудитном комбинаториком“ (Срба Игњатовић). Увођење В. Амадеуса Моцарта, двеста и више година после физичке смрти (1791) у свет живих личности данашњег Салцбурга и Беча, живо присуство В. Попе, М. Црњанског, Н. Ленауа и других, осим ре-креирања наслеђа, крупне су компоненте фантастичног у структури Бугарчићеве нове књиге.

БУЛАТОВИЋ, Мирјана: Салон за негу душа – Београд: Итака, 2005.

Мирјана Булатовић је досад објавила десет књига поезије и две књиге прозе. Најновија збирка Салон за негу душа говори не само о Мирјанином животу већ и о њеним основним интересовањима и опредељењима. Како се из наслова види ауторка гаји иронијски отклон према свету око себе. Она мири традицију, окренутост Богу, са савременом терминологијом, мушком јачином, духовитошћу и духовношћу. Песме су јој у највећем броју заоденуте римом. Тематски су присутне родољубиве, рефлексивне, религиозне. Издвојили би посебно песме о песмама и песницима. Мирјана верује у Бога и у поезију. Препуна витализма ова књига нуди необичност жене која има „мушку снагу и ум“, код ње нема сентименталности ни кад пева о материнству, ни о страдању сопственог народа. Булатовићка у религиозном осећању нема страх. Она Бога доживљава природно, без патоса, као саставни део себе и васељенског устројства. У свему оригинална, само себи својствена и доследна, поезијом прати свој богати и бурни живот.

ВЕЛС, Херберт Ц.: Времеплов – Београд: Чаробна књига, 2005. – 109 стр, превела са енглеског Марија Пуслојић

У библиотеци „Бескрајни свет фантастике“ објављена је једна од најпопуларнијих прича о путовању кроз време Времеплов Херберта Ц. Велса. За генерацију која тек стасава ову новелу превела је Марија Пуслојић. Једна од најпознатијих

новела енглеског романсијера, приповедача и политичара Херберта Ц. Велса није само штиво које обрађује путовање кроз време, остављајући изненађујуће мало простора за теоријско унапређивање ове теме од стране каснијих аутора, већ представља оштроумну и озбиљну критику друштвених збивања кроз које пролази наша цивилизација

ВУКОВИЋ, Марко: Дивљи камен – Зајечар: Дом омладине Зајечар, 2005.

Песничка књига Марка Вуковића, крагујевачког аутора млађе генерације, доноси песме слободног стиха, организоване тако да уводни и завршни лирски текст заокружују три циклуса. Књигу прати разговор Поезија концентричних кругова Ђорђа Деспића, који је објашњава превасходно као дијалог са завичајем, схваћеним као унутрашњим простором надличног искуства. Полазећи од конкретног, Вуковић у бити описује архетипска стања и ситуације. Онтолошки страх и егзистенцијалну зебњу, као једно од основних стања лирског субјекта, песник посматра и као парадоксалне ослонце идентитета. Управо је немир покретач, који у целину повезује небо и подземље, позитивне и негативне аспекте бића. Једноставност израза прати Вуковићева особеност – прецизна, а онеобичена имажинација.

ХЕРЛИНГ-ГРУЋИНСКИ, Густав: Бела ноћ љубави – Чачак: Градац, 2004, превела с пољског Бисерка Рајчић.

Уграђујући у роман елементе своје биографије, а на фону животописа режисера Лукаша Клебана, Груђински говори о раскошној лепоти и дубини бола жртве уметника. Оставши рано без мајки, Клебан и његова полусестра Уршула утеху налазе у забрањеној вези. Почетна умерена егзистенцијална позиција одредиће њихове судбине. Изједначавање уметности и реалности, опсесивне инцестуозне и опсесивне позоришне страсти, читује се у представама. Још топли од љубави, Уршула и Лукеш велика остварења постижу нарушивши границу која дели стварност и илузију. Они се опредељују за илузију као начело бивања и начело стварања. Роман има двоструки крај. У првом епилогу режисер после неуспеле операције проживљава велику кризу и одбија да живи. У другом, слепило Уршулиној и Лукешовој блискости даје дубљу димензију и они повлаче радикални идеални рез. Овај свет, тек трептај беле ноћи љубави, напуштају заједно. У чему је разлика? У праву на илузи-

ју. Егзистенцијалној драми ионако не можемо умаћи.

ГРУЈИЧИЋ, Ненад: Светлост и зауци, Избране и нове песме – Београд: Српска књижевна задруга, 2005.

Избор из песничког опуса Ненада Грујичића, праћен и новим песмама, обухвата обе његове формалне опције, слободни и везани стих. Богато и разноврсно Грујичићево песничтво јединство стиче усмеравајући се на две опције. Сатирични постверизам износи критички однос према стварности посредован песничким језиком, а компилујући изразе из разних нивоа језика ствара гротескне ударе и указује на свет „какав би требало да буде“. Друга оријентација јесте лирска, стишани и једноставнији израз лирске нарације и дескрипције, који прате особени хумор и традиционални тематско-мотивски корпус наше књижевности (жена, љубав, природа, породица), али и постмодернистичко тематизовање књижевности и стваралаштва.

ДАМЈАНОВИЋ, Елеонора Лутхандер: Минут ћутања – Београд: Књижевна омладина Србије, 2005. – 65 стр.

Елеонора Лутхандер, рођена Дамјановић (1954, Крушевац) са новом књигом има три објављене збирке на српском и пет на шведском језику. У књизи Минут ћутања како примећује рецензент Радомир Андрић песникиња се изнова повезује са матерњим језиком, са завичајним тајнама и сликама понетим у очима у свет „надасве непредвидив у судбинским значењима“. Реч је о еруптивним импресијама сведене лексике лишене декоративних „предаха“, налик записима у једном даху у ходу између Крушевца, Београда и Стокхолма. Тако ће написати: „Зауставите аутобус/овде сам се родила/баш ту где стојим“ (песма „Крушевац“), иронично о престанку интимае: „Он јаше на свом/електронском магарцу/ кроз киберкосмос“ (песма „Хаикју“), или: „Чарлс Буковски и ја/очигледно смо у рату/Он је до зуба/наоружан књигама/а ја својим/зрелим крушкама/и високим штиклама“ (песма „Тешко наоружање“).

ДЕ ЛИЛО, Дон: Космополис – Београд: Геопоетика, 2004, превео са енглеског Зоран Пауновић.

Ерик је пребогати бизнисмен који прати кретање јена настојећи да убројеним табелама на компјутерским екранима успостави паралеле између непрегледа физичке васеље-

не и бесконачног космоса виртуелне стварности. Уживајући у душевном миру и симболима свог статуса, он ипак пати од несанице. Свестан да је и сам симбол, непрестано вреба атентатора. Вавилонска кула светског богатства, Кафкина претећа вавилонска јама сиромаштва и безнађа, поново у моду враћа Маркса и Енгелса, који упозоравају да капитализам сам ствара свог гробара. Пародирајући склад старих, Де Лило разликује истински простор живота, али га не нуди човеку, машини за прављење пара. Компјутер укида сумњу и поништава прошлост. Данас знамо каква ће нам бити будућност и зато нам треба другачија теорија времена. Ново објашњење света. Можда писац предлаже неко ново заједништво у коме бисмо, социјално једнаки, били мање сами, или бисмо пак, поништени масом људства, у истинском простору смрти били ближи исконској самоћи?

ДОНЧИЋ, Милоје: Буквар расула – Ниш: Зограф, 2004. – 76 стр.

Ово је трећа песничка књига Милоја Дончића (1963) који је до 17. јула 1999. радио у Народној и универзитетској библиотеци у Приштини. Од тада живи у Нишу. Његова друга књига Зобница (1996) добила је 4 угледне награде у иностранству и преведена је на бугарски, француски, шпански језик. Основно стање у које читалац запада након читања Дончићевог Буквара расула јесте стање шока, стреса. Избачај из умне и емотивне равнотеже постиже се тамним вокабуларом, опсервацијом језивих чињеница датих поступком лирске фактографије. Примарна снага тамне поезије „буквара“ избија из појединих стихова („Једна половина пресечене бебе тражи другу“, или „Пресецају црну врпцу, отвара се школа“ или „са излога лутке беже од несреће“), целе песме, циклуса, да би цела књига била тамни каталог српских несрећа потенцираних из културолошког, историјског момента, и понајвише са призорима јучерашњице и садашњице коју живимо заједно са песником.

ЂОРЂЕВИЋ, Душан: Школа за патриоте – Врање: Врањска књига, 2004. – 166 стр.

Роман Школа за патриоте публицисте, новинара, драмског писца и афористичара Душана Ђорђевића прозно је штиво које је за тематику узело ратна збивања са подручја Метохије, конкретно Ђаковице и околине, у периоду март – јун 1999. Значајан део приповести одиграва се унутар ума главног јунака и његових сећања на дане одрастања, породичних несугласица, првих љубави, студија, Ђорђевићева проза се од прве до последње странице не испушта из руку, превасходно због лико-

ва које због патњи памтимо и када склопимо странице ове потресне прозе. Суштински у питању је књига о трагедији човека као индивидуалног бића, али и трагедији народа који битишу на овим просторима.

ЖИЗБЕР, Франц-Оливије: Американац – Београд: Слио, 2005, превела са француског Љиљана Мирковић.

Отац, Американац, у Француску је стигао с војним трупама које су се 1944. године искрцале на обалама Нормандије. Одрастао уз његову суровост и агресивност, дечак према њему гаји силну мржњу, која ће одредити ток његовог живота и смисао његове судбине. Године међутим откривају двоструко значење догађаја и ликова. Нити је отац био само ђаво, нити је син само светац, нити је мајчин мазохизам био лишен велике љубави. Спознаја двосеклости живота води главног јунака ка другачијем сагледавању сопствене личности и прихватању свог идентитета. Корак до помирења са светом већ се назире, а прича је ту да својим катарктичким деловањем, допринесе процесу ослобађања.

ЈЕЛИНЕК, Елфриде: Болест или модерне жене – Београд: Септи и Zepter Book World, 2004, превод Јелена Костић.

Драма прошлогодишње добитнице Нобелове награде, аустријске књижевнице Елфриде Јелинек, праћена надахнутим и информативним разговором Хајнца Клуцкера. На сцени су два пара – гинеколога и стоматолога др Хајдклиф и његова вереница Емили, лезбијка и вампир, те др Бено Хундекофер, порески саветник, и његова супруга Кармила, која умире на шестом порођају. Лак плен за Емили, Кармила буди у себи Медеју и убија сву своју децу. Мушкарци организују хајку, али убијајући преступнице, и сами постају вампири. Окрутна и снажна, драма је црнохуморна, двосмислена и понајвише симболичка. Болест или модерне жене у бити је критика савременог света, која његове поноре сагледава из угла социјално маргинализоване и егзистенцијално тлачене жене, чији је кредо: „Болесна сам, зато постојим.“ Позиција у какву је гурнута омогућава само деструктивни бунт, што може да донесе тек нова уништења, у вечитом крвавом кругу који нема излаза.

ЈОВАНОВИЋ, Миленко Д.: Дневник бившег заводника – Београд: Етос, 2005.

Збирка кратке прозе писане у форми дневничких бележака. Духовит и бритког стила, Јовановић сагледава себе и свет око себе из наглашено ин-

дивидуалне перспективе. Непретенциозност личних записа, међутим, није га лишила озбиљности увида, строгости погледа, тако да Дневник бившег заводника прераста у оригиналног хроничара наше свакодневице. А у њу незаобилазно треба убројати политичку и књижевну чаршију, али и вечита питања човека, смисао живота и смрти, којима писац прилази колико из позиције сатиричне оштрице, толико и из дубоког бола постојања. Његова поетичност праћена је и вечном носталгијом јер Београд „нема ону мекоту и нежност, као некад у доба првог плеса и прве плотске љубави“.

КАЛАЈИЋ, Драгош: Српска деца царства – Београд: Књига-Комерц, 2005. – 378 стр.



Роман Српска деца царства је последња објављена књиганедавно преминулог сликара, есејисте, пу-

блицисте и романсијера, Драгоша Калајића. Као уредник у ИП „НИРО Књижевне новине“, Калајић је уредио низ значајних, и у то време откривачких књига, као што су Плотинове Енеаде, Вајнингеров Пол и карактер и друге.

Српска деца царства је политички роман о непосредним и још недовршеним геополитичким збивањима. Захваљујући бритком језику препознаћемо многе политичаре овдашње политичке сцене, неки од њих бивши комунисти, нагло постају српски националисти. Посебну драж приповедању пружају есеји о филмској уметности, филозофији, сликарским изложбама, које је аутор уткао у фабулу свог последњег романа.

Главни јунак Калајићевог романа је интелектуалац Александар Хркаловић, који из Њујорка долази у родни Београд на прославу годишњице матуре. У родном граду сусреће се са прошлошћу и почиње интензивно да трага за својом непрежаљеном љубави из младости Светланом Митровић.

Високе књижевне домете роман достиже у описивању Ратног острва, Чубуре, Бронкса. Својом за живота последњом објављеном књигом Калајићу је успело да представи сведочанство о трагедији народа коме је рођењем припадао.

КАРАНОВИЋ, Звонко: Више од нуле – Ниш: Зограф, 2004. – 236 стр.

После седам књига песама, један од најпознатијих књижевника са југа

Србије Звонко Карановић, објавио је роман *Више од нуле*. Наслов доста асоцира на дебитантски роман Брет Истона Елиса Мање од нуле који говори о изгубљеној безидејној генерацији младих богаташа из Лос Анђелеса. Фабуларне сличности постоје, зато што Више од нуле говори о српској изгубљеној генерацији. У Србији почетком 1999. године јунаци Карановићевог романа битишу са својим страховима, тајним везама и полузаконитим пословима. Они никоме не припадају, не признају границе, презиру обавезе које доноси одрастање, и кроз догађаје хрле широм отворених очију.

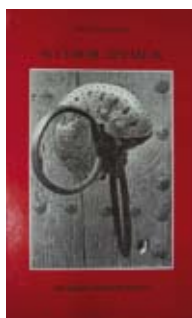
КАФКА, Франц: Вавилонска јама, Приче и снови – Београд: Рад, 2004, превео с немачког Јовица Аћин.

Избор из записа снова и записа о сновама које је Кафка расуо по својим писмима и дневницима. Имајући на уму чињеницу да његово књижевно дело своју поетику гради на ониричком принципу, али и постмодернистичку тезу да све што чини текст поприма статус фикције, књига се може читати двојачко. Она једним делом омогућује дубљи увид у стваралаштво чешког књижевника – а сањао је чак и Јозефа К. – у имагинативне механизме, или тачније речено, у начине деловања имагинативне интелигенције из које настаје његово писмо. Запис сна и запис о сну, са друге стране, могу се тумачити и као самостални књижевни радови, аутохтони уметнички текстови који стварају особени свет. Књигу је, по немачком и италијанском издању, приредио и с немачког превео Јовица Аћин. Избор је праћен Поговором, одличним есејом који једним потезом побија све јадиковке да се о великим писцима нема рећи ништа ново.

КРАГУЈЕВИЋ, Тања: Њутнов дремеж – Београд: Књижевно друштво „Свети Сава“, 2004. – 37 стр.

Књига Њутнов дремеж је петнаеста песничка књига Тање Крагујевић (1946, Сента) реномиране песникиње средње генерације.

У корелацији са претходним књигом поетски свет и лирски дискурс нове књиге навели су рецензента Ненада Шапоњу на суд по коме је ауторка „вероватно најдоследнија песникиња метафизичке оријентације у савременој српској поезији. Тај суд је велики комплимент доса-



дашњем опусу Т. Крагујевић и велики изазов критичарима и проучаваоцима поезије. Песничка слика, симбол, чулност и њени преображаји, вишеструко варирани топоси воде, невидљивог, неухватљивог, пловидбе, само су неки од приступачнијих елементарних појмова са којима се сусрећемо на путу одгонетања, разумевања и доживљавања света нове ауторкине књиге.

КУЦИ, Ц. М.: Елизабет Костело, Осам лекција – Београд: Паидеја, 2004, превела с енглеског Аријана Божовић.

Роман Елизабет Костело пориче филозофију, чија једнострана рационалност није довољна човеку нашег времена. Средишњи лик, књижевница Елизабет Костело, путује по свету и држи предавања. Њена форма мишљења води античким филозофима који су претходили логоцентричности хришћанске цивилизације Запада. Естетика успоставља мост дајући легитимитет видовима сазнања који се не заснивају на обавезама рационалности. Елизабет Костело би био естетички роман, који заговара чулност као однос према стварности. Као потпуни тренутак бивства, када један ентитет, тело-душа, урања у исконске принципе. Последње поглавље, у потпуности наративно, сатирички је приказ загробног живота, замисљеног попут логора и кафкијански апсурдног процеса процењивања ко може у рај. Онај ко има уверења. А писац, чији посао није непомеривост веровања, већ пуни тренутак бивства и мноштво равноправних истина? Елизабет ће изгледа заувек остати на капијама раја патећи, али се чак ни не питајући зашто уопште жели да прође кроз њих.

ЛАКИЋЕВИЋ, Драган: Снег пада душо, Изабране и нове песме – Београд: Српска књижевна задруга, 2004. – 208 стр.

Избор из лирске поезије песника, прозног писца и писца књижевности за децу Драгана Лакићевића. Књига обухвата Лакићевићево песништво од 1970. до 2004. године пратећи његове мене од слободног до везаног стиха и тематски распон од љубавне до патриотске поезије. Било да се усмерава на призоре и детаље из савременог живота, природе и градске средине, било да опева историју, Лакићевић увек проговара из духовне перспективе, која разноликости његовог стваралаштва даје дух јединства. Душа и снег, који све прекрива и све поравнава, средишњи су појмови Лакићевићевог лирике, рећи ће Рајко Петров Ного у надахнутом поговору Од снега до пепела. Наглашени спиритуални аспект овог песништва

неминовно води до закључка да је поезија стожер не само духовности и идентитета, већ и егзистенције савременог човека и нација.

ЛИНДКВИСТ, Марк: Never mind Nirvana – Београд: Дијадора, 2004. – 233 стр, превела с енглеског Весна Милинчић.

Амерички романсијер Марк Линдквист у роману *Never mind Nirvana* описује дух времена родног Сијетла (САД) с краја деведесетих година прошлог века. Главни јунак ове прозе Пит Тајлер, некадашњи музичар и поред тога што се ближи четрдесетој години живота, још увек посећује ноћне клубове у којима је својевремено свирао, и планира да оформи породицу, само никако да одлучи с ким. Када се случај силовања у који је уплетен најпопуларнији рок музичар, нађе на његовом столу јавног тужиоца, Пит бива принуђен да преиспита сопствене ставове. Линдквист је написао духовит роман. Његов романсијерски кредо сличан је ставу енглеских прозаиста Ника Хорнбија и Мајкла Гејла зато што попут њих музику третира као храну, моду и љубав, што је приступ са којим се читаоци најлакше поистовећују.

ЛОЗАНИЋ, Коста: Миљковић – нерешена загонетка – Ниш: Зограф, 2004. – 121 стр.



Књигу чине три жанровски различите целине у којима аутор својимлитерарним рукописом даје призоре из живота Бранка Миљковића (1934–1961) и његовог трагичног краја. Први део је састављен из 77 нумерисаних кратких прича и ауторских парафраза усмених и писаних анегдота, ситуација, призора из живота Миљковића. Други део („Последњи дани, задња ноћ“) је написан у форми радио драме. И трећу целину можемо посматрати као специфичну врсту и наставак ауторске фикције у новом наративном кључу. Њега чини избор сведочења песникових пријатеља Видосава Петровића, Радослава Војводића, Добриле Николић, Ирене Вркљан, Жике Лазића, Петра Цацића, Танасија Младеновића, брата Драгише Миљковића, мајке Марије Миљковић, те документ обдукцијског налаза објављен 4.6.1988. Фикцијска проза кратких прича, драмска фикција и јавна сведочења о загонетки: самоубиство песника или убиство у фокусу су Лозанићевог интересовања.

ЛОМА, Миодраг: Слика Христа у Хелдерлиновом песништву – Ваљево: Центрекс, 2003. – 707 стр.

К њ и г а професора Миодрага Ломепредставаља рад одбранен као докторска дисертација 2001.



године на Филолошком факултету у Београду. Први део ове заиста јединствене и акрибичне студије садржи исцрпну историју истраживања Хелдерлинових христолошких химни од „прапочетака до јењавања христолошке дискусије“. Ту ћемо у предисторији наћи тумачење радова Вилхелма Дилтаја, Ернста Касирера, између осталих, затим у периоду између два светска рата тумачење радова 16 аутора, па током Другог рата и после њега до открића химне „Празник мира“ и расправе после открића. У закључку првог дела Лома указује како историја истраживања Хелдерлинових христолошких химни даје основне путоказе за њихово разумевање. Себи је у свом раду поставио за циљ једну доследну и прецизно спроведену библијску егзегезу песама у којој би се филолошки егзактно проверила њихова библијска заснованост. Други део представља тумачење професора Ломе химне „Празник мира“ (433–529), „Једини“ (537–596) и „Патмос“ (599–687). На крају књиге дат је Закључак и списак употребљене литературе. Лома истиче „прсту књижевноисторијску чињеницу“ да су Хелдерлинове химне заиста химне Христу, а Христос је у његовој поезији пре свега библијски Христос. Чињеница је да је песник био протестантски теолог по образовању, уз то добар познавалац старогрчког језика, као и новозаветних изворника који су полазиште за изворну христолошку иконографију.

ЛОМПАР, Мило: Аполонови путокази, Есеји о Црњанском – Службени лист СЦГ, 2004.

У шест есеја посвећених Милошу Црњанском Мило Ломпар (1962), предавач на Филолошком факултету у Београду, овог писца посматра као фигуру субверзије у српској књижевности. Полазећи од тезе да су га животне околности склониле на маргиналну позицију, као егзистенцијалну ситуацију с оне стране сваког ангажмана и сваке утопије, аутор у позном Црњанском тражи модусе субверзивности, склоност ка искуству апсурда и ништавила,

што аутора доводи до жаришних тачака нашег времена и његових поетика. Велики ерудита, Ломпар је тумачењима Црњанског допринос дао и – у литератури не тако честим – компаративним есејима трагајући за везама с Гетеом и Стендалом.

ЉАМАЗАРЕС, Хулио: Жута киша – Београд: Чаробна књига, 2005. – 123 стр, превела с шпанског Марина Марковић.

У библиотеци „Авантура речи“ први пут је на српском језику објављена поетска проза једног од најзначајнијих књижевника савремене шпанске књижевности, Хулиа Љамазареса. Поетску прозу Жуте кише можемо окарактерисати не само као медитативну причу о сећању и усамљености, физичком и духовном пропадању људског које не жели да напусти родно место, већ и као тамну елгију посвећену једном крајолику који умире. Занимљиво је да је сам Љамазарес, рођен у месту Вегамиан које више не постоји. А његов јединствен наративни лирски стил учинио га је незаобилазним именом на иностраној књижевној сцени, што доказује и чињеница да је поетски роман Жута киша преведен на све значајније светске језике.

МАЛУФ, Амин: Балдасарово путовање – Београд: Лагуна, 2004, превела с француског Весна Цакелић.

Како је свет одувек био глобално село, пронео се глас да ће 1666. године наступити свеопшта катаклизма. Спас крије Стото име, свети муслимански спис. Ембријако, трговац реткостима и главни лик романа, долази до њега, али га одмах продаје па увидевши кобну грешку, креће у крајње неизвесну потрагу. И тако се, после силних догодовшттина, присутних тунчницама чуда, није десило ништа посебно. И сами се можемо уверити да 1666. смака света није било. Без ичег катаклизмичног, та година беше као и свака друга: ратови, куге, пожари, корупције, пљачке, љубавне издаје... Тако се и часни Балдасар скрушено скрасио, у наручју мајке Ђенове, у вазалском браку са ћерком локалног богаташа. Ако је Малуф путовање кроз живот, иронијски, видео као бег од несреће који је у бити срљање ка њој, решење је потражио у једноставности. У помирењу човека – са собом и светом, у потврди лепоте постојања самог.

МАРАИ, Шандор: Естерина заоставштина – Београд: Народна књига, 2005, превод Марија Тот-Игњатовић.

Књига обухвата четири кратка романа класика модерне мађарске књижевности: Месар (1924), Естерина заоставштина (1939), Јужни ветар (1939) и Љубав у срцу (1985). Усредсређеност на детаљ из спољашњег света, колико и на танану психолошку интроспекцију доприносе заборављеној убедљивости приповедања класичне литературе и чине Мараија великим приповедачем. Истраживање екстремних ситуација живота и истих таквих порива у човеку постижу дубоке увиде у законитости постојања и скривене рукавце људске природе. Лепа, дуга реченица Шандора Мараија и зналачки превод Марије Тот-Игњатовић употпуњују укупни повољни утисак. Естерина заоставштина чин је светковине књижевности.

МАРОЈЕВИЋ, Игор: Жега – Београд: Стубови културе, 2004.

Пред читаоцима је нови роман Игора Маројевића (1968) за чији је пројекат као дело у настајању аутор добио стипендију фондације „Борислав Пекић“ 2000. године. У роману Жега сижејну основу Маројевић базира на судбинама одређеног броја ликова пре почетка Првог светског рата дотичући се балканских ратова и стављајући акценат на Божићну побуну тзв. „зеленаша“ поводом стварања Краљевине СХС. О сукобима политичке и војне природе присталица „зеленог листића“ краља Николе Првог Петровића са „бјелашима“ (бели листић) присталицама уједињења Црне Горе са Србијом и крајевима под бившом аустроугарском влашћу, постоји већи број историјских докумената, али у литератури ово је прво дело коме је тај сукоб тематско-сижејна окосница. Прича о одметнику Васку, његовој дружини и престанку побуне, пуно смрти од метка, али и од плућне болести која постаје својеврсна метафора, предочени изразом високе уметничке стилизације, резултирали су вредним делом, значајним романом прве декаде овог века.

МИЛАНОВИЋ, Братислав Р.: Силазак – Београд: Српска књижевна задруга, 2004. – 91 стр.

Силазак је својеврсна синтеза досадашњег песничтва Братислава Милановића, његових пет ранијих књига. Умеравајући се на спољашњи свет, али и на оно што је у њему скривено, невидљиво, на лично и опште у историји и савремености, Милановић у новој књизи силазак види као принцип света. Метафора силаска подразумева лирски и филозофски, али и митско-религиозни распон садржајног – интертек-

стуалног и интермедјалног – регистра. Смисаони опсег средишње метафоре креће се од искупљења до ништавила. Основно осећање, које доминира целом књигом, ипак јесте литерарно. Милановић непоправљиво смисао људског постојања везује за културу, за њене периоде и слојеве који се непрестано преплићу и сусрећу у кључном мотиву поезије. Књига је пропраћена поговором Песник – општи и лични летописац Драгана Лакићевића.

МЕРДОК, Ајрис: Црни принц – Зрењанин: Агора, 2005, превео са енглеског Предраг Шапоња.

Најављен као „прича о британској Лолити“, опсежни роман Црни принц (1973) превасходно јесте интелектуални трилер. Одличан заплет прате размишљања о три апсолута, о три вечита пратиоца човека: уметности, љубави и богу. Радња прати писца Бредлија Пирсона, који је запао у стваралачку кризу, а она са собом повлачи и жељу за бегом. Не дозволивши свом јунаку да умакне судбини, књижевница имагинацијом, мудрошћу и хумором из света стварности читаоца одводи до сфере визије. Ова врцава књига, препознатљивог стила Ајрис Мердок, уводи и нове приповедне технике тако да је освојила меморијалну награду „Џејмс Тејт“ и била у најужем избору за „Букера“.

МИЛАШИНОВИЋ, Горан: Апсидент – Београд: Стубови културе, 2005.

Роман о два човека истог имена и презимена, која ће Први светски рат неразмрсиво повезати. Лекар из паторске породице, с праксом у Швајцарској, као добровољац иде у Србију. Његовог имењака и презимењака, оншалантно београдско богаташко дете, које се занима за сликарство и алкохол, рат је затекао у монденском Бечу. Па као што пиће из наслова може изазвати двоструке слике, истину и привид какав у стварности не постоји, тако и њихов идентитет, који би требало да је заустављен и препознатљиво одређен именом и презименом, доживљава двоструку судбину. Историјски оквир, дакле, у који се смешта прича о човеку нашега времена и крхкости његовог бића.

МИЛОШЕВИЋ, Ненад: Места – Краљево: Народна библиотека „Стефан Првовенчани“, 2004. – 132 стр.

Током деведесетих Ненад Милошевић (1962) објављује три песничке збирке, да би у изабраним песмама



наполовиниове деценије естетски заокружио и сумирао своје трокњиже. Књига Места садржи 80 пес-

ма и поговор („Места која препознајемо“) из пера Милована Марчетића у коме се анализирају основне одлике досадашњег ауторовог песничког писма. Једна од одлика, посебно у првој („Поспаност“, 1992) и другој („Умањења“, 1996) је лирска нарација блиска прозним крокијима, описи догађаја и амбијента у коме се они одвијају, и по томе је аутор препознатљив у генерацији која се првим радовима јавља деведесетих година. Тематизација приватности, камерних тренутака из породичног окружења, лиризација подељености лирског јунака/песничког субјекта између света блиских, интима, и спољашњег света, неки су од топова које аутор уметнички релевантно нијансира откривајући сложеност унутрашњег света лирског ја.

МИТРОВИЋ, Немања: Нерасветљени Светозаров нестанак – Београд: Геопоетика, 2004.

Аутор је већ првом књигом Сан рата (1980) скренуо пажњу читалаца и критике. Прави увид у двоиподеценијски рад Немање Митровића може се стећи и из два избора (Изабране приче из 1999. и Сценарио за сан из 2003). У новој књизи која садржи 24 приче срећемо се са већим степеном промене (тематска, структурна, лексичка, синтаксичка) него што је то било кад је реч о менама у ранијим књигама. Тако ће целину коју чини 12 прича под називом „Портрети незнатих савременика“ одликовати сведена, минималистичка кратка реченица. Ликови носе обична имена (Мирко, Жељко, Вукадин, Душан, Бане, Крста) и у овим прозним минијатурама затичемо их у несвакидашњим ситуацијама утемељеним у градску свакодневицу (квар телефона, водоинсталатер у кући, необичан поштар, пијанство). Друга целина коју такође чини 12 прича дати су у сложенијој наративној форми. Приче „Гошћа“ и „Месец“ школски су примери умећа укрштања реалног са фантастичним у његовим многоструким видовима. Од ситуационе драматике, комике, неспоразума, апсурда, стиже се до психолошке, ониричке и утопијске фантастике.

МОЗИС, Кејт: Зима Силвије Плат – Зрењанин: Агора, 2004, превела са енглеског Татјана Славић.

Америчка књижевница Кејт Мозис описује последњих неколико неде-

ља живота Силвије Плат и то пратећи оригинални распоред песама првобитне верзије Аријела, онако како је збирку осмислила песникиња, а не досадашње издање које је, изоставивши пар песама и поштујући хронолошки принцип, после смрти списатељице приредио њен муж, такође писац, Тед Хјуз. Основа приповедања је понирање у скривени, интимни свет Силвије Плат. Атемпорални принцип склопа Аријела, стога, одличан је оквир у који се смештају хаотична свакодневица и иста таква расположења песникиње уочи самоубиства. Последње поглавље, Зима, није и последњи чин Силвије Плат, а о самоубиству се, штавише, уопште и не говори. Читаоци се сусрећу с песникињом у тренуцима када се она свим силама бори да преживи. Зима је мистични заматак живота који се непрестано обнавља, а њена тајанствена хладна лепота, попут Силвије Плат на путу за књижевни пантеон, није окованост краја већ вечити почетак новог круга.

НАСИР, Абдусетар: Најсрећнији човек на свету – Београд: Геопоетика, 2004, приредио с арапског превео Српко Лештарић.

Пресек тридесетпетогодишњег рада врсног ирачког писца, сада у расејању, Абдусетара Насира (1947). Како у поговору истиче Српко Лештарић, избор Најсрећнији човек на свету вероватно је једина Насирова књига на неком страном језику. Насиров приповедачки поступак препознатљиво текст почиње *in medias res*, и то тако што одмах предочава неку крајње необичну околност. Излаз из ње – ако га уопште има – јесте градацки низ бизарности, у коме је опстанак последица пуке случајности, а врхунска мудрост је умеће стрпљења. Реализам делимично објашњава Насирово писмо. Свет који он обликује јесте фантомски свет, изобличен до привида, што омогућава продор фантазмагоријских елемената. Стварношћу ове прозе владају невидљиве силе које, кафкијански, граде механизам репресије и одржавају га манипулишући сплеткама и страхом. Усамљеник који се понајвише бави демонима свог унутрашњег ужаса, изазваног ужасима стварности, чести је јунак ове прозе па писац, поред мајсторства сатире и гротеске, врхунце постиже психолошком интроспекцијом.

ОЛАФСОН, Олаф: Одлазак у ноћ – Београд: Самиздат В92, 2005, с енглеског превела Мина Крсмановић.

Главни јунак овог романа Кристијан Бенедиктсон, човек је тајанствене прошлости. Сада је батлер код но-

винског магната и продуцента, предан луксузном поседу свог послодавца. Некада је, међутим, живео на Исланду, где је оставио породицу. Његов животни пут, на коме је падао од пословног човека до батлера, непознаница је за његову околину. Она зато неће моћи ни да му помогне кад се буду појавиле авети које је оставио за собом.

Син познатог исландског писца Олафура Сигурдсона, Олаф Олафсон (1962) није познат нашој широј читалачкој публици. Аутор је три романа, која су преведена на шест језика.

ОЗ, Амос: Фајма – Београд: Народна књига, 2005, превела Биљана Милановић.

Роман Амоса Оза (1939), најпознатијег израелског прозног писца. Главни јунак Фајма ради као рецепционер на клиници за гинекологију. Модерно апсурдан, Фајма себе доживљава као човека који живи на погрешном месту. Он зато маштари о узбудљивијем животу, о судбинском решавању националних проблема, али и ништа мање славном освајању женских срца. Попут модерног Обломова пак он, лењ, брбљив и свадљив, не вуче ниједан потез који би променио његову свакодневицу. Осликавајући сложеност човекове природе, Оз настоји да сугерише како је живот, у бити једноставан, а како се највеће људско умеће огледа у способности да се оствари унутрашњи мир.

ОРЕЛИ, Ђорџо: У породичном кругу, Изабране песме – Београд: Рад, 2005. – 97 стр, избор и превод са италијанског Дејан Илић.

Један од најпознатијих швајцарских песника, Ђорџо Орели (1921) пише на италијанском језику поезију која је у блиској вези с италијанском књижевношћу и културом. Његов прецизни израз тежи, како каже Дејан Илић, Синизгалијевом меком херметизму који то није. Фрагментарност његовог дискурса остварује се особеном епиграмском формом, а касније и лирском нарацијом. У првој фази он се усмерава на сегменте стварности, издижући их до вредности микрокосмичких целина, да би с наративношћу у његову поезију ушла и друштвена стварност. Увек окренут блиским пејзажима и амбијентима, Орели се опредељује за поезију интимизма, која од његове прве књиге (Ни бело ни љубичасто, 1944) остаје његов заштитни знак.

ПАНАЈАТОПУЛО, И. М.: Седам уснућих младића – Београд: Рад, 2005. – 225 стр, са грчког превеле Ники Радуловић, Ифигенија Радуловић.

Полазећи од древне легенде, Панајатопуло радњу романа Седам уснућих младића смешта у град Ефес,



у доба раног хришћанства. Рухо историјског романа прошлост користи као алегоријски фон на коме развија слику нашег времена, а поетика сећања постаје визура посматрања света. Двадесети век и његови ратови, тако, парадигма су вечите борбе добра и зла. Објављен 1956, роман је добио низ књижевних награда и преведен је на више страних језика. Модерни грчки писац Јани Михали Панајатопуло (1901–1982), био је песник и прозни писац, критичар и путописац. Аутор је тридесетак књига, између осталог из области историје уметности и историје грчке књижевности. Књига је пропраћена предговором Грчки хоризонти и људска жеђ И. М. Панајатопула (1901–1982) Ксеније Марицки-Гађански.

ПЕЈЧИЋ, Јован: Књижевни свет – критичка свест – Ниш: Просвета, 2004.

Полазећи од тезе да књижевна критика подразумева три аспекта – опис, тумачење и вредновање, Јован Пејчић књигу склапа формирајући три целине, посвећене критици, поезији и прози. Први део се, колико на критику, усмерава и на историјско и културно наслеђе српског народа настојећи да успостави временску, али и просторну вертикалу српства. О тој тежњи сведоче предмети интересовања – три савремена критичара, али и међуратни Владимир Вујић и „српски Румун“ Стеван Бугарски. Бирајући песнике и прозаисте који не долазе из „првих редова“, слављених и хваљених у критици, аутор заговара културни концепт који настоји да магистралне вредности употпуни и занемареним појавама да нови значај.

ПРОУЗ, Франсис: Плави анђео – Београд: Дејадора, 2004, превела с енглеског Весна Милинчић.

Најављена као сатиричарка светске класе, америчка књижевница Франсис Проуз пише провокативни роман о могућностима жене. Радња је смештена у стерилну универзитетску средину малог колеца у Новој Енглеској. После дугих година чамотиње, Свенсон, професор креативног писања, добија даровиту студенткињу напредних схватања и

неконвенционалног изгледа. Роман посвећен колико љубави и сексуалности, толико и данас актуелној политичкој коректности, уздрмаће хипокризију демократије, али и указати на истинске вредности, које остају затрпане лажним моралом, добро чуваним бедемима система. Позајмљујући наслов гласовитог филма, Плави анђео је, поред тога, у духу поетика нашег времена, и роман о уметности и књижевности.

РАКУЗА, Илма: Острво – Београд: Слио, 2004, превео са немачког Душан Хајдук-Вељковић.

Кратки роман Острво посвећен је теми развода. Растварши се од жене, мушкарац, учитељ, одлази на грчко острво Патмос. Лутајући природом, он настоји да разуме догађаје свог живота. Разумевање је истовремено и чин успостављања живота. Новог живота, који се рађа из крхотина сећања. Једноставан, а лирски стил приповедања, прожет наслеђем модернистичке прозе тока свести склапа успелу, сложену наративну целину утемељену на комбиновању образаца.

Илма Ракуза (1946) није позната нашој читалачкој публици. Рођена у Словачкој од мајке Мађарице и оца Словенца, професор на Циришком универзитету, она је комплетан аутор. Пише поезију, прозу и есеје, а поезију преводи с француског, руског, мађарског и српског језика.

РАИЧКОВИЋ, Стеван: Фасцикла 1999/2000 – Београд: Српска књижевна задруга, 2004. – 74 стр.

Прва књига песама коју је један од наших највећих песника објавио после Кинеске приче (1995), Фасцикла 1999/2000 на неки је начин синтеза Раичковићевог песништва. Потакнута је непосредним искуством рата, попут првих његових књига. Она компилује стих и прозу што је у његовом опусу присутно још од Записа о црном Владимиру, а на трагу последњих збирки, нараста на интертекстуалном плану као на равни која самерава доживљај света, ломећи се између вере у песништво као вредности супротстављене општој деструкцији и мрачној визији из домена посебног. Интертекстуалност, као најважнији поетички аспект ове збирке, у функцији је поновног успостављања језика, разума и смисла.

РЕДХИЛ, Мајкл: Мартин Слоун – Зрењанин: Агора, 2004, превела са енглеског Милена Шћекић.

После раскида с ликовним уметником Мартином Слоуном, Цолин Јо-

лас покушава да поново успостави свој живот. Уместо мозаичке везе свега – упитаност да ли бол и смрт могу имати објашњење. Не могу. Да-боме. Много година доцније она креће у потрагу за Мартином, за кога су човек и живот флуидни, спиритуални, колико год да у свету око себе није могао сагледати правилност. У раскораку између духовности и бесмисла могло би се потражити објашњење његовог нестанка. Цолин је коначно прихватила чињеницу да расуло бивања не треба ни објашњавати принципима правилности и разума. Фикционалну причу Редхил темељи на стваралаштву Цозефа Корнела тако да сваком поглављу романа претходи опис чудноватих кутија које је израђивао тај уметник. Саме кутијице, напуњене свакојаким предметима поређаним по гротескном распореду, одраз су Редхиловог космоса. Каталог одбачених светова, чија спиритуална лепота извире са светлошћу док се пробија између насумичног реда ко зна где и ко зна када пронађених предмета.

РИСТИЋ, Александар Ј.: Ритам мртвих кругова – Београд: Београдска књига, 2004. – 149 стр.

Александар Ј. Ристић (1973, Приштина) припада млађој генерацији српских прозаиста. Објавио је књигу прича *О надању и безнању* (2002) а нову књигу у поднаслову одређује термином роман. Важно је ово нагласити јер се дело може читати и као три дуже приповести у којима је главни лик, лекар и интелектуалац Владимир Јакшић, исти. У првом одељку (43 стр.) то је лик који уочи рата (1999) напушта Србију и одлази код колеге Грка који је студирао у Србији. У другом одељку (38 стр.) Владимира Јакшића, његове доживљаје и опсервације пратимо у групи мобилисаних резервиста чији су ратни положаји на Косову, те 1999. Трећа целина (47 стр.) истог јунака прати по повратку из Америке (долази на позив свог професора) по завршетку бомбардовања, дакле, он је у овој целини лик који није био у Србији тог ратног полугодишта. Разлажући класичније форме романа добили смо особен омнибус роман чији садржај кроз призму размишљања јунака Владимира Јакшића упућује на блиску прошлост Србије и њених становника у последњој деценији прошлог века.

РУДИШ, Јарослав: Небо под Берлином – Београд: Геопоетика, 2004, превела са чешког Александра Корда-Петровић.

Одличан кратки роман, спој урбаног духа, бунтовничког очајања наше транзицијске садашњости и словенског нежног и сетног хумора. Позивајући се на чувени Вендерсов филм, Рудиш силази у берлински

метро, посткомунистичко стециште света и полусвета из земаља бившег Источног блока. Наратор, чешки учитељ на студијском боравку у Европској унији, оснива панк групу У-бан (подземна железница) јер тај локалитет симболише мрак, буку и брзину, неподношљиву горчину постојања. Стварносно понирање у свет растаче лик самоубице Бертрама. За њега је живот – овде и тамо; као у-бан: улаз и излаз. Дошао је из смрти којој се, зато, мора и вратити. Подземни анђео потири хришћанске ставове о светости живота, али зато у први план поставља музику. Наратор хоће снагу и срце панка. Дати живот за уметност. Горети без остатка. Сагорети у егзистенцијалном принципу који изједначава писање и дисање и тим пламеном дати смисао свом постојању, крхкој земној судбини човека.

САЛИВЕН, Мери: Ослушни тишину – Београд: Самиздат В92, 2004, с енглеског превела Мирјана Крсмановић.

Девојница Шип, главна јунакиња образовног романа *Ослушни тишину*, обдарена је необичном способношћу. Она има невероватно оштар слух па може да чује све. И најтише звуке природе, попут ковитлања листа који се откида с крушке испред њене куће на ивици шуме. Заплет се врти око уобичајеног супарништва сестара, али и око породичних необичности. Шип својим несвакидашњим способностима изазива подсмех и подозрење малограђанске средине, која мајци и ћеркама не опрашта ни самохраност. Чути најскривеније гласове значи бити део свега око себе. Значи разумети своју посебност и живети у складу са собом, али и прихватити различитост других. Непоречивост живота, који не сме остати тајна, велика је и незаобилазна вредност ове књиге.

СПАСИЋ, Славица: Недељом увече – Београд: Научна КМД, 2004. – 265 стр. Цена: 300 дин.

У роману ауторка фабулизира поједине сегменте из живота нашег савременика протојереја др Жарка Гавриловића избегавајући замке линеарног романизирања биографског. Нарација је дата кроз причу новинарке Аске, проницљиве „уходе“ која предочава узбудљиве животне и духовне преокупације теолога и филозофа Жарка Гавриловића. Посебан колорит београдске средине ових година дају и епизодни ликови. Сугестивно је предочен и отворени сукоб свештеника са патријархом Германом поводом патријархове сагласности да се на месту започетог Храма Светог Саве, уместо велелеп-

не цркве, изгради Дом Светог Саве са „пригодним културним садржајем“. Својим новим романом према речима рецензента Витомира Теофиловића ауторка је „изрекла скривене истине које у животу постоје као невидљиве силе у датом друштвеном и политичком миљеу“.

СТОИЉКОВИЋ, Бојан: Упад у реч – Београд: Апостроф, 2004. – 86 стр. Цена 200 дин.

Песник из Гњилана Бојан Стоиљковић огласио се другом поетском збирком провокативног наслова *Упад у реч*. Сам наслов указује да је у речима саздано не само ауторово животно и уметничко искуство, већ читаве генерације младих људи (Стоиљковић је рођен 1978.) сазрелих у свету у коме за романтику и идеале нема места. Не марећи за поетску синтаксу, обликујући је по властитом науму, по говорном моделу, овај песник је изузетно савремен. Блиска поезији Цима Морисона и америчких битника збирка песама *Упад у реч* преваходно због музичког ритма којим обилује, оставља утисак зрелог и уједначеног песничког остварења.

СТОЈАНОВИЋ, Драган: Океан – Београд: Народна књига, 2005.

Нови роман Драгана Стојановића, професора Филолошког факултета у Београду. Главни јунак, хирург Никола Бан, среће тајанствену младу лекарку Варвару кад је већ био верен с Оливером. Он, поред тога, пати од тремора шаке, што га онемогућава да се даље бави својим позивом. Између мистерије љубави и грађанске срећности веридбе, судбина ће се још једном поиграти са њим и преокренути у незамисливом правцу. Слутња лудила доводи до тачке када све што је у његовом животу било уређено и предвидиво, почиње да се разграђује у замагљеност обриса ствари и њихов неизвештан смисао. У растакање света, у коме човек нашег времена настоји да напипа свој идентитет и усмери правац своје судбине.

ТАБУКИ, Антонио: Туђе аутобиографије – Београд: Самиздат В92, 2004, превеле с италијанског Ана Србиновић и Елизабет Васиљевић.

Есејистичка збирка *Туђе аутобиографије* садржи пет есеја, које је код нас популарни италијански писац Антонио Табуки посветио својим књижама: Реквијем, Переира тврди да..., Линија хоризонта, Жене из Порто Пима и Сваким часом све је мање времена. Поетика а posteriori,

ова књига расветљава основну идеју, суштину и околности настанка пет поменутих наслова. Полазећи од тезе да писац најпре пише, а тек потом размишља о свом делу, Табуки као да пркоси целокупној постмодернистичкој теорији, али и омогућује нове увиде у своје стваралаштво. Смисао наслова овог дела треба тражити у ауторовој тези да књига после објављивања више није везана за свог творца. Она закорачује у књижевни универзум, а у њему је све бело и све је могуће.

ТАБУКИ, Антонио: Три последња дана Фернанда Песое – Београд: Паидеја, 2004, превела са италијанског Ана Србиновић; Телефонски позив за господина Пирандела – Београд, Паидеја, 2004, превеле са италијанског Ана Србиновић и Елизабет Васиљевић.

Једним корицама спојена два текста Антонија Табукија, приповетка *Три последња дана Фернанда Песое* и драмска поема *Телефонски позив за господина Пирандела*. Јунаке ових текстова представљају стварне личности из Песоеиног живота, прототипови, а паралелно с историјским личностима, и оне имагинарне, хетероними Фернанда Песое, људи који су боравили у његовој глави. Обилје живота у његовој души, које изван затвора његове лобање није имало другог прибежишта осим текста. Стварност и имагинација стопљене су онолико колико су у ова два књижевна дела стопљени фиктивно и фактичко. Онолико колико стварност и имагинација, фикција и фактицитет чине реалитет уметности. Да ли су због тога мање реалности физичког света? Табуки све видљиво и невидљиво доводи у везу прослављајући лепоту постојања и света, обједињених у јединство њихових материјалних и спиритуалних видова. Целину пак супротставља расположеном становнику модерног света, оличеном у песнику подељене душе.

ТЕН, Ејми: Жена кухињског бога – Нови Сад: Stylos, 2004, превела Боба Ераковић.

Роман *Жена кухињског бога* Ејми Тен (1957), америчке књижевнице кинеског порекла спаја потиснуту другост женског писма с актуелном културолошком оријентацијом, која се окреће мањинским националним групама. Њено дело је колико нека врста водича кроз ту далеку земљу из времена између два рата, толико и приповест о незамисливо тешком животу нараторкине мајке. Приближавајући читаоцу удаљену културу, књижевница тражи јединствену људску суштину, спону која нас, упркос свим разликама, изједначава и спаја. Фабула се плете око тајне. Несрећа за коју не знамо, не може

нас погодити, али и оно за шта не знамо, не можемо ни променити. Судбина нам није дата једном заувек. Човек је упорношћу и вољом може променити. Роман је похвала „малим“ занемареним судбинама, које су се са дна издизале носећи свест да чинити добро значи сносити одговорност за свој живот. Управљати својом судбином.

ТИЛИНАК, Дени: Безнадежне борбе – Београд: Zepher Book World, 2004, превеле с француског Ана А. Јовановић и Марина Фурлан.

Главни лик романа Безнадежне борбе француског књижевника Денија Тилинака учествује у најразличитијим облицима политичких борби, и у Француској и на свим меридијанима. Аутор је један од ретких писаца који се позабавио ломовима савремене историје. Друга половина 20. века, испоставља се, није ништа мање разорна од општих места друштвених облика зла, оличених у фашизму и тоталитарним комунистичким режимима. Бескомпромисан колико и његов главни лик, који због узалудне тежње за апсолутом не може ни да нађе смирај, Тилинак без длаке на језику предочава сва жаришта. Он свој задатак понајпре схвата као одјек удаљене савести, којој је јасно да у стварности изокренутих вредности више не представља бог зна шта. Пад јавног човека и његова пала свест кажу да је одговор у појединцу који, очекујући смрт лишена раја, еденски простор постојања може да испуни, можда, тек тражећи свој пут. Или да се пак не налазећи га, са смрћу суочи без горчине, али ипак сам.

ТОКАРЕВА, Викторија: Празник у Риму – Нови Сад: Стилос, 2004, са руског превеле Мирјана Грбић и Анђелија Поликарпова.

Изузетна збирка приповедака. Жанр је карактеристичан за реализам, а Токарева бира (пост)стварносну поетичку опцију. Одредница подразумева разградњу иницијалне матрице, а начин на који је књижевница преиначава, поигравајући се клишеима социјалистичког реализма, јесте опробано прибегавање иронији, која понекад прелази у сатиру. Јунаци књиге, исцрпљени не само сиромаштвом већ и безизлазом, у себи носе чежњу за апсолутом. Одлична комедија ситуације устала сава незамисливе животне буре па ликове за крај пустоловине враћа њиховим обичним, малим, прозаичним, а тако драгоценим животима. Срећа је већ само постојање, које почива на благодетима доброте. Добро је усађено, укључено у саму природу, у њен ланац узајамних потреба, у коме се појединачност

бића прожима и стапа у надређени принцип бивања.

ТОКАРЧУК, Олга: Свирка на много бубњева – Београд: Нолит, 2004, с пољског превела Милица Маркић.

Збирка прича која потврђује велики таленат ауторке и наглашава изузетну особеност њеног стваралачког рукописа. Збирку одликује пре реалистичка него постмодернистичко-фантастичка подлога, што значи да ауторка посредује иницијалну опцију. Поступак шифровања подразумева недоследност исказа, алегорију или иронију као базичне приповедне принципе. Наизглед стварносна, прича у потпуности разлаже реалности посежући за бизарношћу, догађајима који превазилазе моделе обликоване на општеприхваћеним матрицама и указују на границе реалности. Задатак уметности није да подражава свет, чак ни у његовим замишљеним потенцијама. Она треба да га објасни у његовим екстремним облицима. Да га промисли, проблематизује, уздрма. Речју – да га разруши.

ЋЕТКОВИЋ, Момир Познањски: Висораван за песму – Београд: КЗЈ, 2004.

Момир Ћетковић алијас Зан Познањски у књижевности огласио се поезијом и једним романом, а Висораван за песму је прва збирка есеја овог аутора. Као што сам наслов сугерише, књига ставља на пиједестал поезију и то двоструко: тематски и методским приступом. Сам есеј пружа широке стилске могућности и особености, а Ћетковић се определио за чисту поетску форму. Он саме стихове тумачи „песмама у прози“, односно, размишљањима заоденутим у богат песнички језик. Друга специфичност Висоравни за песму је одабир песника о којима је реч, уз класике српске књижевности (Иво Андрић, Његош), ту су и мање познати савременици. Ћетковић игнорише постојање књижевног естаблишмента и трага за лепотом у сваком делу. Зан Познањски је некрунисани владар аматерских књижевних клубова Београда. Ова књига је како каже рецензент Петар Арбутина, „занимљиво путовање аутора који је веру у књижевност предочио себи као путоказ“.

ЋОСИЋ, Миомир Бата: Ватромет ужаса – дневничке белешке – Приштина: Народна и универзитетска библиотека „Иво Андрић“, 2004. – 135 стр.

Дневнички записи лекара анестезиолога Миомира Ћосића обухватају период од 24. марта 1999. до 10. јуна 1999. дакле, период бомбардовања Србије и Црне Горе од стране



НАТО алијансе до потписивања Кумановског споразума. Ћосић је у том периоду био у санитарској јединици на почетку „ватрометног ужаса“ стационарној на аеродрому Слатина. Записи, белешке вођене из дана у дан немају литерарне претензије (фикција, имагинација, конструкција), али, релативно прецизно приказују ратну стварност Ћосићеве санитарске јединице, сукоб ПВО наше војске са НАТО авијацијом, збрињавање рањених, све виђене страхоте дејства „томахавака“, касетних бомби и осталог арсенала Алијансе. Лекар који је после рада у Аустралији, Малти, Јужноафричкој Републици и Либији, 1994. почео да ради у Приштини, добровољно је ступио у војни санитарет. Лаицима у питањима лекарске праксе у ратним условима ауторово штиво баца светло на ту област ратног ужаса.

ФЕЈБЕР, Мишел: Киша мора пасти, И друге приче – Зрењанин: Агора, 2004, превео с енглеског Предраг Шапоња.

Првенац одличног шкотског писца, ова збирка прича демонстрира шароликост визура, праћених и моделима приповедања, који варирају од приче до приче склапајући у доброј мери дисперзивну целину. Киша мора пасти привлачи ексцентричношћу, маштовитошћу и приповедачким умећем. Откаченост јунака призива комичне и необичне ситуације, у које они западају, приказујући реалитет у непрегледу потенцијалних видова и упућујући увек на неки други проблемски аспект егзистенције. Фејбер понире у екстреме савремености и тежину бремена које се навалило на човека. За њега увек има пуно поетичне нежности и хуморног разумевања. Писац посредује нецеловитост нашега времена, ужива у чарима њене ексцентричне лепоте, али повлачи потез против правила и залаже за опреку. Киша мора пасти, неизбежно се мора догодити, а на писцу је да непогодама доскочи креативношћу која се, из алогичности и хаоса реалности, хумором издиже до нежне и поетичне визије целине.

ХАБЈАНОВИЋ-ЂУРОВИЋ, Љиљана: Свих жалосних радост – Београд: Глобосино-Александрија, Београд, 2005.

После Петкане и Игре анђела, трећи роман који описује духовну путању Љиљане Хабјановић-Ђуровић. Радња је посвећена свакодневном животу Богородице, њеној земној

судбини, а посебно је усредсређен на период бременитости. Испричана у два гласа, саме Богородице и јеванђелисте Јована Богослова, прича се и открива из више различитих улога и перспектива. Симболички стил књижевнице омогућује вишеслојност читања, од равни непосредне радње, дана, радости и падова главне јунакиње, преко историјске равни, настанка нове религије и постепеног преображаја лица света, до завршне поруке љубави. Препознатљив лиризовани језик Љиљане Хабјановић-Ђуровић сада поприма стишанију каденцу, али и интонацију светих текстова.

ХАЗЛЕТ, Адам: Ви нисте овде странац – превела с енглеског Слободанка Глишић, Београд: Дијадора, 2004.

Првенац америчког књижевника Адама Хазлета, збирка прича Ви нисте овде странац, састављена је од девет добрих прича, а Крај рата припада антологијским тренуцима текуће светске књижевности. Мајстор једноставности, Хазлет нуди изоштрани израз свеопштег незнања, које тиња испод угланчане површине беспрекорно уређених система. Од некадашњег пресликавања макрокосмоса у свакој појединости његове земне микроваријанте, остале су две појаве – напуштеност и несрећа. Писац отвара егзистенцијални понор и не скрива колико је дубок јаз. Између баналности несреће свакодневља и баналности несреће одбегле оностраности, скривена иронијска двосмислица ипак не укида могућност да живот и свет могу бити другачији. Бар на трен.

ЧАПРИЋ, Влајко: Радан, и богови – Београд: Књижевно друштво Свети Сава, 2004. – 198 стр.

Нова песничка књига др Влајка Чапрића (1938, Топлица) тематски план гради поводом планине Радан у Топличком крају, ауторовом завичају. Мотивски веома разноврсна и разурђена књига чита се и доживљава као својеврстан лирски еп у чијем је средишту повлашћени топос, планина Радан. Метаморфозе симбола планине, певање о митској/архетипској прошлости, историјској и садашњици, обједињени су у 9 целина књиге. Завидном поетском инвентивношћу Чапрић варира чаролије планинског предела. Опеваном Олимпу, Синају, Фуџијами, Арарату, наш аутор прилаже свој топос („Ех/Чудесна/Громадо Радана“, „Лелуја се/Душа к Боговима/Змај и Виле/Неми/Побратими“) осветљен оригиналном песничком имагинацијом и фактуром.



РАДИЧ, Викторија: **Данило Киш** – Београд: LIR BG – Форум писаца, 2005, прево с мађарског Марко Чудић.

Биографска монографија о Данилу Кишу Викторије Радич, књижевнице, критичара и преводиоца, сада настањене у Будимпешти. Богато документовано и чињенички утемељено истраживање доноси исцрпне податке о животу Данила Киша. Са друге пак стране, његов се књижевни рад непрестано доводи у везу са чињеницама његове биографије. Иако научно утемељена, књига Викторије Радич писана је есејистичким стилем, призивајући најбољу традицију романираних биографија наших познатих личности. Зато дубоки увиди у живот и дело Данила Киша, засновани на чврстоћи фактицитета, ауторки нису одузели право на личну надахнутост интелектуалном и стваралачком авантуром нашег великог књижевника.

МИЛИЋ, Димитрије: **Коментар Закона о ауторском и сродним правима са судском праксом и међународним конвенцијама и уговорима** – Београд: НК Интернационал, 2005. – 304 стр. Цена: 1000 дина.

Први законски пропис из области ауторског права донела је Краљевина Југославија. Његовом доношењу претходила су детаљна проучавања догдашњих искустава из ове области европских земаља. Доношењу овог првог прописа из области ауторског права највише су допринели директор Управе за заштиту индустријске својине др Јанко Шуман и универзитетски професор др Милорад Стружњици. Поменути Закон о заштити ауторског права, објављен је у Службеним новинама бр. 304/29, 27. децембра 1929. године. Др Јанко Шуман је аутор Коментара Закона о заштити ауторског права и међународних прописа. Ову књигу која сведочи о тадашњем односу према ауторском праву и значају који се у Краљевини Југославији придавао поменутом питању објавило је 1935. године Издавачко и књижевско предузеће *Геца Кон*. После Другог светског рата на просторима СФРЈ донето је пет Закона о ауторским правима. Међутим, за ову материју значајан је Закон који је ступио на снагу 22. априла 1978. Захваљујући академику Војиславу Стијовићу овај Закон у оквиру ауторског права први пут је уредио рачунарских програма и права уметника извођача. Доношење новог Закона о ауторским и сродним правима (Службени лист Србије и Црне Горе бр. 61/2004) уследило је због боље интеграције наше земље у међународну заједницу. Њиме се регулише и право интелектуалне својине које има све већи значај за економски и културни развој савременог света. Аутор ове исцрпне студије Димитрије Милић као судија Окружног суда у Београду и Врховног суда Србије радио је на пословима практичне примене прописа о ауторским правима и праву интелектуалне својине. Данас се бави адвокатуром. Своја сазнања и искуства из ове области Димитрије Милић желео је да подели не само са колегама правницима парничарима већ и колико је то у његовој мoби допринесе бољем разумевању ове области. Пажњу треба обратити на мини поглавља из судске праксе, која будуће парничаре уводе у судске процесе који штите ауторско дело и чувају интелектуалну својину.

Душан Цицвара



Стручни скуп библиотекара Републике Српске и библиотекара Републике Србије

Стручни скуп под називом **Библиотеке: Путокази и препреке**, на Јахорини 30-31 маја ове године, у организацији Друштва библиотекара Републике Српске из Вишеграда и Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске из Бањалуке, окупио је библиотекаре Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске из Бањалуке, Народне библиотеке из Вишеграда, Хан Пијеска, Челинца, Матичне библиотеке и Филозофског факултета из Источног Сарајева, с једне и Народне библиотеке Србије, Бора, градских библиотека Београда и Новог Сада

учесницима и гостима на отварању скупа упутили су госпођа Биљана Билбија, помоћник министра за културу Републике Српске и господин Ранко Рисојевић, управник Народне и универзитетске библиотеке из Бањалуке.

Теме су изазвале велико интересовање, и могу се оценити као веома креативне, представљене уз драгоцену искуства из праксе која се могу применити и у многим библиотекама у Србији. Акцент је стављен на развој информационог технологија и аутоматизацију библиотечног пословања, при чему није занемарено основно занимање библиотекара да је и даље у

и Библиотеке Матице српске, с друге стране.

Поздравну реч

служби корисника и пружања квалитетних информација. Ево само неких од тема: Однос друштва према библиотекама, Оснивање и планирање развоја мултимедијалног одјељења, Информациона делатност савремених библиотека, Библиотеке – у сусрет корисницима и друге.

У оквиру излаганих тема представљен је и рад **British council-a** из Велике Британије са намером да своје деловање у области образовања и културе прошири и на подручје Републике Српске.

Овај скуп је, поред свога доприноса развоју и унапређењу струке, широко отворио путеве сарадње библиотекара Србије са колегама из Републике Српске.

ПЕСМАЗОГЛУ, Стефанос: **Косово: Двострука Хибрис** – превела са грчког Јелена Фемић Касапис, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2005. – 366 стр,

Стефанос Песмазоглу (рођен 1952) је професор на факултету Пантеиос (Одељење за политичке науке и историју) универзитета у Атини. Његов научно-истраживачки рад усмерен је на анализу академског дискурса и политичке идеологије, посебно, национализма и популизма у друштвима јужне и југоисточне Европе у другој половини 20. века. Објавио је више књига (Европа и Турска, 1993, Идеологија и реторика, 1994, Дипломатија идеја: техничка помоћ и образовна размена у послератној Грчкој, 1995) а књига **Косово: Двострука хибрис** изашла је на грчком 2001. и француском 2002. Текстови о Косову објављивани су му на српском у зборнику Балкан као метафора (2003), у часопису *Acta universitatis* (2004) и Трећем програму Радио Београда (2005). Појам хибрис (богиња охолости и пркоса) у античкој трагедији означава преступ човека који жели да се приближи или поистовети са божанством, данас, он је синоним за изразе: хула, безочност, бестидност, обест, дрскост, зло поступање. Термин не постоји у речницима друштвених и политичких наука, али могући синоними били би: ратоборни национализам, паравојни социјал-лаицизам, империјалистички и/или војни хуманизам. У свом Прологу за српско издање књиге професор Песмазоглу истиче да читати изнова о косовском заплету баца нову светлост на оно што је уследило на међународној сцени после 1999 (11. септембар, Авганистан, Ирак). Он поставља и неколико важних питања: Који „Нови светски поредак, који мултилатерализам или империјалистички унилатерализам? Ко даје легитимитет војним интервенцијама и ратовима, па чак и оним превентивним? Да ли ће међународни закони и институције као што су УН и Међународни суд за правду бити признате од свих или су инструменти у служби стратегије неколицине? Између осталог, са ових позиција, каже Песмазоглу у Параболичном уводу његова књига говори о „демонстрирању два глобалистичка правца на Балкану, чија се чворна петља налази на Косову: с једне стране, реч је о национализмима којима је рат мио, а с друге, о неконтролисаној и у својим различитим изразима саможивом планетарном милитаристичком хуманизму“. Даље, питајући се шта има да пружи још једна књига поред 500 које се могу наћи на електронским страницама и још 2 500 чланака који се налазе у релевантним базама података, рећи ће да се она може прихватити као један покушај тумачења вишесложне стварности која не трпи једнозначне прилазе.

Књига садржи шест обимних поглавља подељених у мање целине. Почев од првог (Зачарани круг конкурентских национализма) где се иде у историјску причу о схватању многих западњака да је кривица на балканској култури, православљу, расколу цркава од 1054. или према мишљењу многих Срба и Грка да су за све криви странци, папа и католици, масони, ционисти, Немачка и Аустрија, Американци и увек сатанизована Турска (35–73), преко других поглавља (Хибрис као надзор и казна I: Етничко чишћење и српски историјски релативизам, затим Хибрис као надзор и казна II: Бомбардовање НАТО-а и етички релативизам, У огледалу Косова: Западна схватања о демократији, аутономији и грађанској држави, Држање људи од мисли у Европи, на Балкану и у Грчкој) до завршног Подвлачење разлике и патронат над њом, где аутор каже: „Основни аргумент који се провлачи у овој књизи као јарка црвена нит јесте да се иза улепшаних изрза о историјским и људским правима играло питањима доминације и патроната“ и даље „вештачким и вишеструким уцењивачким развргавањем граница играло се на карту форсирања сателитизације националних група, и сходно томе, јаче глобализоване владавине“. Књигу затвара обимна библиографија коришћених радова. За нашу јавност вишеструко је важна књига професора Стефаноса Песмазоглуа, јер аналитичност, поштен приступ проблему одлично познаваоца историје балканских народа и савременог Балкана у европском и светском контексту, даће нашим читаоцима додатна и важна обавештења.



Милосав Ж. Чаркић (Београд)

СРПСКИ ЈЕЗИК НА ПОЧЕТКУ НОВОГ МИЛЕНИЈУМА

Национална филологија подразумева систем знања о националним духовним и културним вредностима, дефинисање општих ставова о кључним питањима националног језика и националне књижевности утемељених на националној традицији. Срби у овом тренутку немају конституисану националну филологију. Они немају србистику, јер је махом све што су српски филолози стварали у 20. веку било под називом сербокroatистика. Опште узевши, српска филолошка интелигенција није имала нити има јасан систем знања о српском језику, као ни изграђених ставова у погледу националне књижевности.

Оно што је још страшније јесте то да једино српски филолози негују сербокroatисту, док хрватски филолози, узевши српски језик за свој књижевни језик, развијају искључиво кroatисту стварајући националну филологију. Овако конституисана сербокroatистика оставила је негативне последице како у сфери српских филолошких наука, тако и у духовном животу српског народа. У 19. веку српски језик је био само српски, док у 20. веку он за Србе постаје српскохрватски, а за Хрвате хрватски. Као што се види, дошло је до апсурда који нигде у свету није забележен. Народ (Срби) који је дао другом народу (Хрватима) свој језик (српски језик) због тога српски језик назива српскохрватским језиком, а народ (Хрвати) који је од другог народа (Срба) преузео њихов језик (српски језик) назива тај језик својим именом – хрватски језик. Скоро истоветна ситуација десила се и у делу српске књижевности. Дубровачка књижевност у време Вука Караџића за све слависте је била српска књижевност, касније она за српске учењаке постаје српскохрватска, а за хрватске хрватска; данас је она и за српске и за хрватске стручњаке – хрватска.

У овом тренутку српски језик нема оно што је требало да има бар пре шездесет година: 1) дијалектологију која би била написана на основу података са терена, 2) дијалектолошки атлас, 3) историју језика, 4) велику описну граматiku, 5) синтаксу, 6) велики описни речник и речнике писаца. Неко ће рећи да ни Хрвати немају ни дијалектологију ни лингвистички атлас. Тачно је да немају. Али то је само зато што би таква дијалектологија и лингвистички атлас проговорили језиком чињеница и открили да су Хрвати узели српски језик за свој и да су многи од оних који се сада изјашњавају као жестоки Хрвати у ствари Срби, или тачније, покатоличени Срби.

Евидентно је избегавање имена српског језика тамо где би требало да то име буде светиња: у називима књижевно-језичких часописа и издања. За чуђење је што познати часопис Института за српски језик САНУ *Наш језик* носи то име, раније је то име одговарало духу времена у коме је настао. А зашто он данас носи неутрално име, треба питати главног уредника и редакцију часописа. Чудно је и то што часопис *Језик и књижевност* који излази у Београду у своме називу нема одређења о којем језику и којој се књижевности ради. Међутим, још чудније је да часописи основани после распада тзв. српскохрватске језичке заједнице имају немуште називе. Наиме, Матица српска покренула је часопис *Језик данас* – али штета што оснивач и редакција часописа нису имали смелости да му дају име *Српски језик данас*. Овако то може значити и језик урду, и свахили, и енглески и било који други језик. Познат вам је и часопис *Свет речи*, који издаје Филолошки факултет у Београду, у коме се такође не помиње име. Можда ће нам нешто више рећи случајеви из Института за српски језик САНУ и из Српске академије наука. На-

име, у Институту за српски језик САНУ постоји пројекат Етимолошки речник српског језика; и када је требало издати огледну свеску тога речника, поставио се проблем како да се спомене српски језик, а да то тобоже не увреди Хрвате, јер су у грађи и примери са територије данашње Хрватске. Поступило се соломошки: Огледна свеска Етимолошког речника српског језика названа је *Огледна свеска Етимолошког одека*. Ко не верује, нека се увери. Још један податак: Одељење за језик и књижевност САНУ одлучило је да се најновији 17. том РСАНУ појави под називом *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. А то значи да Институт за српски језик САНУ и даље пише *речник* језика који никада није постојао. Несхватљиво је и то што неки српски филолози у својим радовима и даље употребљавају термин српскохрватски језик. Не знам да ли је у питању то што се Срби споро престојавају и освешћују или је нешто друго у питању. Симптоматична је изјава једног од наших „најугледнијих лингвиста“ на трибини Коларчевог универзитета 70-тих година, који изјављује: да би се за љубав слоге са Хрватима одрекао и ћирилице и еквице. Постављам питање: да ли се то данас после 35 година неко из неких „узвишених“ разлога одриче и имена српског језика.

Пре 25 година водила се жива активност да се очува ћирилица као изворно српско писмо. Навођен је податак да су графити по зградама и јавним местима исписани обично латиницом, што је значило да се генерација која стасавала у слободном избору одређује за латиницу као своје писмо. Данас је та прича застарела, пошто је велик број графита исписан не само латиницом него и на енглеском језику, и то прилично исправном. Дакле, не губимо само писмо него и језик. Манија енглеског језика са телевизије и графита шири се на називе фирми, предузећа и уметничких група. Како се ми против овога боримо? Тако што мешамо лончиће: дописни члан Академије наука, иначе, историчар језика – долази на место главног уредника *Српског дијалектолошког зборника*, русиста води пројекат *Синтаксе српског језика*, на челу *Одбора за стандардизацију* српског језика, који је састављен од „стручњака“ по мери „мој човек“ (односно од другоразредних и трећеразредних србиста) – долази романиста. Да ли би требало укључити сигнал за узбуну, помирити се са ситуацијом или бити радикалан: допустити да се српским језиком баве несрбисти, увести енглески језик као језик јавног општења, а у погледу вере прећи колективно у католичку веру и постати – Срби католици.

Поразна је али тачна чињеница да се на већини катедри у свету где се некада учио тзв. српскохрватски језик сада учи хрватски. На неким катедрама где се учи српски не предају га Срби, а на неким где га предају Срби, предају га из хрватских уџбеника. Још у време авнојевске Југославије катедре и библиотеке где се изучавао тзв. српскохрватски језик обасипане су хрватским, македонским и словеначким књигама. У тадашњој Србији нико није био надлежан да српском лектору даје српске књиге за поклон страним катедрама и библиотекама. А то ваљда нешто говори. Поуздано знам да данас хрватска држава покушава све како би на катедрама за некадашњи тзв. српскохрватски језик отварала катедре за хрватски језик. Хрватска држава све чини да би привукла стра-

не студенте да уче тзв. хрватски језик. Наиме, даје им стипендије за студије у Хрватској и обезбеђује плаћени боравак за време летњег и зимског распуста. А шта и колико чини несрпска (југословенска или српска и црногорска) држава за српски језик? Нека на ово питање одговоре задужене српске установе и одговарајућа српска министарства.

Постоји још једна примена језика, то је примена језика на рачунарима. Ту као да не стојимо лоше. Они који се иоле озбиљније баве обрадом текста на рачунару чули су за програмски пакет РАС. За оне које то интересује износимо да су у току припреме за издавање компактнoг диска на коме ће се наћи програм за поделу речи на слоге, коректор за откривање дактилографских и правописних грешака, програм за екавизацију/ијекавизацију текста и српски електронски речник, у чију је базу ушло 15 томова РСАНУ и 3 тома Матице српске. И још нешто, не мање важно, да се далеко одмакло у изради српског електронског правописа који ће имати 300.000 речи са комплетном правописно граматичком подршком и изради велике описне граматике српског језика. Али да вам одмах кажем, да се не заваравате, овим успесима не могу се похвалити ни министарства која су по здравом логички морала да финансирају овај пакет ни националне институције које су морале ове пројекте да пријаве код министарства као свој радни задатак. Овај грандиозни посао, који вреди неколико стотина хиљада евра, водио је, радио, сам и са сарадницима, финансирао и о финансијама се бринуо колега мр Милорад Симић.

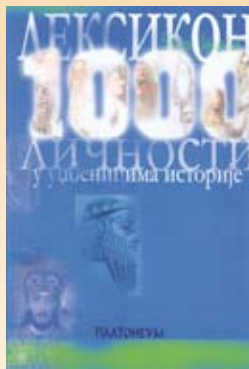
Ако бих ја којим случајем одлучивао о томе шта да се ради у овом тренутку или годинама које долазе: Прво, увео бих у српску филологију критеријуме стручности и научности. Друго, поставио бих пред српску филологију и финансијере следеће задатке – обрадити и нормирати српски језик, пребацили га на електронски медиј и учинити га доступним свим Србима у земљи и у свету, затим написати фундаменталне приручнике за нашу децу у земљи и иностранству и за странце који уче српски језик, као и прикладне једнојезичне и двојезичне речнике. Третило би комплетирати програмски пакет РАС и на његовом довршењу (на довршењу електронског правописа и велике описне граматике) ангажовати све квалификоване српске филологе, затим или упоредо са тим урадити српски дијалектолошки атлас, српску дијалектологију и историју српског језика, синтаксу, фонетику, морфологију, стилистику. Неопходно је да се по сваку цену обезбеди новац за лекторска места у иностранству и новац за стипендирање страних студената који желе да студирају српски језик код нас. Уколико се ово не уради, уверен сам да ћемо за неку деценију морати објашњавати странцима не само да језик којим ми говоримо није хрватски него и нешто горе да ми нисмо Хрвати него Срби. Ако се не освестимо и не схватимо професионалну и моралну одговорност у очувању српског језика, за цело ће нестати и српски језик и српски народ. У том случају сви наши „велики научни успеси“ у земљи и у свету, сва наша „славна имена“ и „идоли“ показале се као лажни, као новац без покрића, као празна прича.

На крају, остављам вама да размислите да ли је у протеклих 100 година постојала српска језичка политика, ко је ту политику водио, да ли су је водили Срби, да ли је та политика била добра, мудра, далековида и успешна, да ли ту политику треба наставити или мењати. Да ли је ово што сада радимо ми и наше установе добро и исправно. Размислимо. Можда је последњи тренутак.

НЕБОЈША ЈОВАНОВИЋ: **Лексикон 1000 личности у уџбеницима историје** – приручник за ученике и наставнике, издавач ПЛАТОНЕУМ, Нови Сад, 2004. 544 страна.

Лексикон обухвата 1000 кратких биографија личности, од тога 463 илустрованих, датих у облику енциклопедијских одредница. Аутор је њихову форму и начин изражавања настојао да прилагоди читаоцима свих узраста имајући највише обзира према ученицима јер се они први пут срећу са литературом оваквог карактера. Основна идеја којом се руководио односи се на потребу професора историје да ученике уведу у „координатни систем“ историје, да их науче да користе енциклопедијске приручнике и наравно да им олакша учење. Осим редовне школске праксе у осмогодишњој, средњим школама и на факултету, *Лексикон* олакшава припремање матурских радова и пријемних испита за факултет. За разлику од уџбеника у којима се појављује велики број

личности, али је мало којој од њих дат историографски портрет или литерарна слика, овде је учињен покушај специфичне, еминентно лексикографске систематизације. Садржај *Лексикона* (од А до Ш, 7–497 страна) обухвата личности које се помињу у уџбеницима историје, затим следи *Регистар коришћене литературе по одредницама* који садржи 1000 библиографских јединица и на крају *Списак извора, историографске литературе и књижевних дела*. Јовановић у *Предговору* истиче и извесна одступања од лексикографских правила. Једно од њих се односи на повезивање једног броја личности из историјске стварности са ликовима из познатих књига, књижевних и историографских дела која садрже елементе историографске прозе (пример: „И сад је онако раздрљен и гологлав, савијен и утоноу у се, лично више на остарелог и премлаће-



ног сељака из Соколовића него на обореног достојанственика који је до малочас управљао турском царвином“., Иво Андрић, *На Дрини ћуприја*, Београд, 1967, 72. страна, одредница у *Лексикону*: **Соколовић Мехмед паша**, или:

„Упадљиво је да Ираклије, који је несаломљиво вољом лично водио све ратне походе против Персије, у борбама против Арабљана није узимао никакво учешће... После битке на Јармуку он је сасвим клонуо...“, Георгије Острогорски, *Историја Византије*, Београд, 1970, 109–127 страна, одредница: **Ираклије I**. Тако у *Лексикону*, први пут на једном месту, у једној књизи, читамо мисли и опсервације многих историчара, из различитих времена и разнородно богатих историјских метода, историчара као што су Константин Јиречек, Георгије Острогорски, Слободан Јовановић, Владимир Ћоровић, Радован Самарџић,

Андреј Митровић, Радош Љушић, Љубодраг Димић и других, мисли и опсервације бројних књижевника, разноврсних поетика и из различитих времена, Иве Андрића, Милоша Црњанског, Мирослава Крлеже, Вука С. Караџића, Радоја Домановића, Петра Петровића Његоша, Михаила Булгакова, Матије Бећковића. Јовановићу је успело да лексикографском методологијом јасно дефинисаних правила, све ове личности, без обзира на њихове разлике, слије у један историјски континуитет у коме је антитетичност целине главна одлика, тачније, Лексикон је јединствен корпус личности које су писале, али и стварале историју и историјске догађаје. Због своје едукативне датости и практичне функције у процесу наставе историје *Лексикон* је од велике помоћи ученицима и наставницима. За шири круг јавности изузетан подсетник између чијих корица се налазе подаци о личностима од освета цивилизације до савременог доба.

Небојша Јовић

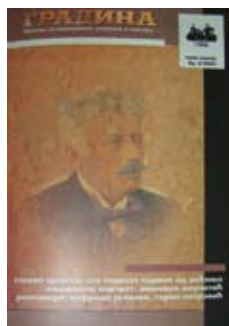
СТИЛ, број 3, Београд – Бањалука, 2004, издавачи: Јавна установа Књижевна задруга, 51000 Бањалука, Међународно удружење „Стил“ 11000 Београд, Удружење књижевника Србије, 11000 Београд, 527 стр. главни уредник Милосав Ж. Чаркић

Стил је међународни научни часопис за лингвистичку и књижевну стилистику, анализу дискурса, теорију књижевности, реторику и њима сродне дисциплине. У трећем броју часописа своје прилоге објављују научници: Маргарита Н. Кожина (Перм), Јан Финдра (Банска Бистрица), Марија Војтак (Лублин), Светлана Иваненко (Кијев), Наталија В. Данилевска (Перм), Татјана П. Карпилович (Минск), Ана Гинтер (Јоћ), Аисе Киран (Анкара), Иво Поспишил (Брно) и други страни научници. Од наших аутора заступљени су: Бранко Тошовић (Грац), Андреј Стојановић (Београд), Срдан Богосављевић (Београд), Радивоје Керовић (Бањалука), Мирчета Вемић (Београд), Горан Максимовић (Ниш), Лариса Раздобудко Човић (Косовска Митровица), Бранимир Човић (Нови Сад), Мирослав Топић (Београд) и Петар Буњак (Београд). У рубрици – Прикази нових књига своје прилоге објављују: Алена Јаклова, Тања Павловић, Корнаев Мурат, Тадеуш Шчербовски, Ивона Папај, Светлана Ћирковић, Михал Кристек, Светлана Ћирковић, Елжебета Сјерославска, Александра Лончар, Љиљана Костић, Марцена Мукашовска, Слађана Илић и Ружица Бајић. Часопис садржи рубрику – Актуелности у којој Ђуро Коруга (Београд) објављује текст „Генетски код – енигма која траје“. Научни текстови се објављују на језику на коме аутор пише. Трећи број часописа *Стил* финансијски су помогли Министарство за науку и развој Републике Србије, Министарство науке и развоја Републике Српске и грађевинско предузеће „Кото – грађевинарство“.



ГРАДИНА, часопис за књижевност, уметност и културу, нова серија, број 8, 2005. Адреса редакције: Светозара Марковића 14 а, Ниш, 335 стр. главни уредник Зоран Пешић Сигма

Најновији број нишког часописа (са традицијом излажења од 1900) у част 150 година од рођења Стевана Сремца објавио је блок текстова посвећених овом писцу. Реч је о ауторизованим прилозима учесника манифестације „Дани Стевана Сремца“ у организацији нишке библиотеке: мр Васа Павковић (модератор округлог стола), др Душан Иванић, др Михајло Пантић, др Бојан Јовановић, мр Драгана Вукићевић, Саша Хаџи Танчић, Младен Весковић, Стана Динић Скочајић, Иванка Косанић, Слађана Илић и Зоран Пешић Сигма. (15–95 стр). Други део блока под називом „Историографско иверје“ (97–216) доноси низ изузетно занимљивих биографских и других текстова везаних за живот и рад Стевана Сремца у Нишу. У сегменту „Књижевни портрет“ представљен је први добитник Награде „Стеван Сремац“ (за књигу прича или роман) књижевник Милован Марчетић. Аутор је награду добио за књигу прича *Прво лице*. У рубрици „Линкови“ објављени су разговори са Елфридом Јелинек (прошлогодишња добитница Нобелове награде), Гораном Петровићем, текстови Драшка Бјелице, Зорана Јовановића, Мирка Демића, Саше Стојановића и Војислава Девића.



КЊИЖЕВНИ МАГАЗИН, број 50, август 2005. адреса редакције: Змај Јовина 1, Београд, 76 стр. главни уредник Слободан Зубановић

У јубиларном броју магазина на повећаном броју страна (76) и рубрика своје прозне прилоге објављују: Воја Чолановић, Павле Угринов, Милица Мићић Димовска, Јовица Аћин, Радован Бели Марковић, Владан Матијевић, Александар Гагалица, Милован Марчетић. Поезију објављују Љубомир Симовић, Милутин Петровић, Мирослав Максимовић, Душко Новаковић, Радмила Лазић, Тања Крагујевић и други. За рубрику „Огледало“ пише Борислав Радовић, док „Трибина СКД“ доноси разговоре са Ђорђем Писаревим и Ненадом Милошевићем. Поред низа других рубрика, поводом малог јубилеја (50. број, пета годишњица излажења) отворена је „Књига утисака“ у којој своје утиске, запажања, примедбе, износи већи број наших писаца. Број је илустрован већим бројем репродукција слика наших значајних сликара.

КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ, број 1119–1120, јул–август 2005. адреса редакције: Француска 7, Београд, 24 стр. главни и одговорни уредник Мићо Цвијетић

После дужег застоја новоформирана редакција и нови главни уредник *Књижевних новина* успели су да објаве мајски и јунски овогодишњи број, а сада је пред читаоцима и летњи двоброј. У новом броју поезију објављују Манојле Гавриловић, Томислав Н. Цветковић, Б. Вонгар (Сретен Божић), Јана Раствогац, Иван Комарица, Јован Ј. Делић, Виктор Б. Шећеровски, Предраг Б. Луковић и други. Од преведене поезије са новим преводима Петаркиног сонета *Благословен да је дан, и месец, и лето* и два сонета Ђека Анђолијерија (1260–1313) јавља се преводилац Драган Мраовић. У преводу Драгана Драгојловића са енглеског читамо поезију аустралијских песника Џефа Пејџа и Дејвида Брукса. Ексклузивно за *Новине* говори руски песник Јевгениј Јевтушенко (разговарала Љубица Алексић). Уз низ прозних прилога домаћих аутора и преведене прозе, књижевну критику, у летњем броју читамо и о проблемима самосталних уметника на релацији Скупштина – Министарство финансија – Влада Србије (пише председник Удружења књижевника Србије Срба Игњатовић). У тексту „Издавачи – гости српске Владе“ упознајемо се са проблематиком пореза на додатну вредност (ПДВ) поводом књиге и других предлога закона везаних за књигу (Закон о издаваштву, Закон о књизи, Закон о ауторском праву, оснивање Националног центра за књигу).

ЈУ ФИЛМ ДАНАС, број 1–2 (74/75), пролеће–лето 2005. адреса редакције: Булевар уметности 1, 11070 Нови Београд, 279 стр. главни и одговорни уредник Северин Франић

Број за пролеће и лето 2005. године на првим странама (9–51) доноси дневничке записе главног уредника часописа Северина Франића датиране од 1. јула 2002. до 10. октобра 2002. Михаило П. Илић – Илке под насловом *Serbian cutting* (1) пише о Душану Макавејеву и значајним филмовима (*Човек није тваци*, *Љубавни случај или трагедија службенице ППТ*, *Невиност без заштите*, *WR – Мистерије оргазма*, *Sweet movie*, *Монтенегро*, *Coca Cola Kid* и другим) овог српског и југословенског редитеља. Жарко Драгојевић прилаже текст *Масовно биће филма*, читаоци у овом броју *ЈУ ФИЛМА ДАНАС* могу прочитати и финалну верзију сценарија Срђана Кољевића, који је уједно и режисер филма *Сиви камион црвене боје*. Слободан Шумарац, Димитрије Војнов и Стеван Миклоушић својим текстовима затварају овај број часописа.



Секретаријат за културу града Београда на неколико начина стимулише књигу и књижевну периодику. У овом броју, као неку врсту ретроспективе, доносимо извештај Комисије за избор капиталних издавачких дела за 2004. годину, текст конкурса за суфинансирање капиталних издавачких дела за 2005., списак од 53 листова и часописа које је Секретаријат откупио за библиотеке у Београду и списак издавача од којих су откупљене књиге у пролећном откупу за потребе Библиотеке града Београда. Као уобичајена пракса после сајма књига биће реализован и јесењи откуп. Из свега приложеног се види да Секретаријат за културу поклања значајну пажњу попуњавању осиромашених књижних фондова новим књигама и серијским публикацијама.



до 1941, „Добра“ (200.000,00); Жика Богдановић, *Београдски стрип 1935–1941*, Атенеум (150.000,00); др Душан Иванић, *Стармали Ј. Ј. Змај*, Библиотека града Београда (150.000,00); Вергилије, *Еклоге* (превод), Zepet Book (150.000,00).

Комисија сматра да међу предлозима који нису прихваћени, има и вредних дела за чији завршетак је неопходно ангажовање једног или више редактора. Такође од интереса за науку и културу су и рукописи истакнутих стручњака или уметника, који се чувају у архивима или породичној заоставштини. Пошто такве рукописе треба стручно приредити за штампу, Комисија предлаже да Секретаријат за културу града Београда, у оквиру посебног конкурса, пропише правила за њихов избор и помагање њиховог приређивања за штампу. Такав конкурс може обухватити и друге пројекте од значаја за културу Београда.
Београд, 23. 09. 2004.

ГРАДУ БЕОГРАДУ – ГРАДСКОЈ УПРАВИ

Секретаријату за културу

ИЗВЕШТАЈ О СПРОВОЂЕЊУ КОНКУРСА ЗА СУФИНАНСИРАЊЕ КАПИТАЛНИХ ИЗДАВАЧКИХ ДЕЛА У ОБЛАСТИ УМЕТНОСТИ, ДРУШТВЕНИХ И ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Комисија за избор капиталних издавачких пројеката у области уметности, друштвених и хуманистичких наука у саставу: проф. др Ранко Бугарски, проф. др Милена Драгићевић-Шешић, проф. др Живан Лазовић, проф. др Александар Лома, проф. др Мило Ломпар, проф. др Љубинко Раденковић (председник), проф. др Радивој Радић, Бисерка Рајчић, проф. др Љубинка Трговчевић и проф. др Марица Шупут, прегледала је све пријаве приспеле на Конкурс за прикупљање предлога за суфинансирање капиталних издавачких дела, расписан у дневној штампи („Политика“ и „Данас“) 15.05.2004. и има част да поднесе следећи извештај.

У конкурсном року, до 15. августа 2004. године пријавила су се 82 предлагача и поднела 91 предлог за суфинансирање капиталних издавачких дела.

Комисија је констатовала да поједина предложена дела заслужују пажњу, али због неиспуњења услова конкурса, не могу бити прихваћена: недостатак рецензија, недостатак траженог дела рукописа, тематика рукописа не улази у конкурсом омеђене области, дело је у целини или у знатном делу већ публиковано на српском језику, итд.

После детаљне анализе Комисија је из предложених дела изабрала 26, за које сматра да су од посебног значаја и да њихово издавање треба финансијски помоћи. Укупно подељена средства, као бесповратна субвенција износе 10.100.000,00 динара, и она су распоређена за следећа дела:

Др Милка Чанак-Медић и др Бранислав Тодић, *Монографија о манастиру Дечани*, издавач Музеј у Приштини (800.000,00); др Мирјана Тастић-Ђурић, *Студије о иконографији Богородице*, „Јасен“ (600.000,00), Драгослав Андрић, *Двосмерни речник српског жаргона*, Zepet Book (600.000,00); Фернан Бродел, *Материјална цивилизација* (превод), Службени лист (600.000,00); *Историја филозофије* (4 књиге), Плато (600.000,00); *Приватни живот у српским земљама средњег века* (група аутора), Клио (550.000,00); Слободан Богунувић, *Архитектонска енциклопедија Београда XIX и XX века*, Београдска књига (500.000,00); др Мирјана Прошић Дворнић, *Одевање у Београду у XIX и почетком XX века*, Стубови културе (500.000,00); Лексикон 200 опера (група аутора), Madlenianum (400.000,00); др Мирослав Тимотијевић, *Манастир Крушедол*, „Драганић“ (400.000,00); др Павле Ђосић, *Речник синонима*, Маћадо (400.000,00); др Ђорђе Трифуновић, *Типик архиепископа Никодима*, Чигоја штампа (400.000,00); *Сабрана дела Корнелија Станковића*, Музиколошки институт САНУ (400.000,00); др Милан Радужко, *Манастир Копорин*, Филозофски факултет (400.000,00); др Милорад Медић, *Стари сликарски приручници*, трећи део, Републички завод за заштиту споменика културе (350.000,00); Јаков Буркхарт, *Чичероне* (превод), Балканкулт (300.000,00); Драгољуб Катунцац, *Клавирска музика Милоја Милојевића*, Клио (300.000,00); Сирил Мано, *Оксфордска историја Византије*, „Дерета“ (300.000,00); Роман Ингарден, *О књижевном делу* (превод), Фото футура (300.000,00); *Антологија српске клавирске музике* (група аутора), Удружење композитора Србије (250.000,00); др Слободан Грубачић, *Тајна историја књижевности*, Балканкулт (250.000,00); др Никола Стојановић, *Акиро Куросава*, Институт за филм (250.000,00); др Миле Бјелајац, *Генерали и адмирални Краљевине Југославије од 1918.*

Комисија за избор капиталних издавачких дела

ГРАД БЕОГРАД – ГРАДСКА УПРАВА

Секретаријат за културу

оглашава

КОНКУРС

за прикупљање предлога за

СУФИНАНСИРАЊЕ КАПИТАЛНИХ ИЗДАВАЧКИХ ДЕЛА У ОБЛАСТИ УМЕТНОСТИ, ДРУШТВЕНИХ И ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Право учешћа на конкурсима имају издавачка предузећа, установе и друга правна лица, регистрована за издавачку делатност, чије је седиште на територији града Београда (у даљем тексту: подносилац предлога). Подносилац предлога може да пријави предлоге највише за два капитална дела.

Подносилац предлога може да конкурише делима која се издају у форми штампане књиге или у дигиталној форми.

Подносилац предлога може да конкурише за учешће у финансирању:

- ауторских права за капитално дело,
- трошкова припреме (дизајн, откуп ауторских права за илустративни материјал, трошкови превода и слично),
- трошкова штампе капиталног дела.

Подносиоци предлога не могу да конкуришу за средства за плате за послених или материјалне трошкове (закуп простора, комунални трошкови, трошкови кореспонденције и слично) који су настали приликом рада на издавању капиталног дела, као ни за средства потребна за промотивне материјале и рекламне кампање или за дистрибуцију капиталног дела.

Право учешћа немају предлагачи чија су дела финансирана са више од 50 одсто средстава из буџета министарства или других државних органа.

Подносилац предлога дужан је да достави:

- основне податке о себи (назив, адреса, бројеви телефона и слично);
- доказ о регистрацији и број текућег рачуна;
- детаљан синопсис и садржај дела;
- део из предложеног пројекта од најмање једног ауторског табака, а за дела у дигиталној форми – одговарајући узорак;
- белешку о аутору дела, преводиоцу и редактору, писцу предговора (поговора);
- податке о графичкој опреми и дизајну дела;
- детаљни буџет предлога (план прихода и расхода);
- најмање две стручне рецензије дела.

По потреби, комисија може да затражи и додатни увид у дело.

Рок за достављање предлога је 15. август 2005. године.

Комисија за капиталне издавачке пројекте у области уметности, друштвених и хуманистичких наука изабраће по Критеријумима капитална дела чију ће реализацију помоћи Секретаријат за културу, а о резултатима ће обавестити подносиоце предлога у року од 30 до 60 дана од дана престанка важења овог огласа.

Секретаријат за културу закључује уговор са подносиоцима предлога изабраних капиталних дела.

Подносиоци предлога су обавезни да капитално дело објаве у року од 12 месеци од дана закључења уговора. Уколико се капитално дело не објави у наведеном року, подносилац предлога дужан је да Секретаријату

за културу врати уговорени износ са припадајућим затезним каматама.

Подносиоци предлога су обавезни да 34 примерка капиталног дела бесплатно доставе Библиотеци града Београда.

Предлоге доставити у три примерка, на адресу: Секретаријат за културу, Београд, Трг Николе Пашића 6, са назнаком „Капитална дела“.

Додатне информације преко телефона 3247-216.

Комисија за откуп књига и часописа за потребе Библиотеке града Београда

Откуп следећих часописа у укупном износу од 3.925.136,00 динара:

РЕЧ – Самиздат Б92 – 74.800,00 дин.; ПОВЕЉА – Народна библиотека Краљево – 20.400,00 дин.; ПРО ФЕМИНА – Радио Б92 – 27.200,00 дин.; САВРЕМЕНИК- ИП Апостроф – 81.600,00 дин.; ПОЉА – Културни центар НС – 40.800,00 дин.; ПОЕЗИЈА - УД Источник – 40.800,00 дин.; ИСТОЧНИК – УД Источник – 61.200,00 дин.; ГРАДАЦ – ИП Градац – 61.200,00 дин.; КЊИЖЕВНИ МА- ГАЗИН – СКД – 81.600,00 дин.; МУЗИКОЛОГИЈА – Музиколошки институт САНУ – 13.600,00 дин.; ТкХ – Центар за теорију и праксу извођачких уметности – 68.000,00 дин.; МИКРО – ИП Микро – 86.020,00 дин.; ЛЕТОПИС – Матица српска НС – 68.000,00 дин.; КЊИЖЕВНОСТ – ИП Просвета – 36.720,00 дин.; КОРАЦИ – Крагујевац – 34.000,00 дин.; ЗЛАТНА ГРЕДА – ДК Војводине – 34.000,00 дин.; ЛУЧА – СКЦ Свети Сава Суботица – 13.600,00 дин.; ТЕАТРОН – Музеј позоришне уметности – 30.600,00 дин.; СЦЕНА – Стеријино позорје – 40.800,00 дин.; ЈУ ФИЛМ ДАНАС – Прометеј – 40.800,00 дин.; КЊИЖЕВНИ ЛИСТ – Клуб љубитеља Књижевног Листа – 68.000,00 дин.; СТУДЕНТСКИ ЧАСОПИС ТхТ – 30.600,00 дин.; ЧАСОПИС СТИЛ – УКС – 39.100,00 дин.; ИНФО М – ИП инфо М – 102.000,00 дин.; КВАДАРТ – Радомир Вуковић – 68.000,00 дин.; СВЕСКЕ – ПАНЧЕВО – 88.128,00 дин.; ПРЕМИЈЕРА ПЛУС - 30.600,00 дин.; ГРАДИНА – Нишки културни центар – 40.800,00 дин.; НОВА СРПСКА ПОЛИТИЧКА МИ- САО ИИЦ НСПМ БЕОГРАД – 68.000,00 дин.; НАШЕ СТВАРАЊЕ – 51.000,00 дин.; УЛАЗНИЦА – 34.000,00 дин.; ДОМЕТИ – 17.000,00 дин.; ПАНЧЕВАЧКО ЧИТАЛИШТЕ – Градска библиотека Панчево – 13.600,00 дин.; ДАНИЦА – 34.000,00 дин.; КОДОВИ СЛОВЕНСКЕ КУЛТУРЕ – 14.688,00 дин.; КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК – 32.300,00 дин.; ПУТОКАЗ – НС БИБЛИОТЕКА – 14.280,00 дин.; ЗНАК – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ – 10.200,00 дин.; ИСИДОРИ- ЈАНА – 13.600,00 дин.; КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ – 68.000,00 дин.; НАСЛЕЂЕ – КРАГУЈЕВАЦ – 51.000,00 дин.; БАГДАЛА – 17.000,00 дин.; СВЕСКЕ - Андрићева задужбина – 11.900,00 дин.; КЊИЖЕВ- НА ИСТОРИЈА – 20.400,00 дин.; СРПСКИ ЈЕЗИК – 34.000,00 дин.; УНУС МУНДУС – 27.200,00 дин.; ЛИКОВНИ ЖИВОТ – 300.000,00 дин.; НАША РИЗНИЦА – 100.000,00 дин.; ПИСМО – 360.000,00 дин.; ОРХЕСТРА – 400.000,00 дин. ЛУДУС – 460.000,00 дин.; НОВИ ЗВУК – 190.000,00 дин.; РЕМОНТ – 160.000,00 дин.;

Откуп следећих публикација у укупном износу од 20.606.201,36 динара

ред бр.	Издавач	Број примерака	Износ
1.	АЕД студио	204	74.256,00
2.	Агора	102	44.982,00
3.	Академска организација Србије	34	11.900,00
4.	Алгоритам издаваштво	255	86.989,00
5.	Алма	102	29.580,00
6.	Алнари	782	435.421,00
7.	Апостроф	34	16.660,00
8.	Армон	51	6.239,00
9.	Арс Либри	68	69.156,00
10.	Аргист	68	24.038,00
11.	Андрић Драгослав	17	2.142,00
12.	Андрић Драгослав	17	3.808,00
13.	Баћковић Миљивоје	17	11.900,00
14.	Чоловић Даница	17	10.880,00
15.	Чоловић Даница	17	19.040,00
16.	Ђукић Драгутин А.	17	28.560,00
17.	Ђукић Драгутин А.	17	11.900,00
18.	Лазић Радослав	17	6.800,00
19.	Милчановић Рада	17	6.800,00

20.	Миленковић Александар	17	47.600,00
21.	Стојковић Ратко	17	7.650,00
22.	Шушњар Миле	17	13.294,00
23.	Book i Marso	1462	816.697,00
24.	Bookbridge – Alfa i Omega	34	8.806,00
25.	Bookbridge – Beogradska knjiga	85	21.896,00
26.	Bookbridge – Centar za unap. pravnih studija	34	12.852,00
27.	Bookbridge – DIP Matice srpske	36	12.250,00
28.	Bookbridge – Dobra	68	57.120,00
29.	Bookbridge – Dosije	34	19.635,00
30.	Bookbridge - Eden	17	4.165,00
31.	Bookbridge - Ekopres	34	26.180,00
32.	Bookbridge - Equilibrium	17	14.042,00
33.	Bookbridge – Feministička 94	17	2.975,00
34.	Bookbridge – Grafički atelje Bogdanović	17	2.856,00
35.	Bookbridge - Itaka	34	9.520,00
36.	Bookbridge - Kisa	85	20.944,00
37.	Bookbridge – Libreto	34	10.353,00
38.	Bookbridge - NIN	391	151.963,00
39.	Bookbridge - Nomos	17	8.330,00
40.	Bookbridge – NS Media	17	4.403,00
41.	Bookbridge - Oktoix	17	2.856,00
42.	Bookbridge – Pešić i sinovi	51	20.111,00
43.	Bookbridge - Petrovgrad	51	10.710,00
44.	Bookbridge - Signature	51	12.138,00
45.	Bookbridge - Soterija	17	5.950,00
46.	Bookland	918	344.080,00
47.	Bukur book	34	7.650,00
48.	Caissa Commerce	731	129.540,00
49.	Caliora plus	51	35.343,00
50.	Чаробна књига	68	8.840
51.	ЦИД	170	146.880,00
52.	Чигоја штампа	289	87.941,00
53.	Clio	289	177.310,00
54.	Дан граф	17	9.180,00
55.	Дерета	1.734	873.579,00
56.	Дом и школа	714	244.783,00
57.	„Др. Херцог и деца“	68	28.730,00
58.	„Драганић“	2.635	908.803,00
59.	Едитор	1.683	465.885,00
60.	ENCO Book	102	30.702,00
61.	Esotheria	153	41.174,00
62.	EVRO	1.768	811.461,00
63.	Фабрика књига	221	153.595,00
64.	ФДУ – Институт за позориште, филм, радио и	34	9.520,00
65.	„Филип Вишњић“	850	370.719,00
66.	Фонд „Борислав Пекић“	17	10.939,50
67.	Фонд „Рибникар“	191	51.320,00
68.	Геопоетика	204	73.185,00
69.	Гетеово друштво у Београду	17	8.925,00
70.	Глас српски – Графика	549	292.162,50
71.	Глобосино – Александрија	119	50.575,00
72.	Грађевинска књига	187	286.960,00
73.	Граматиц	119	38.437,00
74.	Гутенбергова галаксија	1.105	361.488,00
75.	ИК „З. Стојановића“	170	176.358,00
76.	Информатика	51	23.205,00
77.	Институт за новију историју Србије	34	35.700,00
78.	Интелекта	17	3.284,40
79.	I.Q. Projects	51	159.120,00
80.	Итака	34	8.925,00
81.	Јасен	85	28.322,00
82.	ЈРГ	2.567	676.205,60
83.	Књига комерц	714	89.964,00
84.	Књижара Жагор	34	9.401,00
85.	Књижевна омладина Србије	136	22.015,00
86.	Књижевно друштво „Свети Сава“	68	9.520,00

87.	Koš & Co.	17	15.147,00
88.	КОВ	102	19.720,00
89.	Krug Commerce	240	85.036,00
90.	Ксе-на	34	65.450,00
91.	Кукић Бранко – КД Градац	119	32.130,00
92.	Лагуна	5.602	1.500.387,00
93.	Leo Commerce	136	165.622,50
94.	Лир БГ	34	8.704,00
95.	Лирика	85	67.388,00
96.	Логос	68	19.040
97.	Магнет публикације	119	27.127,75
98.	Мали Немо	87	34.597,60
99.	Media II	510	84.204,40
100.	Metaphysica	119	39.066,00
101.	Микро књига	155	133.646,50
102.	МК Панониа	68	100.555,00
103.	Моћ књиге	2.023	837.462,50
104.	Моно Мањана	1.275	1.019.872,50
105.	Народна књига – Алфа	8.449	2.430.226,50
106.	„Никола Пашић“	51	10.710,00
107.	ННК	51	15.232,00
108.	Нолит	289	90.569,71
109.	Нова књига	68	17.952,00
110.	Нова школска књига	153	239.632,00
111.	Нова српска политичка мисао	51	18.700,00
112.	Обележја	17	5.057,50
113.	Океан	255	62.985,00
114.	Октоих	85	24.990,00
115.	Орион арт	36	13.160,00
116.	Отворена књига	221	77.902,50
117.	Raideja	527	141.270,00
118.	Пиком	2805	239.904,00
119.	Pi-press	34	53.890,00
120.	Платонеум	51	21.420,00
121.	Прометеј – Нови Сад	204	123.522,00
122.	Просвета	408	159.233,90
123.	Прво слово	17	4.760
124.	Публик – практикум	510	128.044,00
125.	Рал	85	19.040,00
126.	Radeka co.	17	12.750,00
127.	Ренде	17	5.355,00
128.	Робна кућа	68	5.950,00
129.	Ружно паче	102	22.848,00
130.	Самиздат Б 92	170	43.305,00
131.	САНУ – Етнографски институт	34	10.710,00
132.	Школска књига	85	17.017,00
133.	Службени лист Србије и Црне Горе	255	135.898,00
134.	Соларис	102	126.140,00
135.	Српска књижевна задруга	170	98.532,00
136.	Storet book	170	274.176,00
137.	Стубови културе	289	150.297,00
138.	Stylos	255	77.469,00
139.	Светови	68	15.708,00
140.	Тиса	17	3.315,00
141.	„Тривић“	34	11.381,50
142.	Укронија	153	34.374,00
143.	УЛУПУДС	34	163.200,00
144.	Утопија	119	54.366,00
145.	Валера	629	1.041.930,00
146.	Велута	2	30.000,00
147.	Војноиздавачки завод	225	176.308,00
148.	Задужбина „Дрежевић“	68	23.587,50
149.	Завет	34	10.710,00
150.	Завод за проучавање културног развитка	17	4.760,00
151.	Завод за уџбенике и наставна средства	204	149.328,00
152.	Златоусти	34	17.748,00
153.	Змај	153	162.052,50
154.	Зограф	204	43.554,00

- исплата надокнаде за рад чланова Комисије за откуп књига и часописа за потребе Библиотеке града Београда, у укупном износу од **414.759,04** динара

Програмом рада Секретаријата за културу за 2005. годину у делатности библиотекарства планирана су средства од 65.000.000,00 динара.

Градоначелник града Београда образовао је Комисију за откуп књига и часописа за потребе Библиотеке града Београда (закључак број 020-864/05-Г од 17. маја 2005. године) са задатком да прати издавачку продукцију, изврши избор наслова и број примерака за откуп, с циљем да се побољша стање књижних фондова библиотека, укаже на изразите вредности у издавачкој продукцији, књижне фондове обогати највреднијим издањима, као и да подржи и стимулише рад издавача на објављивању издања трајних вредности.

Комисија је радила у саставу: Јован Радуловић (председник), проф. др Тихомир Брајовић, др Бојан Јовић, др Мирјана Детелић, Олга Срећковић-Франић, Јасмина Нинков, Невена Милић, Наташа Тркуља и Јасмина Чубрило.

Сходно утврђеном Програму за 2005. годину, Секретаријат за културу се определио да набавку књига за библиотеке чији је оснивач град Београд обави два пута током године (пролећни и јесењи откуп) и на тај начин омогући библиотекама да континуирано током године добијају нове наслове од издавача.

Позив издавачима за пролећни откуп упућен је путем средстава јавног информисања 16. априла 2005. године, с роком за достављање понуда до 30. априла 2005. године.

Позиву се одазвало 178 издавача и аутора, који су за откуп понудили 2.406 наслова.

Комисија је одржала три седнице и том приликом прегледала све приспеле понуде и узорке књига, извршила одабир наслова и број примерака, завршивши са радом 27.05.2005. године.

Приликом избора наслова, Комисија је водила рачуна о вредности издања понуђених за откуп и захтевима библиотека за одређеним насловима.

Комисија је одабрала **1.604** наслова од **142** издавача и **12** аутора који су самостално предложили издања за откуп.

Предложено је за набавку укупно **52.411 примерака књига**, чија бруто вредност износи **29.079.730,30** динара, уз одобрен просечни радат издавача од 30%. За наручена издања потребно је обезбедити **20.606.201,36 динара**.

Просечна цена књиге из јесењег откупа износи **393,18** динара.

Пролећним откупом књижни фондови библиотека биће обогачени за по (просечно) **3.083** примерка књиге. Такође, интерна комисија библиотека извршиће расподелу по библиотекама око 1.500 примерака књига које су издавачи доставили као узорак-издавачки примерак.

У 2004. години Секретаријат за културу је путем откупа књига од издавача за потребе библиотека чији је оснивач град Београд, уговорио куповину укупно 83.391 примерак књиге и претплату библиотека на 43 наслова часописа за уметност и књижевност. Библиотека је у књижне фондове унела и око 3.500 примерака књига – огледних примерака издавача. Књижни фондови библиотека, чији је оснивач град Београд, просечно су увећани за по 4.906 примерака књига.

Секретаријат за културу ће закључити уговор са Библиотеком града Београда ради реализације откупа часописа и публикација за библиотеке чији је оснивач град Београд и исплате надокнаде за рад чланова Комисије за откуп књига и часописа за потребе Библиотеке града Београда у складу с овим залључцима.

По уговореној набавци са издавачима, Библиотека града Београда ће распоредити књиге у 17 библиотека (матична – градска и 16 библиотека на територији градских општина).

Поред публикација, за потребе библиотека чији је оснивач град Београд, откупљује се по два примерка сваког броја од одабраних часописа за сваку од централних библиотека. На тај начин се од издавача откупљује по 34 примерка сваког броја који објаве. На предлог Комисије за набавку публикација за потребе Библиотеке града Београда, која обавља избор часописа, Секретаријат је донео одлуку да се цео посао око откупа часописа, као и код откупа књига, истим уговором повери Библиотеци града Београда која има квалификоване стручњаке и искуство у тој врсти посла. На тај начин, часописи стижу директно до корисника коме су и намењени, тако да се скраћује и поједностављује манипулација њима, што све доводи до тога да се они у најкраћем року нађу на полицама библиотека.

МЕРЕНИК, Славица: **Библиографија радова о српској револуцији** – Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2004. – 317 стр.



Библиографија српске револуције из пера Славице Мереник настала је у част обележавања две стотине година од почетка Првог српског устанка, односно отпочињања српске револуције. Ауторка у свом предговору истиче различита становишта поводом времена трајања и завршетка српске револуције. Како питање почетка није било спорно (1804, Први српски устанак) њено окончање је датирано у 1835. годину. У том тридесетогодишњем периоду разликујемо поделу на ратни (1804–1815, Први и Други српски устанак) и мирнодопски период (1815–1835). Србија је почетком 1807. постала слободна, 1815. полуаутономна, 1830/1833. аутономна, вазална кнежевина.

Заокружен исход борбе почето 1804. представљају Сртењски устав из 1835, укидање феудализма и пут кнеза Милоша Обреновића у Цариград. Библиографија је подељена на две целине: књиге и чланке. У првој целини су посебна издања, зборници, монографије (1000 библиографских јединица), дакле библиографија целовитих књига које говоре о српској револуцији. То је најпотпунија и најисцрпнија библиографија књига непроцењиве вредности интересантна како широком кругу читалаца, тако и стручњацима најразличитијих профила, који се овим периодом српске историје баве. У другој целини библиографски су обрађени радови (2 557) објављени у часописима, научним и књижевним, у дневној штампи, енциклопедијама. Узети су у обзир радови историчара, правника, историчара уметности, књижевника, историчара књижевности, ликовних уметника, путописаца, новинара. Делимично су унета и дела страних аутора. С обзиром да је само о Првом српском устанку написано више од 10 000 радова, ауторка наглашава да библиографија није потпуна, али истиче да она садржи све најважније радове који се односе на ту тему и период. Већ самим увидом у Регистар аутора, приређивача, писаца предговора, уредника и преводилаца датим азбучним редом, схватамо вредност и значај ове књиге за садашње и будуће истраживаче живота у Србији у првој половини 19. века.



БЕН АКИБИНО ЋОШЕ

Кад политичари нуде нове формуле, хемичари страхују од експлозије.

Остварен је комунистички идеал: одумирање државе.

Срби и Црногорци нису један народ. Напротив, има их много више.

Сви ће воleti Србе када их буде колико и Лужичких Срба.

Феномен – Борис Акуњин

На српски језик у издању Информатике из Београда, преведени су следећи романи Бориса Акуњина из серијала *Авантуре Ераста Фандорина: Азazel, Турски гамбит, Левјатан, Ахилејева смрт и Посебни задаци*.

Иза псеудонима Борис Акуњин крије се познати руски јапанолог, преводилац Јукиа Мишима и аутор монографије *Писац и самоубиство* Григорије Шалвович Чхартшвили, рођен 1955. године у Грузији. Занимљива је чињеница да не говори грузијски језик, зато што је у овој земљи живео само месец дана. Отац му је био војно лице, а мајка професор руског језика и књижевности у средњој школи. Детективске романе под заједничким називом *Авантуре Ераста Фандорина* почео је да пише пре седам година, да би како сам истиче, забавио своју супругу Ерику. Од тог тренутка Акуњин не само у Русији и Украјини, већ и у свим западноевропским земљама постаје књижевни феномен. У Русији и Украјини ови детективски романи продати су у девет милиона примерака. До данас преведени су на 30 језика. Први роман из ове серије *Азazel* у Француској је 2002. године проглашен за најбољу инострану књигу године. Преводилац Соња Бојић је за романе *Азazel* и *Левјатан* добила награду Удружења књижевних преводилаца Србије за најбољи превод руске прозе у 2004. години.

Романи под заједничким називом *Авантуре Ераста Фандорина* хронолошки су повезани и говоре о стварним збивањима из руске историје последњих деценија деветнаестог века. Захваљујући познавању светске културне баштине, Акуњин не само у свом стваралаштву, већ и својим начином живота обједињује деветнаести век с размишљањима и навикама људске индивидуе која битише у ери компјутера.

Детективски серијал *Авантуре Ераста Фандорина* можемо ишчитаваати на два начина: постмодернистички, зато што Акуњин познаје и користи контекст не само руске књижевности, историје и културе, а можемо га, повучени узбудљивим заплетом, прочитати у једном даху.

Акуњин пише занимљиво. По његовом мишљењу лоша књижевност је досадна за читање, а добра није. Остале критеријуме сматра мање битним, зато што се на уметност могу примењивати само субјективни аршини. У детињству је углавном ишчитавао следеће писце: Диму, Стивенса, Рафаела Сабатинија, Конана Дојла, Жоржа Сименона... Себе не сматра писцем већ аутором лаке књижевности, зато што реч „писац“ у Русији има веома велику тежину. У интервјуу који је дао Олги Кириловој, жени најзаслужнијој за појаву овог серијала на српском језику, Акуњин је казао: „Ја не пишем, што би се рекло „крвљу душе“, ја пишем мастилом по папиру. И своје проблеме, које имам унутра, не изливам на своје читаоце. То је прерогатив озбиљне књижевности“.

Главни јунак овог серијала криминалистичких романа из деветнаестог века, Ераст Петрович Фандорин, представља комбинацију Шерлока Холмса и Џејмса Бонда. Описујући свог јунака Акуњин каже да Фандорин у себи спаја најбоље особине историјских типова личности попут руског интелектуалца, британског дентлмена и јапанског самураја. Фандорин је човек који непрестано упада у тешке, на први поглед нерешиве ситуације. Том приликом искључиво поступа дентлменски, не због сујете и гордости, већ зато што је тако васпитан.

На крају треба истаћи да су Акуњинови романи привлачни за филмске ствараоце. Први канал руске телевизије снимео је троделни ТВ филм *Азazel*. На екранизацију овог романа продуцент и редитељ Пол Верховен откупио је права, а из ове детективске романсијерске серије снимљени су и филмови *Турски гамбит* и *Државни саветник*, које је реализовао филмски студио Никите Михалкова.

Душан Цицвара

У детињству – ђачка торба на леђима, у зрелом добу – глава у торби, у старости – просјачка торба.

Из књиге Анђелко Ердељанин: *А мени непријатно* - Рад Београд

КАЈОКО, Јамасаки: **Родина, ubusuna** – Београд: Студентски културни центар, 2004. – 131 стр.

Кајоко Јамасаки (1956, Каназава, Јапан) је доцент за јапански језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду. Пише поезију и преводи са српског на јапански језик (преведене књиге: Рани јади Данило Киш, Токио, 1995. и Енциклопедија мртвих Данило Киш, Токио, 1999). Објавила је четири књиге поезије. Родина, ubusuna је прво изашла у Јапану (2000, Токио) да би се у ауторкином преводу на српски језик прошле године појавила и код нас. Мото књиге „Прости ме, родино блага...“ из песме „Ђурђевци“ Момчила Настасијевића указује на жељу за укрштањем и спајањем традиције из које ауторка потиче са поетиком Момчила Настасијевића. Збирка је организована у 11 насловљених целина. Ауторка на себи својствен начин присутан и у ранијим збиркама сажима лирски исказ у кратке стихове испуњене емотивним набојем и богате значењем. Мотиви земље, ваздуха и воде варирају се из различитих перспектива да би њихов контекст у читалачку свест спонтано дозволио елемент ватру, али не као чињеницу/метафору уништавања, већ као обједињавајући симбол љубави. Елементарни појмови преведени у свет доживљаја субјекта, посредовани максимално нијансираним кроки описима призора из природе, на значењском плану прерастају у симболе. Бирана лексика лишена нападне метафорике управо формира ту симболичну мрежу значења. Увођење лирског субјекта у пејзаж („Вода и небо/разливају се у индиго плаво:/валови дробе одсејај месеца“, друга строфа из песме Ваздух, или „И одавде се види.../Трепери зелена светлост/радују се борове гране“, прва строфа песме Из шуме) у већини песама долази на крају као нека врста дискретне поенте. На значењском плану то доживљавамо као саживљавање субјекта (човек, жена, дете) са родином: родним тлом, местом обитавалишта, планетом и њеним даровима. Сuptилност која одликује форму хаику песме код Кајоко Јамасаки срећно је продужена кроз све стихове једне песме, баш као да се ауторка држала савета Богдана Поповића да цела песма мора бити лепа. Писац поговора Драган Бошковић тачно запажа основу ове књиге и каже да је „изузетно ретко и зачуђујуће спокојство драме човековог живота као драме целокупне природе“.



ЛАКИЋЕВИЋ, Драган: **Споменица Првог српског устанка**, Поезија Првог српског устанка, Поезија 1804–2004 – Београд: Партедон, 2004. – 509 стр.



Посвећена двестогодишњици Првог српског устанка, његовим заносима и трагедијама, његовим јунацима и средишњем лику Карађорђа, тематска антологија Споменица Првог српског устанка даје преглед народног (епског и лирског) уметничког песништва српског језика посвећеног овом великом, легендарном догађају наше историје, који је широко одјекнуо и изван граница мале Србије. Окупљене су тако песме које су настајале непосредно за време устанка, али и оне касније датума, све до најмлађих песника и нашег времена. У Прилозима приређивач антологију допуњује пригодним и критичким написима о догађајима и личностима оног времена. То су поглавито текстови наших песника, али и Гетеа, Талфије и Ламартина.

ЛАКОВИЋ, Александар Б.: **Хиландарје, Песничко ходочашће Хиландару** – Крагујевац: Клуб културе, 2004. – 276 стр.

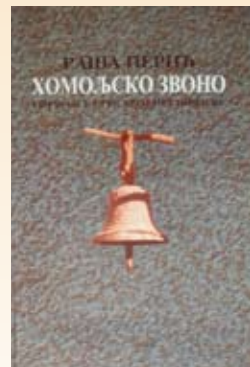
Центар наше духовности и писмености, стожер наше државности и националне свести, како у предговору О Хиландару истиче приређивач Александар Б. Лаковић, Хиландар је од народне књижевности присутан у нашој књижевности. Склапајући тематску песничку антологију о српској светињи, уз коју се често у књижевности јавља и лик светог Саве, Лаковић почиње управо од усмене поезије и средњег века. Распон његовог интересовања је велики. Књига обухвата ауторе из свих периода српске књижевности, чак и писце из дијаспоре, а завршава се песницима рођеним педесетих година овога века. Велики простор добили су савремени лиричари (Васко Попа, Матеја Матејић, Иван В. Лалић, Љубомир Симовић, Зоран Милић, Драган Драгојловић и Будимир Дубак). Лаковићева специфичност огледа се у чињеници што избора није изоставио традиционално занемарене песникње тако да су у антологији присутне: Јефимија,



Десанка Максимовић, Даринка Јеврић, Драгиња Урошевић и Злата Коцић. Књига је пропраћена лепим пригодним репродукцијама.

ПЕРИЋ, Раша: **Хомољско звоно, Горњак у српском песништву** – Петровац на Млави: Културно-просветни центар, 2004.

Почињући чувеним песмама Пут у Горњак и Ноћ у Горњаку Ђуре Јакшића, Раша Перић склапа тематску антологију посвећену манастиру Горњак. Избор је хронолошки и поред Јакшића, од старијих аутора садржи још Милорада Поповића Шапчанина и Драгољуба Ј. Филиповића. Савремени аутори заступљени су потврђеним именима, какав је Миодраг Павловић, али и мање познатим писцима, међу којима је и глумац Драгољуб Гула Милосављевић. Епископ браничевски Игнатије у предговору истиче колико пустињачку, осамљеничку нужност уметника, толико и духовну спону, која се плете око вере и осећања националне припадности, а веома често везује за манастир.



Нишки драмски писци: антологија – Ниш: Просвета, 566 стр, приредио Јован Пејчић.

Град Ниш је недавно покренуо значајну, може се рећи капиталну едисију издавања дела нишких писаца, како савремених тако и из корпуса наслеђа, и то по жанровском принципу. Захваљујући финансијској подршци локалне власти, прве књиге из ове едисије већ су се појавиле пред читаоцима. Већ из њих се види да је Ниш био и да јесте значајан књижевни центар у Србији. До сада су објављена следећа дела: Антологија нишких приповедача, Антологија нишких песника, Сабране песме Бранка Миљковића, Нишка проза Стевана Сремца, Избор из дела Јелене Димитријевић и Антологија – Нишки драмски писци коју је приредио Јован Пејчић. У припреми су: Антологија нишких есејиста и критичара, Антологија нишких путописаца и Антологија нишких романијера у 3 тома. Већ и из набројаног се види ширина, опсег и значај ове едисије у корпусу укупне српске књижевности, и управо због тога Новине ће настојати да приказивањем појединачних књига прате реализацију ове едисије. У овом броју је реч о антологији Нишки драмски писци.

У предговору антологији, пишући о развоју позоришно-књижевног живота Ниша њен приређивач Јован Пејчић напомиње да је први комад из нишког живота приказан на сцени Синђелића, првог професионалног позоришта у Нишу, била драматизација романа Стевана Сремца Ивкова слава. Драматизацију је урадио књижевник Вељко Милићевић а премијера је одржана 1. (13) фебруара 1897. године. Кратак, али врло упутан предговор, указује на основне токове развоја позоришног живота између два светска рата, период од обнављања рада нишког позоришта (крај новембра 1944) до наших дана. Антологија садржи драме 11 нишких књижевника (Душан Ђ. Цветковић, Тихомир Нешић, Сава Пенчић, Драгољуб Јанковић, Градимир Мирковић, Миролуб Недовић, Миодраг Петровић, Радмило Пејић, Видосав Петровић, Радосав Стојановић и Иван Ивановић). Приређивач приликом распореда увршћених драма није ишао за временом њиховог настанка, већ се држао начела унутрашњег мотивског јединства, додатно уводећи принцип хронологије драмске радње. Иза основног текста кога чини 11 драма, следе Додаци у којима читамо основне био-библиографске белешке о изабраним писцима, текст О антологији у коме приређивач истиче основна мерила којима се руководио приликом рада на антологији (једно од њих је да се из корпуса нишке драмске књижевности изабере њена репрезентативна остварења), о изворима (Музеј позоришне уметности у Београду, библиотека Народног позоришта у Нишу, Народна библиотека Србије, Одељење периодике Библиотеке града Београда) којима се служио у току рада. Ова драгоцену антологија нишких драмских писаца велики је допринос корпусу српског драмског стваралаштва у целини јер први пут на једном месту представља драмске писце једног значајног културног центра. Због тога ћемо наставити да пратимо реализацију ове едисије.

Библиотека и локална самоуправа

СТАРИ ГРАД – НОВЕ МОГУЋНОСТИ

Несвакидашња брига једне општинске управе у Београду према установи културе на њеној територији је пример како уствари једна локална самоуправа води бригу о својим становницима, њиховим колективним потребама и подизању квалитета живљења

Општинска библиотека Старог града «Ђорђе Јовановић», у систему БГБ, једна је од ретких у Београду која поред бриге градског секретаријата за културу ужива пуну подршку и органа локалне самоуправе – општине Стари град. Овај леп пример поред културолошке и социолошке димензије у значајној мери огледа се и у финансијској подршци. Ове леп пример када се добра воља може изразити и бројкама (око 3.000.000,00 динара у последњих неколико година) и резултатима:

- Сви огранци библиотеке су грађевински генерално реновирани и окречени
- Сви огранци библиотеке су климатизовани и аутоматизовани.
- За деце одељење библиотеке је општина управо купила 5 најсавременијих рачунара, скенер, два ласерска и један колор штампач.
- Помаже реализацију интернет презентације библиотеке.
- Једном годишње финансијски се помаже стручно усавршавање библиотеког кадра у иностранству (Праг-2003, Осло 2004...), органи општине активно учествују на креативним радионицама које организује библиотеку у граду и у земљи.
- Сви запослени у општини су чланови библиотеке...

Ову су само најучљивији резултати који се могу таксативно набројати, али много важнија је чињеница да у нашој средини постоји једна локална самоуправа која својим односом према библиотеци испуњава најстрожије европске критеријуме, а да то НЕ МОРА. Интересантно је потражити разлоге зашто је то тако.

Београдска општина Стари град спада у ред оних чији се број становника, по последњем попису око 70.000 смањује. Такође, ова општина на својој територији има и Народно позориште, Филхармонију, Коларчев народни универзитет, Народни, Етнографски, Позоришни музеј,

Библиотеку града Београда и Музеј града Београда и ... још много значајних установа културе, али не заборавља своју библиотеку. Одговор је једноставан, у општини сада раде људи који су углавном одрасли на Старом граду, подно Калемегдана, Дорћола, чак и у суседним поштинама, али који су прошли кроз систем организованог деловања Библиотеке «Ђорђе Јовановић» од предшколског узраста, па дечјег одељења, рада у читаоницама библиотеке током студирања и онда нису отишли на Нови Зеланд или у Канаду него су остали у свом граду. Када су активни чланови библиотеке, читаоци заменили у општини «чланове библиотеке» из Радована ТРЕЊЕГ, Душана Ковачевића, сасвим је разумљиво што не заборављају шта им ваља чинити. Уосталом, председник општине, Мирјана Божићаревић је један од ретких политичара која је у својој предизборној кампањи, између осталог, јасно указала на значај повећања квалитета живота грађана Старог града побољшањем услова коришћења библиотека и њиховом осавремењавању.

Лист «Стари град», који се дистрибуира свим члановима библиотеке са Старог града, је у важне телефоне и адресе, уз хитну помоћ и ватрогасце, уврстио и податке о адресама, телефонима и радном времену свих библиотечких органа. Затим на општини је заживео јединствени тим организација и установа који делују локално – Библиотека, „Пријатељи деце Старог града“, ОО Црвеног крста, организације ометених у развоју који заједничким програмима од обележавања јубилеја Ханса Кристијана Андерсена до трибине «Превенција психоактивних супстанци код деце».

У 2005-ој години Библиотека града Београда доделила председнику општине Стари град, Мирјани Божићаревић посебну плакету за све што је у протеклом периоду учињено за подизање квалитета услуга библиотеке «Ђорђе Јовановић». Двосмерна комуникација на релацији Библиотека – Општина је неопходна.

У Аналима библиотеке остаће да је она била израженија у два периода 1957 – 1963. када је за библиотеку изграђен први наменски простор на Студентском тргу 19 и од 2001. до данас када се општина домаћински труди да сви простори и садржаји библиотеке прате време у коме она опстаје.

Мирјана Лазућ

НАРОДНА КЊИГА,

Шафарикова 11,
11000 Београд,
тел: 011/3223-910, 3229-158
www.narodnaknjiga.co.yu
e-mail: klub@narodnaknjiga.co.yu



КЛУПСКИ ЦЕНТРИ НАРОДНЕ КЊИГЕ:

БЕОГРАД

- 1) Цетињска 6
тел: 3034-427
- 2) Кнез Михаилова 40
тел: 3034-925
- 3) Николе Спасића 2
тел: 3034-935
- 4) Масарикова 5
тел: 3616-965
- 5) Краља Милана 58
тел: 642-172
- 6) Булевар Михаила Пупина 167 (општина
Нови Београд)
тел: 2143-752

- 7) Пожешка 128а
тел: 555-669
- 8) Пожешка 37
тел: 3544-310

ОБРЕНОВАЦ

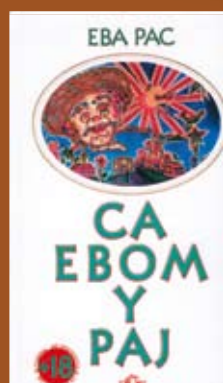
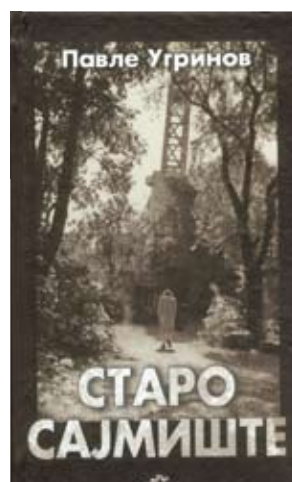
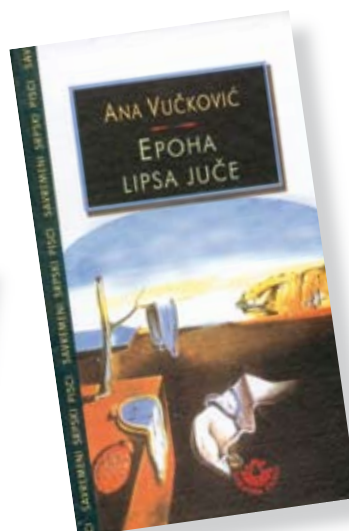
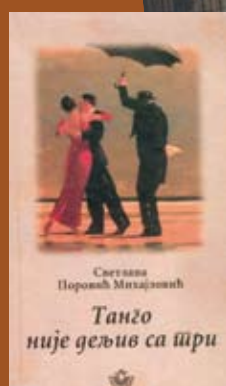
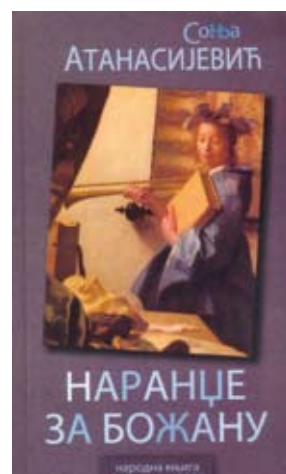
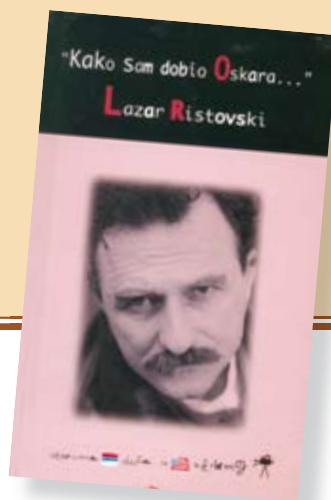
Милоша Обреновића 28

КРАЉЕВО

Војводе Степе 45
тел: 036/332-312

ЧАЧАК

Градско шеталиште 12
тел: 032/349-327



Завод за уџбенике и наставна средства Обилићев венац 5, Београд

www.zavod.co.yu

Библиотека ДВА столећа



Никола Крстић: **Дневник – Приватни и јавни живот I**, приредили Александра Вулетић и Милош Јагодић, 369 страна, 12 страна илустрације, 2005.

„Дневник Николе Крстића има 4096 рукописних страница. Због обима дневника предвиђено је његово објављивање у више томова. Први том обухвата Крстићеве белешке о приватном и јавном животу од краја 1859. до краја 1862. године...”

„Дневничке забелешке Николе Крстића које се односе на јавни живот обухватају 37 година (1860 - 1896)...”

„Готово да није било ниједног важнијег политичког догађаја у Србији о коме Крстић није понешто забележио у свом Дневнику”.

из предговора приређивача



Никола Крстић: **Дневник – Приватни и јавни живот II**, приредили Александра и Милош Јагодић, 279 страна, 12 страна илустрације, 2005.

„Други том Дневника приватног и јавног живота Николе Крстића обухвата раздобље од 6. јануара 1863. до априла 1864. године...”

„Софија Маринковић – жена у коју је заљубљен, централна је личност у Крстићевом животу током 1863. и 1864. године...”

„Од догађања из политичког живота које Крстић помиње током 1863. и првих месеци 1864. године, најважније



су укидање Друштва српске словесности и Мајсторовићева завера...”

из предговора приређивача

Милан Пироћанац: **Белешке**, приредила Сузана Рајић, 556 страна, 2004.

„Највећи део Заоставштине чине *Белешке* које је Милан С. Пироћанац водио свакодневно у виду дневника, у временском интервалу од 1882. до 1894. године.”

„Проницљивост и надасве висока мисаоност Милана Пироћанца учинили су његове дневне забелешке изузетно драгоценим историјским извором за разне сегменте историјског процеса...”

из предговора приређивача



Драгослав Михаиловић: **Кратка историја сатирања**, 127 страна, 2005.

„Књига Драгослава Михаиловића *Кратка историја сатирања* може се означити као истраживачко публицистички рад, чак и као студија, а у целини је посвећена једном комплексу питања међународне, политичке, правне и етичке историје народа бивше Југославије. Тај комплекс историјских питања најчешће се обележава уз помоћ једног географског појма, и једног израза из сфере политичких односа међу земљама тзв. социјалистичког блока: *Голи оток* и *Резолуција Информбироа*”.



„Књига Драгослава Михаиловића *Кратка историја сатирања* може се означити као истраживачко публицистички рад, чак и као студија, а у целини је посвећена једном комплексу питања међународне, политичке, правне и етичке историје народа бивше Југославије. Тај комплекс историјских питања најчешће се обележава уз помоћ једног географског појма, и једног израза из сфере политичких односа међу земљама тзв. социјалистичког блока: *Голи оток* и *Резолуција Информбироа*”.

Љубиша Јеремић

Библиотека града Београда

ПЕТРОВИЋ, Надежда: **Војвода Мицко Поречанин** - Приредио Душан Иванић, Београд: Библиотека града Београда, 2005, стр. 71



За драмски текст Надежде Петровић „Војвода Мицко Поречанин“ зна се одавно. Катарина Амброзић, неуморни истраживач личности и дела велике српске сликарке, нашла га је у њеној заоставштини, чуваној у породици, и о томе обавестила у својим чланцима и књигама. Она је поуздано утврдила његову генезу, повезала га са околностима живота, политичким идејама и општим приликама, односно са ангажовањем Надежде Петровић на помоћи македонским устаницима и пострадаома народу после Илиндена (1903). Иако се том комаду данас може приписати врло изразита политичко-државна и националистичка тенденција, на њега треба гледати с обзиром на тренутак у којему је настао и на владајуће идеје тог времена. Драмски покушај Надежде Петровић уклапа се у једну велику, још непознату мултивалентну причу о историји и њеној транспозицији у различитим областима уметности и живота балканских народа.

РАКИЋ, Војин: **Богдан Поповић (Из разговора и сећања давних)** - Приредио Иво Тартаља, Београд: Библиотека града Београда, 2004, стр. 2004

Војин Ракић (1908–1996), један од последњих слушалаца Богдана Поповића (1863–1994) на Универзитету и заслужни изучавалац његовог дела, оставио је међу својим хартијама низ бележика о разговорима које је водио са старим професором, познатим књижевним критичаром и есејистом. Ти разговори су, изузев првог, сви вођени у Београду под немачком окупацијом у Другом светском рату, где је Поповић живео у кругу род-

Ако сте овог лета били у Београду, и спас од врелих дана налазили на Ади, онда сте сигурно уочили и неке културне садржаје који од ове године допуњавају стандардна спортска дешавања на овом београдском купалишту. Наш допринос томе био је пројекат **БИБЛИОТЕКА НА ПЛАЖИ**, као један сасвим нов приступ читаоцима и књизи.

Библиотека града Београда изашла ван својих зидова и кренула у сусрет Београђанима, и на један неформалан и иновативан начин укључила се у летњи културни живот нашег града. У сарадњи са Ј.П. Ада Циганлија а уз подршку Скупштине града Београда, Библиотека је на Ади поставила свој штанд на којем је сваке среде и петка учлањивала заинтересоване грађане уз попуст од 50% , тако да су одрасли добијали чланску карту по цени од 200 динара, а деца су се учлањивала за само 100 динара. Поред чланске карте, свако је добио и вредан поклон. То су пре свега биле књиге које су београђанима поклањали бројни издавачи: Плато, Креативни центар, Народна



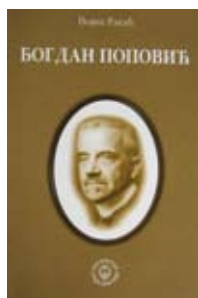
књига, Дерета, Моно Мањана, Book&Marso, Лагуна, Алнари, затим часописи Мама и Jolie, као и мајице и качкети

Библиотеке града, сокови Кока Коле, ...

На свечаној бини Аде Циганлије овим данима Библиотека је организовала и низ културно-забавних програма за децу и одрасле. Између осталих, наступале су групе «Институт», «Бел Танго», «Београдска цез алијанса», а децу су забављали Пеђолино, аниматорска група «Чигра», Јасминка Петровић, као и дечије позориште «Чарапа».

Као финале летњег програма на Ади, Библиотека је у сарадњи са Народном књигом организовала продајну изложбу књига, од 19. до 28. августа, у којој је учествовало 11 издавача. Сви издавачи понудили су књиге са попустом од 30-50%, а део књига поклонили су у хуманитарне сврхе.

Надамо се да ће овакве активности постати редован летњи програм Библиотеке града и да ће и наредних година доприностити мисији Библиотеке да врати читаоце књизи.



бине и пријатеља, далеко од сваке јавне делатности. Уз многа Ракићева питања о родитељском дому и родбини, о првим путовањима и пробуженим склоностима београдског гимназијалца, а затим о ђаковању на Великој школи и студијама у Паризу, одговори су махом имали карактер усмених мемоара. У њима је обиље до сада непознатих података о Поповићевој младости, његовој раној лектури, изучаваним предметима, професорима, учењу страних језика, испитима, приправничком и професорском наступању на факултету.

Одељење старе и ретке књиге и књиге о Београду – Завичајно одељење Дани европске баштине – елемент ЗЕМЉА

ИЗЛОЖБА СТАРИХ КАРАТА

Библиотека града Београда је и ове године Бучесник манифестације *Дани европске баштине*, под покровитељством Секретаријата за привреду Града Београда. У програму, као један од сегмената, заступљена је и посебна делатност Одељења старе и ретке књиге и књиге о Београду – Завичајно одељење.

За време трајања манифестације, од 9. до 18. септембра, на II спрату Змај Јовине улице бр. 1, биће изложен део Картографске збирке, најстарији прикази «Старог континента» које поседује Библиотека града.



Картографски докуменати настали од средине XVI до средине XIX века – отиснути са дрвореза, бакорезних плоча и литографског камена, на најбољи начин одговарају постављеној теми *Дана европске баштине* – једном од четири основна елемента – елементу ЗЕМЉА.

Не престајући да се дивимо њиховој лепоти, на овим мапама можемо пратити историјски развој картографије, као и појављивање наших земаља у оквирима ширих географских целина или самостално.

Окосницу изложбе представља *Картографска збирка Аћимовић*, поклон господина Ристе и госпође Радмиле Аћимовић, али и први национални картографски записи, штампани као прилог најстаријим српским књигама.

Посетиоцима изложбе ће бити указано на сву разноврсност и специфичности интересовања европске картографије за географско упознавање наших земаља у распону од три века.

71. Генерална конференција ИФЛА-е од 14. до 18. августа у Ослу, Норвешка

Стручни радници Библиотеке града Београда Мирко Марковић, руководилац Библиотеке “Ђорђе Јовановић” и Предраг Ђукић, шеф Одељења за развој библиотечке делатности, присуствовали су 71. Генералној конференцији ИФЛА-е и пратећим дешавањима: Сајму библиотечке опреме и нових технологија, презентацијама и демонстрацијама излагача на сајму, Постер презентацијама, свечаном отварању реновираног објекта Националне библиотеке Норвешке и другим. Конференцији је присуствовало више од 5.000 библиотекара и преко 120 излагача из целог света. У оквиру Конференције учество-

вали смо у раду следећих сесија:

- Библиотеке за децу и адолесценте;
- Статистика и евалуација;
- Покретне библиотеке;
- Јавне библиотеке.

Током боравка посетили смо Централну градску библиотеку у Ослу (Diechmanske bibliotek) и огранак Sorengen middle stadt (branch library) као и Универзитетску библиотеку у новоотвореном објекту. Приликом посете Централној градској библиотеци успостављен је контакт са стручњаком за опремање и одржавање библиотечких објеката, као и са библиотекарем дечјег одељења. Договорени су оквирни начини будуће сарадње по питању набавке књига на српском језику и то првенствено наших писаца за децу (Библиотека набавља литературу на 45 језика).

